scorpion

Anul IV, nr. 14-15, decembrie 2023

„Dascălul meu adevărat a fost satul cu tradiția și natura lui."
Iosif Băcilă

amradiotv.ro
un spațiu virtual în care întâlniți întâmplări deosebite și oameni speciali care în mod obișnuit nu ies în evidență decât prin faptele lor, prin frumusețea sufletească și bogăția lor spirituală.

Frați de grai, frați de trai
Români în Andalucía
Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar.

CUPRINS

Melancolii tradiționale
de Valeru Ciurea
(pagina 1)

O punte peste milenii
de Valeru Ciurea
(pagina 2)

Vatra Dacilor de la Polovragi, o istorie continuă
de Valeru Ciurea
(pagina 10)

Arheologie culinară la Vădastra
de Valeru Ciurea
(pagina 20)

Alexandrina Olguța Filip, încă o recunoaștere binemeritată
de Valeru Ciurea
(pagina 25)

CULTURO. România-Spania (via Madrid), un hub multicultural necesar
de Valeru Ciurea
(pagina 30)

Viticultura în județul Olt
de Rada Ilie
(pagina 36)

Delia Zorzoliu, între arta sa digitală și neoliticul lui Traian Zorzoliu
de Valeru Ciurea
(pagina 38)

Sculptura în lemn cu drujba, între artă și meșteșug
de Valeru Ciurea
(pagina 41)

Valori slătinene: maestrul Spiru Vergulescu
de Valeru Ciurea
(pagina 49)

Moroiul
de Nicolaie Dincă
(pagina 53)

Melancolii... tradiționale

Valeru CIUREA

În România zilelor noastre, prin târgurile „de meşteşuguri” organizate de mai toată lumea şi cu orice prilej, nu doar în târgurile tradiţionale, întâlnim din ce în ce mai puţini meşteri autentici, locul acestora fiind luat de „artizani”, de făcători de diverse lucruri şi obiecte uşor de făcut şi uşor vandabile, de cele mai multe ori copiate de pe obiectele vechi, autentice, sau create cu mare migală de către acei meşteri populari care nu renunţă pentru un câştig facil la ceea ce au învăţat din tată în fiu. Aşa că stau uneori şi mă întreb ce mai sunt meşterii noştri, ce mai reprezintă ei pentru ceilalţi. Îi văd ca pe nişte frânturi de muzeu evadate în pieţele publice, rătăcite printre tarabele cu suveniruri, cu acadele, cârnaţi şi slănină afumată şi câte şi mai câte. Îi ştiu bine, le cunosc frustrarea pe care o resimt atunci când nu sunt apreciaţi, când sunt puşi la grămadă cu comercianţii sau cu cei care fac şi vând kitschuri la preţuri „accesibile”. Organizatorii de târguri nu ştiu (sau nu înţeleg) că există meşteri populari care vin în astfel de târguri (invitaţi sau aduşi!) doar ca să îşi prezinte creaţiile. Şi le prezintă ca pe copiii lor, pentru că şi-au pus în acele obiecte - pe care ei, creatorii, nu le cuantifică valoric – sufletul lor, dragostea, tristeţile, bucuriile, speranţele... De cele mai multe ori, marea lor neîmplinire este aceea că nu au cui lăsa meşteşugul, că acesta va dispărea odată cu ei. „Cui las cheia?” se întreba retoric şi metaforic decanul de vârstă al creatorilor populari olteni Nicolae M. Nica de la Chilia, Făgeţelu. O parte dintre meşteri, cazuri fericite, au continuatori ai meşteşugului. Alte meşteşuguri, cele mai multe, dispar. La ora când scriu aceste rânduri, ceramica aceea frumoasă, artistică de Valea Olteţului, de la Oboga, Româna şi Corbeni, este deja poveste. Au rămas doar numele marilor creatori populari de minunate vase ceramice utilitar-decorative specifice acelei zone, nume care, cu timpul, vor fi date şi ele uitării. Vor rămâne în cărţile şi revistele apărute ocazional, puţine dintre acestea având însă, cu adevărat, valoare documentară. În afara vaselor achiziţionate de colecţionari, creaţiile meşterilor mai pot fi văzute doar prin muzeele de profil: Horezu, Astra Sibiu, Muzeul Judeţean Olt, Muzeul Ţăranului Român. Muzeul Satului „Dimitrie Gusti”. Doar că acolo, în mare parte, creaţiile meşterilor stau ascunse (protejate!) prin cine ştie ce depozite, fără ca publicul să le poată vedea şi admira. Uneori (ca să nu spun rareori!) acele obiecte devin parte a câte unui studiu sau a unei cercetări pentru un articol de specialitate, o lucrare de licenţă, de master sau chiar câte un doctorat. Oare cei care îşi fac mastere şi doctorate în cultură tradiţională se gândesc vreodată că toţi creatorii populari adevăraţi au trăit şi murit în singurătate, în durere şi tristeţe, în sărăcie sau la limita acestei stări? Că se simţeau mângâiaţi doar în atelierele lor, când creau în singurătatea lor obiecte cu valoare inestimabilă?

Poate sunt eu prea pretenţios. Poate îi apreciez prea mult pe aceşti oameni minunaţi împreună cu care am trăit experienţe şi întâmplări extraordinare, care ne-au îmbogăţit tolba cu amintiri frumoase şi ne-au bucurat sufletele. Poate... Mă uit cum sunt chemaţi pe la diverse televiziuni sau festivaluri purtătorii de cultură tradiţională, fie ei meşteri populari sau practicanţi ai unor obiceiuri şi tradiţii care şi ele sunt pe cale de dispariţie. Sunt aduşi ca „pete de culoare” în platouri sau pe scene, desigur fără a fi plătiţi pentru că, nu-i aşa, li se face „promovare” şi asta ar trebui să fie suficient.

Oameni buni, iubiţi-i pe aceşti ultimi creatori populari, vorbiţi cu ei, mângâiaţi-i, cumpăraţi atunci când, din diverse motive, îşi oferă spre vânzare creaţiile lor. Ei nu se despart uşor de „copiii” lor, creaţiile în care s-au transfigurat pe sine. Şi dacă o fac, să fiţi convinşi că o fac pentru că nu au altă alternativă pentru a trece peste un hop din viaţa lor. Bucuraţi-vă de ei câtă vreme ne mai sunt. Dar bucuraţi-i cumva şi pe ei. Pentru că altfel bucuria rămâne neîmplinită.

O punte peste milenii

Ionel Cococi și ceramica lui de Vădastra

(continuare din numărul trecut)

Valeru CIUREA

— Ionel Cococi, îmi spuneai că în afara faptului că trebuie să știi să comunici cu focul și lutul, ca să înțeleagă și cel căruia te adresezi, cum îi faci pe copiii cu care lucrezi să înțeleagă ce fac, de ce fac, cum fac sau cum ar trebui să facă?

— Încă de la primul contact - și asta a fost valabil pentru toate generațiile pe care le-am avut și mi-au tecut prin mână -, niciodată nu le-am impus să facă ceva anume. Am început prin a ne juca, pentru că prima dată vreau să capete încredere în ei. A doua etapă este să capete încredere în mine. În momentul în care am pus la punct aceste două cerințe, din punctul meu de vedere, drumul este cel bun. Desigur că, pe parcurs, se diferențiază și poți să descoperi copii care la început nici nu bănuiesc ce abilități au. Unii nu au știut să țină creionul în mână și atunci trebuie să începem cu desenul, cu informația, și după aceea cu lutul. Atunci când înțeleg despre ce este vorba și fac primele lucruri, rămân și ei surprinși de realizările lor. Am avut cazuri când am fost chemat de profesori de desen din școală, cerându-mi să vadă și ei planșe lucrate de elevii de la clasa mea de ceramică. Mie nu mi s-a părut în regulă solicitarea lor dar nici nu m-am împotrivit. M-au chemat în cancelarie și m-au întrebat cine a făcut planșele respective. Nu le-a venit să creadă, mi-au spus că la clasă copiii nu desenează așa. Dacă le analizăm însă, se vede că este aceeași mână care le-a lucrat. Am avut și copii care deși erau la o vârstă mai mare, nu știau să împartă 15 la 2. Am reușit să îi învăț pe unii care au acceptat că nu știu, însă au fost și alții care n-au mai dat pe la mine. Am avut copii pe care i-am ajutat să învețe cum să-și facă temele. I-am dus până acolo încât să se ajute ei între ei să-și facă temele, chiar dacă nu acesta era obiectivul numărul unu al meu, la clasa de ceramică. În felul acesta am reușit să îi am întotdeauna aproape, că altfel, fiind o clasă și o activitate extrașcolară, nu au nicio obligație să vină, nu-i poți forța nicicum.

— Dintre aceste generații de copii pe care i-ai instruit, este vreunul care a învățat meșteșugul?

— Am trei copii din generații mai mari - așa le spun eu elevilor mei, copii -, care au făcut performanță la clasă. Unul pe decor, unul pe ridicat și, după mulți ani – de asta zic, sămânța sădită este acolo, ai plantat-o deja, nu știi când încolțește sau dacă încolțește -, m-a surprins un fost elev, anul trecut a venit la atelier, mi-a cerut lut și a realizat niște piese extraordinare. Din păcate, acești copii nu au avut posibilitatea să pună în practică acest meșteșug și eu, la rândul meu, nu am avut posibilitatea să le dau și lor de lucru, pentru că azi activitatea din atelierul meu, această îndeletnicire, meșteșug, e mai mult o afacere de familie. Nu poate să fie o industrie. În schimb, de-a lungul timpului, cea mai mare realizare a fost în a aduce la cunoștință copiilor valoarea culturii Vădastra, ce înseamnă relicvele din sit. Plus de asta, ei au fost și sunt foarte mândri când pleacă, când merg mai departe la licee și spun că sunt de la Vădastra, că au participat la clasa de ceramică și știu să ducă informația mai departe referitor la cultura Vădastra, tehnica de ridicare a vaselor, tehnica de ardere, cea de decorare... Vin, îmi povestesc, uite domnul, m-a întrebat cutare despre cutare lucru, și atunci am o mare satisfacție.

— Chiar și la nivelul la care ai ajuns tu acum,

este clar că doar din meşteşugul tău nu poţi trăi. Şi atunci întreb: poate fi cineva interesat să facă numai asta, aşa cum faci tu?

— Nu cred.

— *Pentru că va trebui să vină cineva şi după tine acum şi nu peste şapte mii de ani. Care crezi că ar fi soluţia pentru ca aceşti copii, tineri, adulţi să fie ajutaţi, sprijiniţi cumva să ducă meşteşugul mai departe, dar fără să fie nevoiţi trăiască din asta?*

— Eu am mai spus-o şi o mai spun. Suntem în situaţia când meşteşugurile ar trebui să fie cumva protejate. Ar trebui să se investească în aceste meşteşuguri care, din fericire, mai există şi, cum e cazul meu, eu nu ştiu dacă exagerez, ar trebui să fim un brand local, un talisman care poate să deschidă şi să aducă foarte multe persoane şi personalităţi aici. Cumva ar trebui să fim protejaţi şi ajutaţi. Altfel, ţinând cont de viteza cu care se dezvoltă omenirea înspre automatizare, inteligenţă artificială şi toate celelate, păi, Doamne iartă-mă, meşteşugurile cum ar putea să mai supravieţuiască?

— *Mi-ai anticipat oarecum întrebarea prin răspunsul tău. Care ar fi ordinea celor care ar trebui să sprijine ducerea mai departe a meşteşugurilor?*

— Pornind de la comunitatea locală, de la cei care află primii de tine. S-ar putea întâmpla însă ca, din diferite motive, comunitatea locală să afle mai târziu de tine şi să afle străinii mai înainte decât cei din prejma ta. Cred că se înţelege ce vreau să spun.

— *Cu atât mai mult, atunci comunitatea este prima care ar trebui să investească chiar şi financiar, dar în primul rând logistic şi moral, să investească în meşteşugari pentru că în cel mai fericit caz mai sunt unul, doi, trei, pe ici, pe colo. În judeţul Olt, în ceea ce priveşte ceramica, la Oboga acum lucrează lutul mai puţin de trei meşteri, la Româna, la Balş, mai sunt trei, poate patru, iar la Vădastra, doar tu.*

— Da. Acum eu zic şi altfel. Am putea fi consideraţi la fel de valoroşi ca siturile arheologice. Exagerez puţin, dar dacă azi ne mai lăudăm cu valoarea siturilor arheologice, am putea să ne lăudăm şi cu aceşti câţiva meşteri artizani şi chiar am putea fi folosiţi pentru imaginea comunităţii, pentru a schimba nivelul de trai. Dacă eu exploatez azi valoarea culturii Vădastra, brandul culturii mele, eu zic că nu e suficient, ar fi trebuit să îl exploateze şi comunitatea. M-am pomenit cu persoane de la mii de kilometri, venite la Vădastra, la mine în curte, intrate în atelier cu dorinţa de a ţine lutul în mână, de a pune piciorul pe situl arheologic. O persoană dintr-o delegaţie japoneză venită aici spunea că mulţi îşi încarcă bateriile, că simt nu ştiu ce. Nu poţi să înţelegi fizic trăirile fiecăruia dar, din aceste exemple şi din practicile altora am putea învăţa şi am putea pune şi noi în practică. Numai că, din păcate, ei, de la comunitatea locală până la Ministerul Culturii, când ne bagă în seamă cu diverse ocazii consideră că ne fac vreun bine, sau vreun favor. Eu aş putea să iau azi decizia de a pleca în afara ţării şi aş câştiga într-o lună cât câştig în atelier în trei, patru luni, şi fără responsabilităţi. Nu credeţi că mi-ar fi mai bine? Am multe exemple. Chiar unul dintre fraţii mei lucrează în străinătate. Eu nu câştig în atelier cât câştigă el. Cu toate acestea ar trebui să se ţină cont că noi, meşterii, facem foarte multe sacrificii fizice, financiare, de foarte multe ori şi sufleteşti. Aici, în ţară. Dar ca să menţii vie flacăra ceramicii de Vădastra - în cazul meu, reînviată după atâtea mii de ani -, a fost o investiţie foarte mare care, din păcate, nu se vede sau nu vrea nimeni să o vadă. La ce bun că lucrează Cococi oale? Putem trăi şi fără ele. Aşa gândesc mulţi.

— *Există însă şi din ceilalţi, cei care te apreciază. Nu vorbesc aici despre clienţii tăi şi despre cei care te felicită şi îţi dau şi câte o diplomă, într-un cadru festiv care de obicei este făcut pentru imaginea lor şi nu pentru imaginea*

ta. Despre aceştia ce părere ai?

— Nu m-am gândit niciodată la aceste întâmplări, chiar dacă ele au fost nenumărate. Până la urmă am luat-o ca pe o şansă de a mă promova eu. Ieşind în lume, văzând persoane care au trecut întâmplător sau nu prin acel loc, am mai reuşit să-i mai informez cu diverse despre cultura Vădastra, despre ce se întâmplă. Unii au dat crezare, alţii nu, dar şi în acest fel eu am considerat totuşi o promovare şi am mai ieşit din atelier.

— Îţi mai aminteşti care au fost primele vase făcute de tine şi arse în cuptor?

— Îmi mai aduc, dar nu ştiu pe unde mai sunt.

— Important este să-ţi aduci aminte când le-ai făcut, cum le-ai făcut, cum le-ai ars şi ce ai simţit tu când le-ai scos din cuptor.

— Vă spun că am aceleaşi sentimente şi azi, aceleaşi emoţii. Sunt trăirile mele, nu ştiu dacă au interesat sau interesează pe cineva. Sunt nişte etape firești: iei lutul, îl aduci acasă, îl umezeşti, îl laşi să se dospească, îl frământi, îl laşi să respire, să se maturizeze.

— De îmbătrânit el a îmbătrânit acolo, în locul din care l-ai luat tu.

— Da, el are deja peste 100.000 de ani de când mă aşteaptă pe mine. După aceea, o altă etapă, îl iei, îi dai viaţă, dintr-un bulgăre de lut să reuşeşti să dai o formă… După aceea treci într-o altă etapă, când îl îmbraci cu decorul respectiv. Eu îl văd altfel. Într-un fel îl vezi când e ud, şi altfel când e uscat. Toate acestea sunt momente pe care eu le trăiesc la o intesitate maximă. După aceea, forma pe care ai făcut-o din acea bucată de lut trece proba de foc.

— Înainte de proba de foc, când pui primul şnur, pe măsură ce înaintezi, ştii exact ce vas o să faci?

— În 80% din cazuri, da. Dar mai apar şi surprize. Se mai întâmplă să mai exagerez puţin cu dimensiunea, ridicarea vasului şi forma şi deja atunci te poţi duce sau eşti forţat de împrejurări să te duci într-o altă direcţie. Dar, de regulă, eu îl văd în spaţiu, îl văd îmbrăcat, îl văd finalizat.

— Pe măsură ce îl ridici vezi şi decorul?

— Da.

— Am admirat şi în acelaşi timp am fost uimit de faptul că tu, când iei vasul şi te apuci să incizezi decorul o faci direct pe vas, fără să îl desenezi înainte, indiferent de dimensiunea lui, fără să greşeşti.

— Am fost de multe ori întrebat şi chiar

asistat. Întâmplător sau nu, îmi aduc aminte de un caz petrecut la Craiova, la Romexpo. Lucram. Simţeam în spatele meu o persoană. Când m-am uitat, era un domn care se uita foarte atent la piesa pe care o lucram. Am îndrăznit să îl întreb cu ce îl pot ajuta. Zice: m-am uitat cu atenţie şi nu văd schiţa. Unde ţi-e schiţa? Ulterior am aflat că nu era un simplu om, ci un arhitect, şi profesia nu-i dădea voie să lucreze fără schiţă. Am mai avut un caz destul de răsunător. Când am realizat pentru prima dată Cuminţenia Pământului - fără să o văd vreodată -, aproape de dimensiunile originalului.

— Te-am întrebat despre primele vase, dacă îţi aduci aminte de ele, pentru că de la unul, două, trei modele pe care le-ai făcut la început, acum ai

o gamă destul de largă, respectând vasele specifice ceramicii de Vădastra, motivele, decorurile lor, e adevărat, la modul creativ, combinându-le, încât să fie ceea ce trebuie fără să depăşească normele bunului gust şi bunului simţ, şi artistic, şi istoric. Spun asta ca să mă opresc la un anume obiect, la idol. Este un obiect care are o istorie aparte. Când l-ai făcut prima dată? Unde ai găsit modelul?

— De-a lungul timpului am spus - şi o spun

și astăzi cu cea mai mare sinceritate -, că cel mai mare avantaj al meu a fost că nu am știut nimic înainte de a face ce fac astăzi. Așa am fost obligat să mă informez, să caut, să citesc, să analizez fotografii după obiectele descoperite în situri. Foarte multe le-am desenat foarte aproape de original, dar nu identice, eu nu realizez cópii, să se înțeleagă. Replici foarte aproape de original, cu combinația respectivă a decorului, da, dar întotdeauna mă folosesc de colțul de lup în zig zag, de linia meandrică aplatizată, de spirală…

Am realizat și Zeița fertilității, și obiecte funerare, bărbatul și femeia, și am realizat și

idolul respectiv. Sută la sută nu există în cultura Vădastra, aici sunt doar elementele și cât de cât și forma. Dar forma pe care o are el azi e o creație a mea, o combinație născută din tot ceea ce am văzut. Prin 2007, 2008, mi s-a adus la cunoștință pentru prima dată la Deva că acest idol a făcut o minune. O doamnă destul de înaintată în vârstă, la 46 de ani rămăsese însărcinată.

— *Așa a început legenda acestui idol...*

— Da, dar pe simbolurile care există, cu dubla spirală. Deci m-am folosit de elementele care există pe idoli. Povestea s-a construit ulterior, pornind de la informația pe care am primit-o de la doamna respectivă. Eu am spus că idolul simbolizează femeia fertilă, da, am spus, și atât, dar nu am spus că dacă iei un astfel de idol poți rămâne însărcinată... Pornind însă de la cazul acela și de la altele care au urmat pot spune azi că este o legendă bazată pe realitate. Deci nu este o poveste și atât.

— *Hai să spunem câteva dintre aceste întâmplări, să zicem deocamdată interesante, coincidențe, să nu cădem în zona misticului. Ce a urmat după Deva?*

— După Deva poate au fost și altele dar vă spun doar pe cele pe care le știu eu. Eram în Piața Mare de la Sibiu, la un târg de ceramică. La un moment dat, a apărut o tânără și m-a întrebat dacă o mai cunosc. Eu am o memorie vizuală foarte bună dar, la câte persoane trec prin fața standului meu, nu le pot reține chiar pe toate. „Am venit să vă mulțumesc, am luat un idol pentru sora mea și și-a făcut treaba." I-am spus de cazul de la Deva, de care știam. A plecat după ce mi-a mulțumit, numai că la vreo jumătate de oră a revenit. „Am revenit să iau unul și pentru mine, să-și facă treaba". Chiar am fost puțin uimit. La scurt timp, a apărut în piață nora unei colege de-ale noastre. O cunoscusem când am fost într-o tabără de creație la Sibiu. Știam cât de cât povestea ei și a soțului ei, că erau căsătoriți de 8 ani, că nu aveau copii și ceva m-a îndemnat atunci să îi povestesc cazul ăsta, o minune... Am simțit așa, un murmur ascuns. Am luat un idol și i l-am dat: „Ia-l, să-și facă treaba și la tine". Era prin luna septembrie. Cred că prin noiembrie mă sună colega mea și mă întreabă dacă am două zeițe din cele pe care le fac eu, că vrea fiul ei să le facă nașilor cadou. Au venit, au luat zeițele, nu au spus absolut nimic. După câtva timp am avut o expoziție împreună la Brașov. Povesteam unui client despre cele două cazuri, când colega mea zice: ,,Nu, Nelu, minți!" Femeia căreia tocmai îi povesteam mă văzuse pentru prima oară în viața ei iar acum, auzind afirmația colegei mele nu știa ce să creadă. Colega însă a completat la timp: „Nu sunt două cazuri, sunt trei, că și nora mea a rămas însărcinată."

— *A fost Deva, a fost Sibiu, a fost nora colegei tale. Ce a urmat?*

— Cred că a patra a fost la Slatina, apoi la Iași…

— *Ai zis și de cineva care e plecat în afara țării.*

— Da, așa este. Mi-a trimis un mesaj. Mai știu și de un alt caz. O doamnă de la TVR, care după o filmare primise un idol, m-a sunat la vreo două luni și mi-a spus: ,,Sunt puțin gravidă." Sunt multe cazuri, dar poate mai multe de care nu știu eu.

— *Înseamnă că tu ai mulți copii prin țară și prin afara acesteia...*

— Dumnezeu are. Le-am spus multora că idolul pe care tocmai l-au cumpărat de la mine nu se pune pe televizor să te uiți la el. Ce se întâmplă, chiar nu știu.

— *Ce vase îți oferă ție cea mai mare satisfacție?*

— Toate îmi conferă satisfacție atunci când trec de proba de foc. Până la ardere sunt

considerate pentru mine probe. În momentul în care au trecut de proba de foc, atunci am cea mai mare satisfacţie. E ultima redută pe care am reuşit să o trec.

— *Cu atât mai mult te năpădesc emoţiile când scoţi un vas mare din cuptor şi nu unul mic. Însă, mari sau mici, vasele realizate de tine au fost prezente pe standuri prin mai toată Europa. Cum ai ajuns tu atât de cunoscut peste hotarele ţării acesteia?*

— Cu ajutorul unor oameni care au înţeles cum trebuie să fie ajutaţi meşterii populari. Unul dintre aceştia a fost Visi Ghencea, pe care nu trebuie să-l uităm. La fel cum nu trebuie să uităm de dumneavoastră, cel care i-aţi fost şi ne-aţi fost alături. Apoi, au mai fost unii oameni politici care au înţeles rostul meşteşugurilor noastre tradiţionale şi au sprijinit iniţiativele dumneavoastră de promovare şi sprijinire a acestora. Deci, de unul singur nu poţi să faci niciodată nimic în viaţă.

— *Voi, meşterii Oltului, aţi fost întotdeauna o echipă excepţională.*

— Da, am fost cea mai puternică echipă din România, cea mai complexă. Eu, din 2003 am fost angajat la Şcoala Populară de Arte şi Meserii Slatina unde am găsit o echipă de oameni, de meşteri populari, alcătuită din nea Costică Niţu, nea Gheorghe Tănase, nea Mitrel Liceanu, Olguţa Filip, Ştefan Truşcă. De-a lungul timpului m-au considerat copilul lor. Am fost încurajat, ajutat, respectat şi eu, la rândul meu, i-am întreţinut ca pe nişte părinţi sau chiar ca pe nişte bunici. Am avut o înţelegere de nedescris din partea acestor meşteri. La un moment dat, am fost chiar invidiaţi pentru că ne înţelegeam şi comunicam atât de bine.

— *Trebuie să specificăm că cei nominalizaţi de tine sunt doar meşterii care funcţionau în cadrul Şcolii Populare de Artă dar pe lângă ei mai aveam şi alţi meşteri precum Petre Ciobanu, Daniela Vlad, fratele ei, Ionuţ Vlad, tanti Stela, rudăreasa de excepţie, cea care făcea linguri de lemn şi fuse...*

— Pe aceşti oameni i-am cunoscut de-a lungul timpului numai că şi aici a fost o foarte mare surpriză pentru mine personal, poate şi pentru alţii. Chiar dacă ne întâlneam cu aceştia oarecum rar, la evenimente, comunicarea era ca şi cu cei care făceau parte din instituţie.

— *Hai să facem pasul peste graniţă.*

— Primul pas peste graniţă a fost cu o expoziţie la Paris, în sediul UNESCO.

— *Au fost multe situaţii în care s-a expus arta populară românească şi au venit mulţi oameni de o calitate sau de o importanţă mai specială cum a fost şi la UNESCO, când au venit toţi ambasadorii lumii, tot ce ţine de administraţiile externe şi noi am fost acolo pentru a promova căluşul şi meşteşugurile noastre. Am fost cu căluşarii de la Cezieni şi de la Optaşi.*

— Îmi aduc acum aminte de un moment

unic în viaţa mea, referitor la una dintre cele mai importante piese ale culturii Vădastra sau cea mai importantă, Zeiţa Fertilităţii, care azi chiar este emblema satului meu. Au fost două persoane care au dorit să o achiziţioneze. Una era soţia ambasadorului României la UNESCO, iar a doua persoană era reprezentantul Canadei. Niciunul nu voia să renunţe. Piesa respectivă fusese deja cumpărată de către soţia ambasadorului României.

— *A fost, într-un fel, prima ta lucrare licitată.*

— Din punctul meu de vedere piesa era a celui care dăduse banii, a doamnei. Cel din Canada voia neapărat piesa respectivă. Cum credeţi că a convins-o pe doamna ambasador să renunţe la acea piesă care deja era plătită? Spunându-i că vrea neapărat să ia această zeiţă (eu prezentând-o la stand de foarte multe ori, o mai lovesc şi ea scoate nişte sunete incredibile, sună a lut şi apoi a tablă, a ceva metalic) şi atunci dânsul i-a zis doamnei Preda: „Vreau să iau această zeiţă, să o duc în Canada, să bat în ea, să se audă până în România."

— *Foarte frumos! Ce a urmat după UNESCO?*

— A urmat Bruxelles, apoi am avut expoziţie prin Ministerul de Externe şi alte ministere sau instituţii la Milano, la Torino, la Strasburg, în Germania, în Bulgaria. Mergeam, de obicei, cu tot grupul de meşteri populari.

— *Sunt foarte multe momente care ar merita puse pe hârtie. Azi a venit momentul să facem primul pas. Ar fi fost frumos să fim aici cu toţi meşterii dar, din păcate asta nu se mai poate, unii dintre ei au plecat dintre noi. Fiecare avea câte ceva de povestit. Dar să revenim în ţară. Pentru că faci parte dintr-o familie destul de restrânsă a meşteşugarilor adevăraţi din România - nu al artizanilor care umplu târgurile -, ce te deranjează cel mai mult şi ce te doare atunci când fie autorităţi, fie instituţii de cultură sau administraţie, vă tratează cu lipsă de respect sau cum te simţi în astfel de momente când , deşi ai fost invitat, nu eşti apreciat, când simţi că prezenţa ta acolo, la acel eveniment, este doar ca să bifeze ei o acţiune?*

— Eu deja m-am obişnuit, am devenit imun la acel comportament fără nici o explicaţie până la urma urmei. Când el ştie bine că prezenţa ta acolo îl ajută cu ceva, cel puţin de faţadă ar trebui să fie altfel comportamentul. Dar ei nu se pot schimba. Ce să-i ceri unuia care nu înţelege de ce e acolo, care nu înţelege evenimentul?

— *E indicat să te imunizezi în felul ăsta? Nu crezi că ar fi bine să te răzvrăteşti cumva, să iei atitudine?*

— Păi vă dau un exemplu: de-a lungul timpului, după cum foarte bine ştiţi, am trecut prin momente când la clasele de ceramică, de meşteşuguri - şi aici intră cojocăritul, ţesutul, sculptura -, ni s-au pus taxe şcolare. Eu personal am explicat, am argumentat, că nu se pupă una cu alta, nu se poate compara clasa de meşteşuguri cu cea de canto, de instrumente sau dans popular. Nu că nu sunt importante, sunt foarte importante

și acelea dar au mult mai multă atractivitate. Ca să îi atragem la clasele de meșteșuguri este foarte greu, iar să-i mai și taxăm, este de-a dreptul absurd. Dau exemplu Vădastra, unde majoritatea părinților lor sunt asistați social. De unde să dea copiii aceia bani? Și atunci nu vin la astfel de cursuri. Și ce am obținut?

— *Crezi că ar fi mai bine dacă meșteșugurile ar fi trecute cumva într-o listă de cursuri after school sau în cadrul programei școlare, lângă unitățile de învățământ?*

— Eu am prins acele ore de lucru manual care se făceau în școli, unde împleteam, traforam, lucram cu războiul de țesut - acela mic, pe cablu -, și multe alte activități. Fetele cuseau. Mai în glumă, mai în serios, eu am discutat cu cadre didactice, toți au zis că nu se poate. Nu avem specialiști. Poftim? Păi pe timpul meu, al dumneavoastră, unde era specialistul? Specialistul era învățătorul. Avea el cursuri speciale de traforat, de încondeiat ouă? Ați pomenit dumneavoastră puțin mai înainte, de nea Petrișor Ciobanu, el a făcut cursuri? Nu, a învățat de la um meșter popular.

— *De la Tudor Diaconeasa.*

— Da, și apoi l-a adus pe acesta acolo să îi învețe pe copii. Nea Tudor Diaconeasa a făcut cursuri?

— *Nu, el a învățat în familie, de la tatăl și de la bunicul său. Și a reușit să dea mai departe. Așa cum a făcut și încă face Daniela Vlad.*

— Nu-ți trebuie pregătire. Mă iau pe mine ca exemplu. Îți trebuie voință. Astăzi însă, nimeni nu vrea să-și asume ceva. Și nu îndrăznesc să-și supere șefii, să meargă la ei cu astfel de idei. Sunt materii de studiu care, din anul 2022, 2023 sunt la opționale. De ce să bagi la opționale fizică și nu poți să bagi un lucru manual? Dacă mergem în oricare școală și în oricare clasă și punem un ciocan, sau un patent în mâna unui băiețel, ori un ac în mâna unei fetițe, nu vor ști ce să facă cu ele.

— *Problematica asta ne întoarce cumva la începutul discuției noastre. Am și eu teoria mea legată de meșteșugurile și de locurile în care acestea există și se practică. Ele sunt, cumva, inscrise în ADN-ul oamenilor din acea zonă sau localitate. Tu însuți ești un exemplu în acest sens. Dar asta este o altă discuție.*

— La Vădastra sau oriunde altundeva, îi poți ajuta pe copii ca, pe lângă materiile obligatorii la școală să învețe să coasă un nasture, un tiv, să împletească, să lucreze cu lutul, să dea cu ciocanul, să învețe să facă nu știu ce. Mulți copii, în special cei de vârstă mică, sunt extraordinar

de deschiși la activități manuale. Îmi aduc aminte de bucuria și dexteritatea pe care le avea o fetiță chinezoaică de a lucra lutul, în cadrul unei demonstrații pe care o făceam la Bruxelles. Lângă ea era un băiețel din Bruxelles, care încerca și el să lucreze dar era mai neîndemânatic. Cu câtă seriozitate lucra fetița aceea.

— *Cunosc Școala Populară de la Slatina chiar de la înființarea ei. Și pe atunci se punea problema plății cursurilor și plata se făcea de către comunitatea locală, de către C.A.P.-uri. Cineva plătea pentru acei copii. Pentru că acolo, în acele comunități chiar se dorea continuarea unor meșteșuguri practicate local. De obicei, copiii învățau meșteșugurile respective. De practicat, foarte puțin s-au practicat. Nu s-a putut și, cu atât mai mult acum, nu se poate trăi din asta. Cum ești tu și cum sunt ceilalți meșteri autentici, extrem de puțini, ar trebui să fiți sprijiniți financiar. Și acuma pun întrebarea: cine ar trebui să facă eforturi pentru ca voi să primiți ceva, un leu, nu o diplomă, zece lei, nu o strângere de mână?*

— Cei care sunt azi la butoane. Eu sunt persoană fizică autorizată, eu plătesc 10% impozit. Nu mi se pare corect. Măcar facilitatea asta... dar și aici e greu să-i definești cu adevărat pe meșterii autentici. Măcar la nivel local, acolo unde sunt cunoscuți extrem de bine ar putea să se inițieze un astfel de demers. Eu mă dau pe mine ca exemplu: din fericire, m-am oferit voluntar al acelui proiect care a avut importanță pe cercetare. Chiar mi-am pus întrebarea, de-a lungul timpului, de ce niciodată nu a fost creată și o clasă de încondeietori de ouă în comuna unde trăiește nea Petrișor Ciobanu, sau unde e Daniela

Vlad. S-au înființat clase de dansuri, de canto, de jocuri populare. Pe lângă cele cincizeci, șaptezeci nu mai încăpea una care oricând poate fi folosită ca brand local, județean, național? Eu cred că nu se vrea.

— *Întrebarea mea aș fi vrut să se refere la ceilalți, cei care au trăit și încă trăiesc de pe urma voastră, vorbesc de specialiștii de la nivelurile superioare, de la patrimoniu, universități, fie ele de arte, sau Universitatea din București, și de la Cluj și din alte localități, centre universitare care vin și fac cercetare în teren, de doctorat, lucrări de licență, de masterat, publică articole și atât, adică fac pentru ei și eventual pentru istoria acestor meșteșuguri și obiceiuri dar mai departe nu fac nimic. Ei sunt singurii care ar putea să facă demersuri oficiale pentru a înainta o lege în acest sens. Nu eu. Pot să fac un proiect de lege pe care îl și am și să îl dau unor oameni să îl ducă acolo unde trebuie, în Parlament.*

— Eu zic că ar trebui să fie mult mai mulți oameni ca dumneavoastră. Problema e că nu vor.

— *De ce nu vor?*

— De ce să-mi facă mie bine? Ei consideră că ne fac un bine, un favor. Știți de la ce am tras această concluzie? Chiar vreau să țineți cont de ce vă spun acum. În momentul când acești specialiști iau contact cu meșteșugarii, le promit marea cu sarea. Dacă îi promiți ceva cuiva, tu trebuie să știi că dacă nu pui în practică, înseamnă că nu vrei.

— *Care a fost cea mai pompoasă promisiune?*

— Păi am pătulul plin de promisiuni, acum au început să se urce și în pod. Le mai știu? Am ajuns de am devenit imun. Eu personal nu am exagerat. Le mai spun și în față, mai în glumă, mai în serios, prinzând momentul optim, am pătulul plin. Am și cazuri când le-am spus cât îi costă, nu au vrut, asta e. Adică să mă comport și eu comercial, așa cum s-au comportat și ei. Până la urma urmei, făcând cercetarea respectivă, bifând momentul, o fac și eu în interesul meu așa cum o știu eu.

— *Există o lege prin care sunt remunerați cei cu merite deosebite în cultură, în sport, în știință, în literatură, în diferite domenii. Vreau să spun că dintre meșteșugari, nimeni nu a primit vreodată acea indemnizație de merit. Cei care înaintează Ministerului de finanțe propunerea sunt cei din Ministerul Culturii.*

— Vreau să vă răspund printr-o întrebare: câți din ministere, nu numai al culturii, auzim noi la fel? Am un caz real, petrecut la Strasbourg. Se difuza un film, cum ați făcut și dumneavoastră la sediul UNESCO Paris, cel cu Călușul. A ajutat foarte mult filmul acela cu Călușul pentru că a fost făcut de cine trebuie și cum trebuie. Filmul prezentat la Strasbourg, nu numai că nu ne-a ajutat, mai mult a făcut rău. Era prezentat satul românesc dar se prezentau imagini cu case aflate în muzee, acoperite cu paie, cu garduri sprijinite cu bețe din lemn. Vă întreb: care ar fi fost impresia dumneavoastră, dacă ați fi fost francez și ați fi văzut acea prezentare a satului românesc? Care crezi că e România?

— *Aia care ți se arată.*

— Da! Am avut și o altă experiență. Odată, a venit la Vădastra un grup de profesori din toate colțurile lumii. Prima lor informație era că noi suntem în lumea a treia. Și când au venit, au rămas uimiți. Unul dintre profesori era profesor universitar, a vrut să-și cumpere casă la Vădastra. Ne promovăm imaginea sau ne îngropăm?

— *La noi se fac altfel de investiții „în imaginea României", se alocă fonduri serioase uneori. Și este obligatoriu să fie cheltuite. Și atunci, cei care au luat fondurile, le cheltuie după cum le vine și după cum se pricep. Până la urmă, ce face omul cu mâna lui, e lucru bun făcut, experiență avem și tu și eu din punctul ăsta de vedere. Am mers în afara țării și am arătat lumii ce avem noi mai bun și mai frumos. Dacă le arătăm totuși ceva vechi, trebuie să arătăm și ceva nou, să punem în contrabalans. În filmul de care ziceai, cel cu Călușul, eu am plecat de la călușul vechi, le-am explicat în franceză, prin vocea profesorului Mihaela Ciobanu, cea care a făcut traducerea, și am arătat cum se mai practică în ziua de astăzi, prin punere față în față.*

Să revenim le meșterii populari. Sunt cumva organizați? Știu că au fost multe încercări dar toate s-au poticnit în interese și orgolii, motive pentru care aceste asociații nu au funcționat.

— Nici nu s-au înființat și au început să se pună pe funcții. Eu personal am plătit prima taxă, fiind om de bună credință, m-am înscris, nu m-am întâlnit cu persoana respectivă, Dumnezeu să o odihnească, din păcate nu mai este. Vreo doi-trei ani, mi-a cerut banii din urmă pe taxă, și eu, sincer, nu sunt împotrivă, dar vreau să știu pe ce am dat banii. I-am spus că îi dau dar să îmi spună ce a făcut cu cei pe care i-am dat deja. Știți care a fost răspunsul: „Ce, bă, te-ai ajuns?".

Aici, meșterul Ionel Cococi oftează și tace. Îi simt tristețea. Așa că îi propun să ne oprim aici deeocamdată. Avem multe de povestit, lucruri și întâmplări pline de viață și de voioșie pe care ar fi păcat să le umbrim cu astfel de note de tristețe.

Vatra Dacilor de la Polovragi, o istorie continuă

Valeru CIUREA

Turistul ajuns în zona Polovragi din judeţul Gorj calcă nu doar prin locuri minunate ci şi încărcate de istorie. Cheile Olteţului au o lungime de aproximativ doi kilometri, separă Munţii Parâng de Munţii Căpăţânii şi au fost declarate arie naturală protejată de interes naţional, incluzând şi Peştera Polovragi.

Pe platoul Padeş, la o altitudine de circa o mie de metri, pe malul stâng al râului Olteţ, se află fortificaţiile dacice de la Polovragi. De la această cetate a pornit ideea realizării - în cadrul unei tabere de sculptură -, a unei vetre a dacilor la ieşirea din Cheile Olteţului, în imediata vecinătate a mânăstirii Polovragi. Tabăra de sculptură a avut prima ediţie în anul 2018 şi se numeşte „Simboluri dacice în arta lemnului din România”.

Pompiliu Ciolacu, manager interimar al Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj, este cel care are viziunea mereu constructivă asupra acestei tabere.

— Cum a apărut acest complex arhitectural şi sculptural aici, la gura Cheilor Olteţului?

— Ideea s-a născut în urmă cu vreo şapte ani (2017, n.n.). Împreună cu Ion Cepoi, directorul de atunci al Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj şi cu primarul din Polovragi, Gheorghe Epure, am pus la punct detaliile cu privire la această vatră a dacilor, cum am numit-o. Am făcut nişte schiţe, le-am prezentat, am găsit un fost coleg de facultate, care sculptează în lemn obiecte mari - porţi, sculpturi mari -, am mai găsit încă un prieten la Oradea, a mai avut domnul primar vreo doi-trei sculptori cu drujba şi, uşor-uşor, an cu an, am ridicat acest sat dacic. După şase ani ne-am reîntâlnit în spaţiul acesta mirific, care nu te mai lasă să mori. Pe mine

mă leagă multe lucruri de Polovragi. În primul rând, mi-am pus aici sufletul. Lucrările de aici poate nu sunt apreciate așa cum se cuvine acum, dar sunt convins că în timp vom fi mândri de tot ce am realizat aici. Și nu am fi realizat aceste lucruri fără acești oameni adevărați care au fost alături de noi, domnul primar, domnul viceprimar, cei patru sculptori de anul acesta și toți ceilalți, care de-a lungul anilor și-au plantat creațiile în această vatră.

Tabăra de sculptură „Simboluri dacice în arta lemnului" de la Polovragi a ajuns în anul 2023 la cea de-a șasea ediție. Nicolae Rotaru, Radu Lazăr, Ștefan Bara și George Bostănică au fost meșterii creatori care anul acesta au scos la lumină din corpul lemnelor, cu ajutorul dălților și al drujbei, însemne și simboluri, au creat și ridicat alte porți și alți stâlpi cu aceste însemne dacice ancestrale, au îmbogățit Vatra Dacică, gândită și creată de ei în ani, cu multă muncă și dăruire.

George Bostănică a început să sculpteze cu drujba puțin înainte de a veni la prima ediție a taberei de sculptură de la Cerna, din Vâlcea, în urmă cu șapte ani. Până atunci locuise în Vrancea, la Jariștea. Acum este de-al locului, a venit în Oltenia unde a și rămas. La Polovragi a venit încă de la prima ediție, de acum șase ani, ușor „autoinvitat" după cum spune artistul. Era la Cerna și s-a gândit să vină și el cu o lucrare începută acolo, de mai mici dimensiuni decât cele pe care le realizează acum. Când primarul Polovragiului a văzut ce și cum lucrează, l-a invitat să rămână și el în tabără alături de ceilalți trei artiști sculptori. De atunci a fost invitat în tabără în fiecare an.

George spune că aici, în Oltenia, are de lucru, sunt pensiuni multe, este turism și are foarte multe comenzi. El spune că a fost obligat anul acesta „să înghețe" comenzile pentru că nu mai face față. Este foarte mult de muncă pentru genul de lucrări de mari dimensiuni pe care George le poate realiza. El nu își desenează lucrarea. Ar fi imposibil să o facă. El se așază în fața unui buștean cu care intră într-un dialog mut, încercând să vadă și să simtă ce ascunde acesta. Iar când află, scoate acel ceva la lumină.

— Cum vede George Bostănică într-un buștean lucrarea ce se va naște?

— Este cumva ca la șah. Te pui în fața lui și îl studiezi. Îi urmărești mișcările lui interioare. Vezi unde trebuie să intri și unde trebuie să lași proeminențele. Vezi totul până la finisaj. Totul ține de imaginație. Și mai trebuie să ai capacitatea de a te adapta. Tu pornești lucrarea dar nu știi cum este lemnul în interior. Poate să fie găunos și atunci trebuie să te adaptezi, să schimbi tema. Asta dacă lucrezi cu imaginația ta, cu fanteziile tale și nu ai o temă impusă.

— Cât de diferit este ceea ce faci tu cu drujba de ceea ce fac colegii tăi cu dalta?

— La mine lucrurile, formele, sunt mai simple.

— Cred că despre lucrările tale poți spune orice, George, numai că sunt simple nu poți spune.

— Mie mi se pare mai ușor cu drujba. Am lucrat și la daltă. Mi-am confecționat una dintr-o foarfecă. Am făcut la început piese mai mici. Nu știam nimic despre fenomenul ăsta de sculptură

cu drujba. Pe urmă m-am apucat. Nu văzusem nicăieri. Am făcut prima dată câteva tăieturi, am degroşat materialul ca să îl pot lua cu dalta. Pe urmă mi-am zis că pot face totul din drujbă. Am descoperit lamele astea mici, cu care lucrez şi pot face aproape sută la sută lucrarea fără să apelez la daltă. Dalta o mai folosesc pentru detalii.

— Care sunt uneltele tale de lucru?

— Drujba, flexul, un finisator cu bandă îngustă pentru locurile mai greu accesibile... La concursurile internaţionale se merge strict pe drujbă şi cel mult o perie rotativă.

— Ai participat la astfel de concursuri internaţionale?

— Din păcate, până acum nu. Nu am ştiut sistemul de înscriere. Am fost însă la multe concursuri în ţară. În fiecare an sunt cel puţin trei-patru tabere, concursuri, festivaluri.

— Sunt mulţi practicanţi?

— La nivelul acesta doar vreo zece, la nivel naţional. Poate exagerez. Amatori sunt, bineînţeles, mai mulţi, poate alţi zece, douăzeci.

— Cum vezi tu acest mod de a sculpta?

— Este un fenomen extraordinar. Se pot face lucruri mari, de impact. Mulţi văd şi ar vrea să facă dar îţi trebuie o oarecare experienţă şi, în primul rând, viziune.

— Te-ai gândit să îţi iei un ucenic?

— Da, desigur. Doar că este ceva mai dificil, aici nu este ca la băieţii de la daltă, să faci nişte desene, linii şi ce mai folosesc ei ca simbolistică şi pe urmă să vină cineva, oricine ar şti să folosească dalta sau unul pe care să-l înveţi tu cum să folosească o daltă, să accentueze acele linii şi simboluri. La ce fac eu, totul ţine de viziune, lucru care nu se poate învăţa. Plus că mai este un aspect. Greu găseşti un om care să fie pe aceeaşi lungime de undă cu tine.

Ştefan (Fănică) Bara vine din Huedin, din judeţul Cluj. Este parcă veşnic în mişcare, se face util oricui are nevoie de ceva, glumeşte şi întreţine o atmosferă veselă. A ajuns aici încă de la prima ediţie, din anul 2018. Fusese coleg de facultate cu Pompiliu Ciolacu, artist plastic, sculptor, actualul manager al Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj, cel care a pus bazele acestei tabere, şi a avut viziunea desfăşurării şi denumirii acesteia.

— Cum a ajuns Fănică Bara la Polovragi, în tabăra de sculptură?

— Mi-a spus Pompiliu că are un proiect şi m-a întrebat dacă aş vrea să particip. I-am zis că

pentru ceea ce ne leagă, am să vin. Nu ştiam exact ce vrea să facă, dar am venit pe baza prieteniei noastre. Mi-a zis: vreau să-mi faci aici o poartă mare, poarta de intrare în Vatra Dacilor pe care o vom face aici, în această poiană. Am făcut-o atunci, în primul an, pe urmă am venit în fiecare an cu domnul Lazăr, de la Bihor şi cu nea Nicolae Rotaru. Până acum am făcut cele trei porţi de intrare, stâlpi – nici nu mai ştiu câţi. Am lucrat şi individual şi împreună cu ceilalţi, ca să lăsăm oarece după noi.

— Cum ţi se pare ideea acestui ansamblu sculptural?

— O idee foarte bună! Merită felicitări toţi cei care s-au implicat, şi primarul, şi vicele... Ar fi bine să fie în multe locuri din ţară astfel de tabere dar...

— Lucrul cu lemnul nu este uşor dar, la fel de greu, dacă nu mai greu, este să păstrăm ceea ce s-a făcut. Mai ales că lucrările de aici sunt în aer liber, supuse acţiunii soarelui, ploilor, îngheţurilor, aerului, insectelor... Cum facem să le păstrăm cât mai mult timp?

— Comunitatea locală ar trebui să colaboreze mai bine cu meşterii, cu specialiştii pentru că, din păcate nu sunt bine întreţinute...

— Ne poticnim în lipsa banilor?

— Nu cred, pentru că pentru protejarea şi păstrarea lucrărilor nu poate fi o sumă mare. Este vorba de idei şi de voinţă. Eu cred că voinţa ne lipseşte.

— Am observat că în afară de buna colaborare cu ceilalţi meşteri aveţi şi o prietenie de excepţie.

— Da, suntem ca o familie. Şi nu numai cu ei, ci şi cu cei de la primărie. Suntem ca fraţii, ne ajutăm unii pe alţii la nevoie.

— De când practici meşteşugul acesta al prelucrării lemnului?

— Am „furat” meseria de pe la șapte ani. O moștenesc și din familie. La noi, în Sălaj, în Fildul de Sus, au fost mulți meșteri. Încă mai avem acolo peste cincizeci de porți de lemn. Eu mergeam și mă uitam la ei când lucrau, observam cum fac... Nu aveam voie să pun mâna pe dălți, să nu mă tai sau să le deteriorez.

— Ai ucenicit la cineva?

— Au fost trei sculptori, vecini. Cam pe la șapte ani și ceva, când a fost dus tăticu și cu frate-miu la coasă, am luat și eu o scândură și o daltă și am început să fac colțișori de lup. Când au venit acasă, eu, mândru de ce am făcut, le-am spus: <<No, și eu știu să sculptez.>> Tata o zâs că n-am făcut-o eu, că făcut-o frate-miu dar frate-miu o zâs că nu, că nu el o făcut-o. Atunci tăticu' mi-o făcut și mie dălți și am început a lucra. La început nu puteam să fac chiar perfect dar ușor-ușor am reușit să fac ce făceau și ei. După câțiva ani, când am început să progresăm, sculptorul cel bătrân o vinit la noi și-o zâs: <<Mă prunci, io știu însămna, da' nu știu însămna atâtea forme. Voi însemnați-le că io le voi închistrica.>> O fost o transmitere și de sus în jos, dar și de jos în sus. Lucrez deja de cincizeci de ani.

— Vine cineva din urmă în acest meșteșug?

— Meșterii bătrâni s-or dus, Dumnezeu să-i ierte, din păcate eu și cu frate-miu ne ocupăm mai mult de sculptură, am și elevi care sculptează ca mine dar, din păcate, se îndeletnicesc cu altceva, cu meserii mai bănoase și fără de atâta muncă.

— Ajungem, iată, la întrebarea dacă se poate trăi exclusiv din practicarea unui meșteșug.

— Da, se poate. Eu pot să trăiesc. Dacă ești corect cu tine și cu lucrul tău, se poate. Ceea ce faci tu îți duce reclama mai departe.

— Mai trebuie să fie și cerere...

— Aici automat este un cerc, legătura cu cererea este esențială. Probabil că și de aceea, mulți copii – amu' vorbesc de elevii mei de la Clubul Copiilor din Huedin - sunt inițiați, știu meșteșugul, fac pentru ei, dar dacă nu continuă, nu lucră și pentru alții...

— Cum simți tu acest cerc, al cererii și ofertei, este mai strâns, este mai larg?

— Depinde și de zonă și de meșter. Meșterii buni au de lucru.

— Au de lucru doar în comunitatea lor? Pentru că eu, din Oltenia, nu pot comanda o poartă maramureșană, că nu aș avea ce face cu ea, nu este a zonei.

— Sunt privați care au pensiuni, sau sunt instituții muzeale care dau comenzi. De la Grădina Botanică de la Cluj mi-au adus o poză din anii '40 și împreună cu un prieten maghiar am făcut poarta respectând ce era în poză. Meșterii noștri au lucrări în toată țara, chiar și în străinătate.

— Dacă eu vin și zic: <<Meștere, eu am bani și chiar dacă sunt din Oltenia, vreau să am o poartă maramureșană!>>, îmi faci acea poartă?

— Nu! Fiecare trebuie să își facă ceva specific zonei sale. Eu fac porțile noastre sălăjene numai celor din zona noastră. Cine vrea, bine, cine nu, nu. De dragul tradiției noastre, nu din orgoliu. Fiecare zonă are specificul său, tradițiile sale. Dacă le schimbăm, le amestecăm, ce iese?

— De ce crezi tu că meșterii populari nu au o o asociație a lor, la nivel național, care să îi ajute și să le apere drepturile?

— Părerea mea este că la nivel de țară nu suntem în stare să ne unim să facem un proiect național. Nu știu de ce. Poate mentalitatea. Nu pot

nici să acuz, nici să judec. Sunt oameni în anumite zone care au făcut astfel de asocieri dar problema este la nivel național. Ferice de cei care fac local!

— Dar nu este suficient.

— Nu este suficient, totuși, pentru zona aceea tot este ceva. La noi, la Cluj și la Sălaj, nu putem spune că nu sunt sprijiniți meșterii populari, indiferent de meșteșugul pe care îl practică.

— Pentru că predai meșteșugul copiilor de la Clubul elevilor, ce părere ai despre sistemul Școlilor Populare care, deși pregătește sute de elevi, nici măcar la două-trei generații nu au scos un meșter practicant al unui meșteșug? Ei sunt obligați să aibă un număr de elevi și nu contează pentru nimeni dacă ei învață sau nu învață.

— Aici e un viciu. Depinde și de persoana care predă meșteșugul. Și mai este încă un aspect important: cu mai mult de cinci-șase ucenici nu ai cum să faci. Ori sistemul te obligă să lucrezi cu douăzeci-treizeci de copii. Sunt excepții cei care reușesc să învețe. De obicei, nu în școală se învață, ci pe lângă meșteri, în atelierele lor. Și cu multă muncă, nu așa, de distracție.

Puțin mai încolo de noi, cu dalta și ciocanul în mâini, lucrează Radu Lazăr. Poate pentru că suntem în Vatra Dacilor, înconjurați de daci sculptați în lemn și multe simboluri dacice, îmi pare că Radu seamănă cu un Zamolxe la tinerețe.

Părul lung , barba, ochii iscoditori. El a venit aici din Ceica, județul Bihor. Povestea lui este una deosebită. S-a transformat rapid din antreprenor în meșter popular.

— Cum s-a petrecut această transformare, Radu?

— Aveam un han, o clădire din anul 1917, un fel de casă ardelenească de țărani. Am restaurat-o și mi-am dorit în fața porții ceva care să atragă atenția clienților. Am căutat pe cineva care să-mi facă o sculptură, ceva, dar nu am găsit decât kitsch-uri din gips sau ciment cu bucătari, cu pirați... Plus că cereau și niște sume colosale. Era prin 2011-2012. Atunci mi-am zis că trebuie să fac eu ceva. Am ales lemnul că mi se părea mai lejer de lucrat decât în piatră sau în marmură. În plus, mie mi se pare că lemnul este materia cea mai apropiată de om. Are același demers prin lume, prin viață: se naște, crește, îmbătrânește, moare, putrezește. Am început să întreb pe unul și pe altul în ce lemn se sculptează și fiecare mi-a spus după cum auzise și el: unul tei, altul nuc, altul frasin... Aveam un vecin, preot greco-catolic, și mi-a zis că îmi dă

el un buștean dintr-un tei din curtea bisericii, că avea mai mulți și voia să taie din ei pentru că erau bătrâni și îi era teamă să nu cadă vreunul peste cineva. Am luat bucata de lemn și am dus-o acasă. Nu aveam nicio sculă, aveam o secure care sărea din coadă... Am cioplit buturuga aceea cu atâta ardoare, fără calcule, fără nimic, doar cu viziune, doar din dorința de a scoate ceva de acolo. Am scos un chip de om pe care l-am pus la poartă. La două săptămâni după această întâmplare, s-a oprit la poartă un trecător care a văzut lucrarea și mi-a zis: <<Vreau să cumpăr lucrarea aceasta.>> Nu am vrut să o dau. <<Îți dau pe ea două milioane.>> I-am spus din nou că nu o dau, că este prima mea lucrare și este una de suflet. Atâta a insistat încât la un moment dat, când a spus o sumă care mi s-a părut fabuloasă, i-am zis: <<Adu banii și ți-o dau.>> Și i-am dat-o. Erau bani pe care eu, cu cârciuma, îi făceam poate într-o săptămână dacă nu mai mult, iar lucrarea o făcusem în câteva ore. Din clipa aia, mi-am zis că asta vreau să fac, toată viața mea. Am simțit mândria și fascinația de a fi prețuit pentru lucrul făcut de tine. Și am simțit și bucuria celui care, luându-mi lucrarea, și-a spus că mi-a luat cel mai de preț lucru pe care eu consideram atunci că l-am făcut.

— Ascult și nu îmi vine să cred! Vrei să spui că până atunci nu avusesei nimic de-a face cu sculptura?

— Nici cu sculptura, nici cu desenul. Pentru că una este să desenezi, alta este să sculptezi, să dai formă.

— Spuneai că ai vrut să faci ceva ce nu făceau ceilalți.

— După acea primă lucrare vândută, pentru că aveam o afacere care mă întreținea pe mine și familia mea, am început să tot sculptez până când am prins atât de mare drag de sculptură încât am zis că eu vreau să închid orice bisnis pentru că eu, dacă mă dedic unui lucru, vreau să mă dedic în totalitate ca să-i pot acorda toată atenția mea. Am încercat să îmi fac loc în această piață. Nu aveam studii să pot fi membru UAP – nici nu îmi doream, pentru că mi-ar fi deteriorat felul meu de exprimare -, așa că am urmat meșteșugul tradițional pentru că era segmental pe care eu doream să-l practic. Așa că am intrat într-o concurență. Este o paletă destul de restrânsă de obiecte pe care le permte meșteșugul traditional. Te poți duce pe iconografie, pe troițe – care este monumentul de vază al nației noastre -, pe icoane de vatră – dar la noi în zonă nu am avut -, bănci, lavițe, orice obiect țărănesc încrustat. Dar mobilierul la țărani era foarte limitat, doar strictul necesar, pentru așa era viața lor, simplă. Mi-am spus că dacă intru pe această zonă, am să intru în concurență cu ceilalți meșteri și voi avea de pierdut în fața experienței lor. Așa că am ales să vin cu ceva diferit în această dimensiune, am intrat mai adânc în istoria noastră, iar simbolurile și semnele strămbunilor noștri de dinainte de așa-zisa romanizare (eu nu cred în ea!), iar eu vreau să re-unesc lanțul întrerupt, să ne întoarcem până la daci, până la traci și chiar mai departe, până la culturile Cucuteniene și Hamangeniene pe care le-am avut noi înainte și despre care nu știm nimic și poate nu vom ști niciodată. Mergând pe această tematică am avut și am succes, atât de mult încât nu știu cum să mulțumesc divinității pentru acest succes pe care-l am.

— Ai simțit vreodată, la târgurile la care expui și vinzi, invidia celorlalți meșteri?

— Eu când mă duc la un târg, duc cu mine lucrări cu care umplu o poiană întreagă, cu obiecte la care lucrez poate și două-trei luni. Ceilalți meșteri vin cu obiecte mici, la care lucrează câteva ore. Chiar dacă vând și câștig mai mult, nu am simțit invidia celorlalți. Eu cred că meșterii sunt oameni de suflet și sunt mai mult empatici decât invidioși sau egoiști. Nu este ca în UAP, nu este o concurență din aia acerbă. Plus că mulți dintre ei predau în școli și au și o subvenție statală pe când noi nu avem astfel de subvenții, pe noi nu ne ajută nimeni să supraviețuim.

— Fiecare are publicul său, admiratorii și cumpărătorii săi.

— Da, doar că trebuie să te gândești cărui public te adresezi. Sunt din cei care cer bani pe lucrările lor de parcă ar fi Michelangelo, Rodin, sau mai știu eu cine. Ei uită că trăiesc într-o țară în care nivelul de trai este cel care este. Și eu aș putea cere mii de euro pe lucrările mele, dar cui să le cer? Să stau în fața unei lucrări și să îmi spun: mamă, ce reușită e, dar nu o pot vinde că e prea scumpă? Nu, eu vreau ca oamenii să se bucure de ceea ce mâinile mele realizează.

— Câtă inovare mai încape astăzi în artă?

— Infinită! A face artă este expresia dumnezeiască din fiecare dintre noi. Sau satanică, pentru că trebuie să înțelegem lucrul acesta, arta poate înnobila sau poate întuneca sufletul. Avem nevoie și de una, și de alta. Ca să te poți bucura de soare și de zi, trebuie să cunoști bezna așa cum, ca să vezi lumina speranței trebuie să cunoști bezna sufletului. Poți face un obiect în mii de feluri. Dacă

îți pui amprenta în ceea ce faci, dacă pui acolo suflet, cineva va vibra cu acel obiect, cineva îl va cumpăra.

— Lucrarea își cheamă cumpărătorul sau cumpărătorul este chemat de acea lucrare?

— Nu știu dacă este așa, dar o legătură există.

— În această tabără care poartă numele „Simb**oluri dacice în arta lemnului" se lucrează, așa cum îi spune numele, cu simboluri.**

— Simbolurile noastre străvechi au fost descifrate într-un anume fel de niște specialiști. Cât de credibili pot fi ei? Îmi rezerv dreptul de a avea dubii și de a avea viziunea mea. Aceste simboluri nu pot fi citite decât cu sufletul, mintea noastră este prea îngustă pentru a le descifra.

— Cu ce idei, cu ce gânduri, cu ce emoții vii în această tabără?

— Sunt prea bătrân ca să mai am emoții. Sunt prea bătrân să îmi fac planuri pentru că știu că întotdeauna locul acesta îmi va da energia pozitivă, iar ideile vin singure și mă pun să lucrez, pentru că Dumnezeu mi le trimite și, după ce mă ridic deasupra lucrării și văd ce am făcut, atunci fac legătura. Am găsit undeva un citat care mi-a plăcut și care se potrivește acestui loc: <<Acesta este locul de unde Dumnezeu a uitat să plece.>> Aici, la Polovragi, în această tabără se adună toate energiile pozitive și tot ce simt eu despre Dacia trecută.

Am lăsat la urmă un personaj decupat parcă din istorie, un dac așa cum probabil arătau dacii, un meșter al lemnului, cu mâini muncite, sfătos și maiestuos de serios. Este Nicolae Rotaru, are 74 de ani și este venit din Crasna, județul Gorj.

— Cum a ajuns Nicolae Rotaru în tabăra de la Polovragi?

— Am ajuns aici grație domnului Pompiliu Ciolacu care m-a cooptat și pe mine în echipa de meșteri. Eu știam ceva de la domnul primar Epure dinainte de a începe tabăra, când se discuta despre a se face ceva aici, legat de daci.

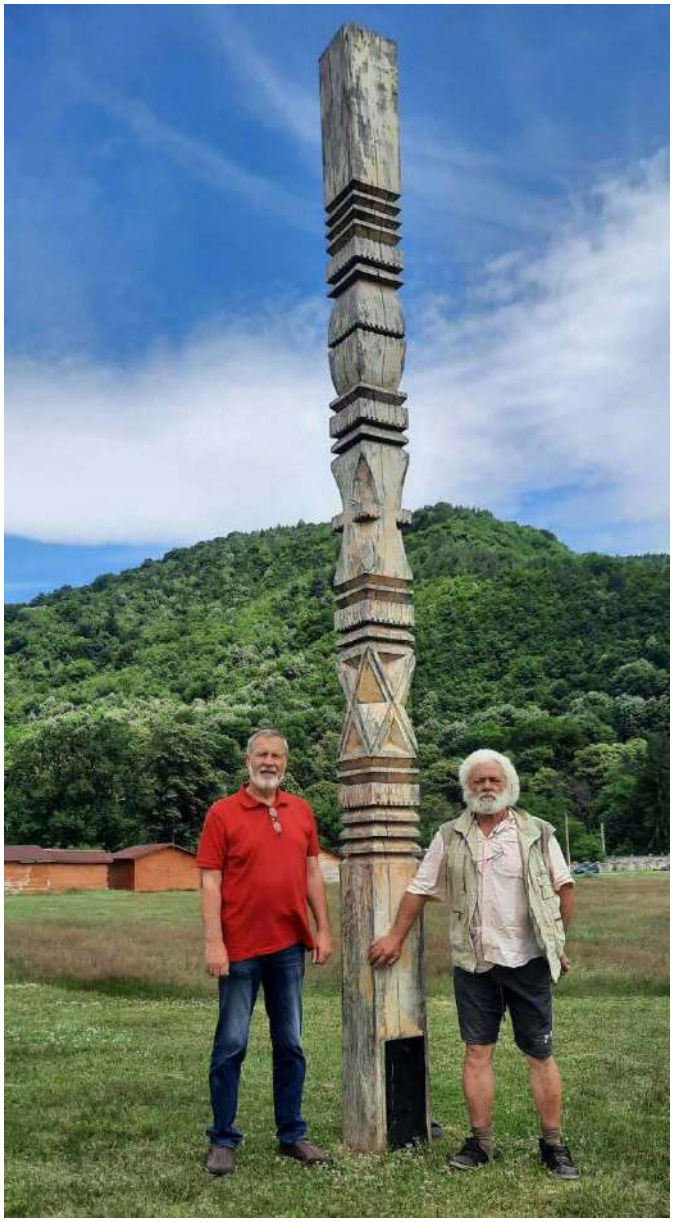
— Am observat că dumneata operezi cu multiple simboluri venite din străfundurile istoriei noastre. Se suprapun ele cu viziunea și ideile lui Pompiliu, cel care a gândit harta acestei vetre a dacilor, cu toate elementele ei?

— De fiecare dată când îmi dădea să fac ceva, eu ieșeam din planurile dumnealui. Îi ziceam: <<Domnule Pompiliu, lăsați-mă să fac ce știu eu și n-o să vă pară rău.>> De exemplu, Stâlpul Cerului pus acolo, pe Valea Regilor, cum îmi place mie să spun. Și ceilalți stâlpi făcuți de mine. Sunt atâtea lucruri care concură la scoaterea la lumină a tradițiilor noastre moștenite ancestral de la vechii pelasgi geți.

— Domnule Rotaru, ce credeți dumneavoastră că reprezintă meșterii populari?

— Meșterii populari sunt ca seva unei plante. Rădăcina trimite seva aceasta în frunze. Iar specialiștii au obligația – și subliniez acestu lucru -, au obligația să ia această sevă și să o propage. Nu sunt alții să facă ce facem noi, meșterii. Nu sunt! Căutați-i dumneavoastră și, dacă îi găsiți, eu mă las în genunchi în fața lor. Eu le-am spus tuturor

specialiștilor cu care am vorbit: <<Domnilor, dumneavoastră sunteți răspunzători dacă nu intreprindeți măsuri de salvgardare a acestui neam, a acestui popor măreț.>>

— Dacă purtătorii de cultură tradițională sunt seva, care ar fi rădăcinile?

— În 1961, arheologul Vlassa a descoperit în Tărtăria, lângă muntele Sureanu (potrivit lui Lucian G. Costi Sureanu este alcătuit din trei particule, Su, Re, Anu, adică cele trei forme ale zeului carpatin de aici: Su – al nostru; Re sau Ra – plecat în Egipt și Anu plecat în Mesopotamia), trei plăcuțe, două dreptunghiulare și una discoidală, din lut. Cea discoidală este împărțită în patru cadrane, prin două linii, una orizontală și una verticală și cuprinde patru grupuri de semne. Aceste semne sunt considerate o adevărată scriere. Cadranele reprezentau cele patru anotimpuri iar liniile, cele patru puncte cardinale. Descoperirea tăbliţelor a născut mari controverse. Eu spun așa: cum domnule, în fața evidenței să spui că noi ne tragem din romani? Încrustările de pe cele trei plăcuțe de la Tărtăria se constituie într-o adevărată protolimbă românească, limbă care devansează cultura Sumerului cu 2500 de ani. Și asta o spun paleolingviștii.

— Cum vede Nicolae Rotaru viitorul meșteșugurilor, în special cel al prelucrării lemnului?

— Meșterii pun pe masă tot ceea ce ne-a reprezentat și ne reprezintă pe noi, ca popor. Doar specialiștii au pârghiile necesare să încunoștințeze lumea despre ce facem noi. Nu mă refer aici la persoanele noastre. Nu noi contăm, contează ce facem noi. Specialiștii trebuie să-și ia în serios rolul pe care îl au, acela de salvatori.

— Dar ce facem cu ucenicii?

— Sunt extrem de puțini, dar, dacă la un județ mai apare din când în când câte unul, lupta este câștigată. Eu am două vârfuri aici, în comună, doi băieți, unul de vreo 23 de ani, celălalt de vreo 14 ani. Au zvâc, au viziune, colaborează cu lemnul. Este fantastic atunci când se produce sinergia aceea om-lemn.

— Se poate trăi dintr-un meșteșug, așa cum este cel pe care îl practicați dumneavoastră?

— Nu, nu se poate trăi. Din păcate. Numai dacă meșteșugul acela îl pătăm făcând produse comerciale, vandabile, ceea ce eu nu am făcut niciodată și nici nu voi face.

— Dar sunt și din cei care fac.

— Da, sunt mulți care fac, din păcate.

— În situația asta sunt șanse ca meșteșugurile să fie păstrate curate și să fie duse mai departe?

— Da, sunt, bineînțeles. Și se vede lucrul ăsta din atelierele promovate de învățământ cu copiii. Ei sunt avizi de cunoaștere, pentru ei este ceva nou, ceva mirific.

— Da, dar ei nu ajung să practice.

— Nu ajung să practice pentru că nu au condițiile necesare. Plecând de la ministerul de resort, nu se iau în atenție meșteșugurile. Vedeți dumneavoastră, noi avem o vârstă... Plânge inima în mine că nu se găsește nimeni să preia. Mă întreb mereu, cine preia, cum preia, dacă se pierde meșteșugul respectiv? Meșteșugurile presupun lucru manual, nu să te folosești de mașini. Pentru nimic în lume. Atunci, ce am făcut? Eu, când lucrez ceva, trebuie să văd urma dălții.

În cele două zile, cât am stat acolo, tabăra

a fost vizitată de peste trei sute de oameni veniţi din toate colţurile ţării, unii veniţi la Mânăstirea sau la Peştera Polovragi, alţii veniţi special pentru a vedea sau revedea acest ansamblu sculptural deosebit care poartă numele de Vatra Dacilor, sau, aşa cum este numele proiectului, „Simboluri dacice în arta lemnului”.

Am întrebat pe câţiva dintre vizitatori despre cum li se pare ideea de a se construi acest ansamblu sculptural şi despre cum îi văd ei pe artiştii care îl creează.

„Foarte frumos şi foarte bun pentru cultură, pentru copii, pentru noi, în general. Să ne amintim de unde ne tragem. Cine suntem de fapt. Noi am venit din Târgu Jiu, special să vedem această tabără de sculptură şi pe sculptori. Este pentru prima dată când venim şi ni se pare extraordinar. Oricine a avut iniţiativa, sper să continue. Ar trebui să se promoveze mai mult în ţară, să se facă aici excursii, să vadă lumea ce se întâmplă şi ce se face aici pentru că este educativ, nu numai pentru copii ci şi pentru noi... chiar şi pentru mine, la vârsta mea, este interesant să văd pe viu cum se lucrează în lemn. Dacă nu auzeam la radio, nu am fi ştiut. Este bine că se face publicitate dar ar trebui mai multă.”

„Nouă ni se pare o idee minunată. Ne-am oprit special aici să-i vedem la lucru pe sculptori. Din păcate, nu am aflat din nicio sursă, habar n-aveam că se întâmplă aşa ceva aici şi că poate fi ceva atât de interesant. Ar trebui popularizată. Noi putem spune la zece persoane, douăzeci, o sută... la <<prietenii>> noştri de pe Facebook, dar altfel cum găseşte lumea acest loc şi această realizare de altfel deosebită?”

„Foarte interesantă ideea. Ştiam despre ce se face aici, am şi fost, cred că atunci când s-a început, dar de atunci nu am mai venit. Deşi văd că sunt destul de mulţi turişti cred că ar trebui mai bine promovat. Probabil că majoritatea sunt veniţi la mânăstire şi află şi de acest parc tematic.”

„Este o idee bună şi atractivă pentru noi, cei care venim din afară... Noi venim din Dolj. Am fost şi la inaugurare şi acum am zis să mai venim pentru că acum suntem aici, aproape, la Baia de Fier, locuim la un prieten pe perioada vacanţei. Mi se pare bine amenajat şi frumos... Şi atractiv. Ar trebui mediatizat. Noi voiam să venim mâine pentru că este şi evenimentul gastronomic dar soţul a zis să venim şi astăzi, că a văzut la televizor şi ştia că urmează să fie amplasate lucrările realizate în tabăra de sculptură.”

La festivitatea de închidere a taberei au sosit oameni de peste tot, primari şi locuitori ai comunelor din împrejurimi, turişti, prieteni ai artiştilor, reprezentanţi ai unor instituţii de cultură din judeţele Olteniei, oameni de presă. Gheorghe Epure, primarul Polovragiului a spus: *„Mulţumim bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit să prindem această zi, că ne-a învrednicit să mai creem ceva, şi pentru că ne-a dăruit această zi frumoasă şi aceşti oameni deosebiţi care sunt alături de noi.”*

La final, toţi cei prezenţi s-au putut bucura de savoarea unor mâncăruri tradiţionale gătite chiar acolo, în Vatra Dacilor, la foc mai iute sau mai domol, după felul mâncării gătite. Aromele au urcat spre ceruri, ca o ofrandă adusă spiritelor dacilor liberi care ne-au reunit în vatra lor.

Gusturile au rămas însă pentru oamenii care au venit să învețe câte ceva din istoria noastră și să se bucure împreună.

Am cunoscut la Polovragi oameni minunați și m-am bucurat de un început de prietenie care sper să fie îndelungată, așa cum sper să fie îndelungată și această vatră a dacilor pe care ei, acești oameni minunați, au creat-o aici. Iar Polovragiului îi doresc să fie un punct din ce în ce mai mare pe harta turistică și culturală a României.

Arheologie culinară la Vădastra

Valeru CIUREA

Dintre localităţile care pun zona de sud a judeţului Olt - partea de Romanaţi istoric – pe harta incursiunilor cu valoare de arheologie culinară nu putea lipsi Vădastra. Fie doar şi pentru faptul că numele său are rezonanţe istorice şi culturale deosebite. Însă Vădastra mai are ceva în plus: are un Tezaur Uman Viu în persoana cojocarului Dumitru Liceanu, îl are pe meşterul ceramist Ionel Cococi care a reînviat ceramica de Vădastra şi cu care s-a contopit în aşa fel încât atunci când spui ceramică de Vădastra spui Ionel Cococi (şi invers!), are oameni pricepuţi şi destoinici şi un primar, Sorin Rădulescu, care s-a dovedit a fi deschis ideilor de promovare a valorilor culturale şi spirituale ale localităţii pe care o păstoreşte.

Ideea de a scoate la lumină reţete vechi de bucătărie tradiţională de prin localităţile Oltului s-a născut prin anul 2002-2003 însă în ultimii doi ani, graţie parteneriatului Centrului Judeţean de Cultură şi Arte Olt cu Televiziunea Română, Studioul Regional Craiova, a ajuns să fie cunoscută în toată lumea, emisiunea Ţăst Show realizată de Doru Ciolacu şi echipa sa fiind vizionată în toată lumea prin intermediul canalelor TVR 2 şi TVR 3. Mai mult decât atât, imagini şi materiale de prezentare au fost expuse publicului în localităţi din Spania (Alcala de Henares, Madrid) în cadrul unor expoziţii sau evenimente culturale realizate şi prezentate de Valeru Ciurea şi organizate de Centrul Cultural La Tierra Tracia, Asociation Cultural Romanaţi şi Institutului Limbii Române din Madrid în colaborare cu alte instituţii şi organizaţii cu preocupări în zona promovării culturii române în Spania şi nu numai (vezi Italia, Iordania, Turcia, Irlanda).

După localităţile Vădăstriţa, Ianca (Potelu), Izbiceni, a venit rândul comunei Vădastra să îşi dezvăluie din reţetele specifice şi nu numai. De data aceasta, evenimentul cultural-culinar a fost gândit ca un fel de clacă, aşa cum se făcea odată. Au fost aduse trei femei mai în vârstă care cunoşteau tainele realizării ţăsturilor din pământ şi au şi făcut demonstraţia realizării a trei astfel de exemplare: Gheorghiţa Barbu, Gheorghiţa Pârvan (zisă Fonta) şi Ana Liceanu care ne-a destăinuit din experienţele proprii:

„Ţăsturile se făceau după secerat, era cruce de evanghelie. Ne adunam mai multe femei, ne duceam la baltă, acolo era şi apă, găseam şi baligă că erau animalele la păşunat pe islaz. Erau şi din cei care îşi făceau acasă, care erau mai departe de baltă. Asuceam pământul dse unde ştiam noi că este pământ bun de ţăste, puneam două căldări de pământ şi una de baligă pentru câte un ţăst. Câte voiai să faci, atâta pământ şi baligă puneai. De obicei făceam câte trei turte de fiecare, pentru trei ţăsturi. Nu făceam mai multe că nu era uşor să baţi pământul, mai ales dacă era mai mult. Le amestecam bine cu pleavă pe care o adunam de pe câmp, după treierătoare şi le călcam de nouă ori. Îl călcam cu picioarele. După ce îl jucam îl strângeam cu lopata sau cu mâinile, îl strângeam tot la un loc şi îl luam din nou, şi tot aşa până se făcea bun pentru făcut ţăstele. Ne luam de mână şi îl luam câte puţin, câte puţin, până când ne săturam de călcat şi în lung şi în lat şi îl simţeam la picior că a început să se dospească. Atunci era gata, era bun de pus pe muşuroaie. Îl mai lăsam puţin după ce îl strângeam pentru ultima dată şi ne odihneam şi noi, luam şi câte o ţuică. Venea fiecare de acasă cu jumatea la ea. De multe ori se întâmpla să nu avem ceaşcă şi luam un ciocănel de sare, vărsam sarea, spălam ciocănelul şi beam din el. Ne luam şi mâncare de acasă, fiecare venea cu câte ceva şi puneam şi mâncam împreună. Bărbaţii nu aveau treabă cu noi în ziua aia. Nici nu veneau pe la noi, că ştiau că dacă venea careva, îl puneam la treabă. Şi aia nu era treabă de bărbat. După ce mâncam, luam din muşuroi, îl făceam turte-turte şi fiecare şi le lua acasă, să-şi facă ţăstele, că trebuiau lăsate să se usuce încet, la umbră, nu în soare."

Am ales ca loc de desfăşurare pentru claca noastră curtea lui Ionel Cococi pentru că avea toate elementele de decor şi recuzită necesare unei imagini reprezentative pentru localitate. Cele două Gheorghiţe s-au apucat să amestece pământul pentru ţăsturi, muşuroaiele erau deja pregătite şi acoperite cu cenuşă pentru ca pământul bine amestecat să nu se lipească de muşuroi.

Undeva, pe o terasă în care meşterul Cococi îşi are cuptorul în care îşi arde vasele create de el exact ca acum peste şapte mii de ani, Gina Barbu, Dorina Sârbu, Florica Cococi şi Adina Cococi ajutate şi de alte femei, pregăteau legumele şi zarzavaturile pentru ciorba de raci şi pentru ciorba de roşii care urmau să fiarbă pe pirostrii, respectiv în oala de pământ pusă lângă focul din vatra făcută de Cococi în curtea sa. Marioara Iacob (zisă Marcica) este cea care supervizează totul, experienţa sa în ale bucătăriei calificând-o a fi un fel de master chef al bucătăriei tradiţionale din zonă.

Ceva mai încolo, două femei îmbrăcate în straie populare au pus drojdia în făină şi au început frământatul: este Lili Roibu, meşter al Şcolii Populare de Arte şi Meserii Piteşti şi Dănuţa Manea, venite din Hârşeşti – Argeş, pentru a ne arăta secretele tradiţiei pâinii în ţăst în satele Argeşului.

Au venit aici graţie unei colaborări extraordinare pe care o avem cu Elena Iagăr, managerul Centrului Judeţean de Cultură şi Arte Argeş.

Şi pentru că am ajuns la invitaţi, să spunem că poarta gospodăriei lui Cococi a fost trecută şi de Amela Etegan, managerul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj care derulează de mai mulţi ani un proiect cultural-gastronomic intitulat „Dolju-n bucate” şi de Pompiliu Ciolacu, managerul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Gorj care a iniţiat şi el un astfel de eveniment care se va desfăşura la Polovragi în perioada 8-9 iulie 2023. De la CJCPCT Dolj, împreună cu Amelia Etegan a mai venit şi referentul Cătălin Petrişor, iar de la Gorj, Cristina Ciolacu, profesor la Palatul Copiilor Târgu Jiu.

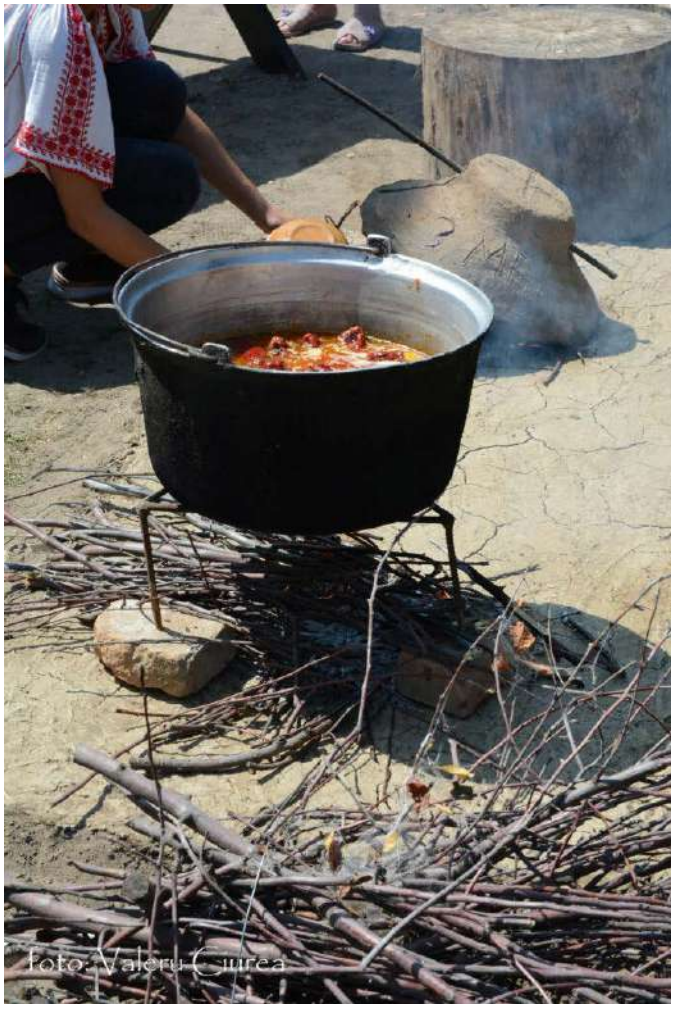

Pentru câteva minute, în curtea devenită un mare atelier culinar a poposit și profesorul Dragoș Gheorghiu, cel care a inițiat în anul 2000 „Experimentul Vădastra” în urma căruia s-a născut primul meșter realizator de ceramică neagră de tip neolitic după peste șapte mii de ani, Ionel Cococi.

Dacă ciorba de raci și cea de roșii cu cimbru au fost reginele experimentului nostru culinar, regele l-a reprezentat saramura de pui făcută cu usturoi, roșii coapte pe grătar și câțiva ardei raci, copți și ei pe grătar, care nu doar că au dat o savoare deosebită saramurii dar s-au constituit și într-un fel de cești cu care „s-a băut” din castronul cu saramură. Printre cei câțiva băieți care s-au învârtit pe lângă grătar a fost și Ștefan Cococi cel care ar trebui să îl urmeze pe Ionel în meșteșugul său.

Între timp, pâinea s-a copt în țăstiar pe o plită au fost coapte două cococi mari, una simplă și una

cu brânză de capră, alte delicii culinare specifice. Ionel Cococi chiar își revendică (în glumă!) paternitatea denumirii acestora. Adăugăm șunca făcută în casă de Ionel Cococi, o vișinată și un vin producție proprie, multă savoare, o poftă nebună după atâtea mirosuri îmbietoare, o atmosferă creatoare dar și prietenească și avem în felul acesta o imagine (aproape) completă a tabloului nostru de arheologie culinară de la Vădastra.

Se cuvine a mulțumi tuturor celor care s-au implicat trup și suflet pentru reușita acestui demers cultural, primarului Sorin Rădulescu, meșterului Ionel Cococi (care și-a cam dat peste cap gospodăria), doamnelor și domnilor care „s-au bucătărit", în frunte cu Marcica (Marioara Iacob), celor două Gheorghițe și Anei Liceanu pentru țăstele făcute și explicate, doamnelor Lili Roibu și Dănuța Manea venite de la Hârsești – Argeș, doamnei Elena Iagăr de la CJCA Argeș pentru sprijin și buna colaborare, invitaților, doamna Amelia Etegan și Cătălin Petrișor de la CJCPCT Dolj, Pompiliu și Cristina Ciolacu de la CJCPCT Gorj și respectiv Palatul Copiilor Târgu Jiu, domnului Dumitru (Mitrel) Liceanu, Tezaurul Uman Viu UNESCO din Vădastra, domnului Marin Bătrânca, cel care a însoțit coacerea pâinii cu cântece bătrânești precum și tuturor celor care, într-un fel sau altul și-au adus contribuția. Am lăsat la final mulțumirile pentru echipa TVR Craiova și Doru Ciolacu realizatorul emisiunii Țăst Show, cea care scoate la lumină bogăția de valori gastronomice tradiționale din Oltenia. Închei și eu, așa cum o face Doru Ciolacu la finalul fiecărei emisiuni marca Țăst Show: *„Poftă mare! Pe ediția viitoare!"*

Tezaurul Uman Viu Alexandrina Olguța Filip, încă o recunoaștere binemeritată

Valeru CIUREA

Cultura tradițională a județului Olt a călcat din nou pe covorul roșu, de data aceasta la Gala Radio România care, la aniversarea a 95 de ani de la prima transmisiune în eter a radioului public a organizat un grandios eveniment în care au fost rememorate momente importante din viața radioului public și a fost omagiată și premiată excelența românească a ultimilor ani. Au fost făcute 60 de nominalizări remarcabile din 12 domenii de activitate. Printre nominalizările făcute de comisia constituită la nivelul Societății Române de Radiodifuziune s-a aflat și Tezaurul Uman Viu Alexandrina Olguța Filip, de la Cezieni, care a fost nominalizată la categoria „Tradiții și folclor" alături de Andreea Tănăsescu – fondatoarea „La Blouse Roumaine", pentru mișcarea culturală „La Blouse Roumaine", una dintre cele mai importante mișcări culturale din ultimii 25 de ani; Paula Stanciu Popoiu – director general al Muzeului Național al Satului, pentru povestea de succes a celui mai vizitat muzeu românesc aflat în aer liber; Ciprian Ștefan – președinte al Rețelei Naționale a Muzeelor, pentru deosebita abilitate în diversificarea formelor de cultură și creativitate și Florin Iordan – etnomuzicolog în cadrul Muzeului Național al Țăranului Român, pentru cercetarea științifică, cu articole și comunicări științifice publicate în România, Italia și Bulgaria. Alexandrina Olguța Filip a călcat pe covorul roșu alături de nepoata sa, amândouă fiind îmbrăcate în frumosul și apreciatul port popular romanațean. *„Suntem încântați să vă anunțăm că ați fost nominalizată la categoria Tradiții și Folclor, în cadrul Galei Radio România, pentru efortul dumneavoastră susținut de păstrare a tradiției coaserii iilor în Oltenia, în semn de recunoaștere și de onorare a amprentei lăsate în dezvoltarea unui spirit competitiv, relevant, ramificat în inspirație și în valori perene precum viziune personală, ambiție, muncă."* (din invitația adresată Alexandrinei Olguța Filip). Nominalizarea Alexandrinei Olguța Filip este mai mult decât o recunoaștere a valorii unui meșter popular desăvârșit al Oltului, este și o mare bucurie pentru cei care veghează ca meșteșugurile populare tradiționale, obiceiurile și tradițiile noastre să nu se piardă ci să fie practicate și (re) cunoscute atât în țară cât și în afara acesteia, fie că sunt persoane fizice, instituții sau alte entități cu preocupări în sfera culturii tradiționale.

Adresez mulțumiri membrilor comisiei și în special postului Radio Oltenia Craiova pentru idee și susținerea uneia dintre valorile reprezentative ale culturii tradiționale din județul Olt.

În materialul de prezentare a Galei şi a modului de selecţie a persoanelor, a instituţiilor şi ONG-urilor nominalizate, Societatea Română de Radiodifuziune a ţinut să precizeze: *„Mecanica galei este una echilibrată şi transparentă, menită să evidenţieze performanţa şi contribuţia semnificativă a personalităţilor care modelează România. Procesul de selecţie şi nominalizare se bazează pe un comitet de jurnalişti şi profesionişti din Radio România, care sunt conectaţi în permanenţă la evenimentele şi transformările din societate. Aceşti experţi, împărţiţi în comisii specializate pentru fiecare categorie, propun nominalizări pe baza criteriilor de performanţă şi relevanţă. După ce comisiile au efectuat selecţia iniţială, se alcătuiesc liste cu câte cinci nominalizări pentru fiecare categorie. Nominalizările sunt rezultatul unui proces riguros de evaluare, în care se ţine cont de contribuţia lor semnificativă în anul precedent."*

Cele 12 categorii au fost: Cultură/Arte; Inovare/Ştiinţă; Sănătate; Educaţie; Mediu; Multiculturalitate; Campanii Sociale; Iniţiative Locale; Ambasadorii României; Tradiţii şi Folclor; Antreprenoriat; Sport.

Gala a avut loc în Sala Radio la 1 noiembrie 2023, la exact 95 de ani de la prima transmisiune în eter a acestui post de radio şi a fost presărată

cu momente muzicale şi de dans excepţionale, oferite de invitaţii speciali ai Societăţii Române de Radiodifuziune: Orchestra Big Band Radio dirijată de Simona Strungaru; Irina Rimes & The Motans; Alina Eremia & Mario Fresh; Raluk şi Connect R; WRS; Andia; Alexia; Holly Molly; Vescan & Eva Timush; Misha Miller. Au dansat: Noelia Barsi şi Dragoş Samoilă. Emoţionant a fost şi momentul în care poeta Ana Blandiana a recitat poemul „Doina".

Răzvan Ioan Dincă, Preşedintele Director General al Societăţii Române de Radiodifuziune a spus în cuvântul său: *„Peste trei milioane de oameni ascultă în fiecare zi Radio România. Ceea ce aţi văzut în seara aceasta este o acţiune organică a Radio România, care nu a avut nicio altă ingerinţă decât propria conştiinţă a celor care au votat. Sper că rezultatul a fost relevant pentru*

dumneavoastră şi pentru ascultători, şi mai sper că în viitor, Gala Radio România va rămâne."

Pentru a vă face o imagine despre dimensiunea valorică a nominalizărilor şi a câştigătorilor acestei Gale, vă prezentăm lista pusă la dispoziţie de către Societatea Română de Radiodifuziune:

„1. Categoria AMBASADORII ROMÂNIEI

• Cristian Măcelaru, pentru că a dus măiestria artei dirijorale din Timişoara natală pe marile scene ale lumii;

• Charlie Ottley, pentru excepţionalele filme de prezentare a României;

• Doina Lemny, doctor în istoria artei, pentru viaţa profesională dedicată studierii şi punerii în valoare a sculptorului Constantin Brâncuşi şi pentru expoziţia-eveniment „Brâncuşi: surse româneşti şi perspective universale";

• Dan Dinu, pentru iniţierea proiectului «România Sălbatică», cel mai mare proiect de fotografie şi film documentar dedicat naturii din ţara noastră;

• Gheorghe Hagi, pentru activitatea de fotbalist, antrenor şi manager.

2. Categoria ANTREPRENORIAT

• Fraţii Dragoş şi Adrian Pavăl, pentru dezvoltarea reţelei de magazine de bricolaj Dedeman, cel mai puternic business din domeniul bricolajului autohton;

• Iulian Stanciu, pentru contribuţia sa majoră în antreprenoriatul românesc, fondator al mai multor companii importante din retail şi curierat, inclusiv eMAG, Flanco, FashionDays şi Sameday Distribution;

• Daniel Solomon Dineş, pentru rolul său esenţial în UiPath, companie care oferă servicii bazate pe automatizarea proceselor;

• Iulian Dascălu, pentru conducerea cu succes a grupului Iulius Group;

• Silviu Zetea, pentru continuarea tradiţiei de peste 100 de ani a companiei Zetea – Tuică şi Pălincă premium din Transilvania.

3. Categoria CAMPANII SOCIALE

• Asociaţia Salvatorilor Voluntari pentru Situaţii de Urgenţă, pentru organizarea voluntarilor din Gara de Nord, care au oferit sprijin pentru mii de refugiaţi;

• Preotul Dan Damaschin, pentru acţiunile de caritate şi campaniile umanitare desfăşurate constant pentru copiii din judeţul Iaşi, expuşi sărăciei şi excluziunii sociale;

• Asociaţia Dăruieşte Viaţă, pentru eforturile depuse în construirea primului Spital de Copii din România, dedicat în întregime oncologiei pediatrice;

• Asociaţia Zi de Bine, pentru proiectul „Ochi de lumină", care a implicat amenajarea unui spaţiu verde pentru copiii internaţi la Institutul Oncologic Bucureşti;

• dr. Cătălin Ţone, pentru campania sa de educaţie a tinerilor şi prevenire a consumului de droguri.

4. Categoria CULTURĂ & ARTE:

• Constantin Chiriac, pentru transformarea Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu;

• Mircea Cărtărescu, autorul romanului „Theodoros" ;

• Mihai Constantinescu, omul din spatele Festivalului Internaţional „George Enescu";

• Daniel Jinga, pentru stagiunea centenară a Operei Naţionale Bucureşti şi Bucharest Opera Festival;

• Alina Şerban, actriţa cu impact global în „Housekeeping for Beginners".

5. Categoria EDUCAŢIE

• Teach for România, pentru transformarea educaţiei în România, reducerea inechităţii educaţionale şi dezvoltarea abilităţilor de viaţă ale elevilor;

• Smart Lab, pentru introducerea unui nou concept în educaţia românească prin

Laboratoarele Digitale Inteligente create de INACO;

• Lotul Olimpic de Matematică al României, pentru performanţa extraordinară la Olimpiada Internaţională de Matematică din Chiba, Japonia

• Cristian Presură, pentru eforturile sale de promovare a fizicii într-un mod accesibil pentru publicul larg;

• Echipa Proiectului Merito, pentru proiectul lor naţional de recunoaştere şi promovare a excelenţei profesionale a profesorilor şi învăţătorilor din România.

6. Categoria INIŢIATIVE LOCALE

• Asociaţia „Dăruieşte viaţă", pentru construirea unui spital cu fonduri private, un spital care să răspundă standardelor unui stat european în anul 2023;

• Fundaţia Comunitară Braşov, pentru iniţiativa lor de a contribui la construirea unei comunităţi puternice, unită şi generoase în Braşov;

• Asociaţia Ivan Patzaichin – Mila 23 – pentru contribuţia lor la dezvoltarea locală din Delta Dunării şi din alte regiuni naturale din România;

• Părintele Nicolae Tănase, pentru implicarea în comunităţile de credincioşi;

• Organizaţia Dăruieşte Aripi, pentru dezvoltarea Registrului Naţional al Cancerelor la Copii în România, un instrument esenţial pentru măsurarea progresului în tratamentul cancerului pediatric.

7. Categoria INOVARE & ŞTIINŢĂ:

• Sergiu Paşca, pentru cercetarea sa revoluţionară în domeniul neuroştiinţelor;

• Echipa RobotX Hunedoara, pentru dezvoltarea unui program care rulează acum pe Staţia Spaţială Internaţională pentru evaluarea stării de sănătate a vegetaţiei de pe întreaga planetă;

• Sebastian Dobrincu, pentru inovaţiile în industria divertismentului;

• Ovidiu Toma, pentru aplicaţia Wispr, tehnologie Blockchain pentru a asigura securitatea comunicaţiilor;

• Andrei Dănescu, Oana Jinga şi Adrian Negoiţă – Dexory, pentru dezvoltarea de soluţii inovatoare în domeniul IT, inclusiv utilizarea inteligenţei artificiale.

8. MEDIU

• Radu şi Larisa Rusu – Ecostuff, pentru promovarea soluţiilor pentru a educa şi dezvolta comunitatea în Timişoara;

• Asociaţia Ivan Patzaichin pentru Proiectul Călăuzele Apelor, Delta Dunării si promovarea valoarea moştenirii locale;

• Fundaţia Conservation Carpathia – pentru reintroducerea zimbrilor în Munţii Făgăraş şi pentru lupta susţinută pentru conservarea şi promovarea stejarilor seculari şi a pădurilor din România, în Braşov;

• Societatea Ornitologică, pentru proiectul organizat pentru promovarea şcolilor prietenoase cu natura, în Bucureşti;

• Echipa EFdeN, pentru prototipul Vatra.

9. Categoria MULTICULTURALITATE

• Volker Reiter, coordonatorul echipei PROETNICA, pentru organizarea Festivalului Intercultural „ProEtnica" de la Sighişoara;

• Asociaţia Tăşuleasa Social, pentru proiectul Via Transilvanica;

• Daniel Grebeldinger, fondatorul şi preşedintele Asociaţiei Nevo Parudimos, pentru contribuţia şi implicarea sa în incluziunea rromilor;

• Asociaţia Timişoara 21, pentru numeroasele iniţiative dedicate multiculturalităţii în cadrul proiectului „Timişoara Capitală Europeană a Culturii 2023" ;

• Muzeul Astra din Sibiu, pentru programul multicultural desfăşurat şi promovat.

10. Categoria SĂNĂTATE

• Adrian Marinescu, Director Medical la Institutul Naţional de Boli Infecţioase „Prof. Dr. Matei Balş" Bucureşti, pentru educarea continua a publicului în timpul pandemiei;

• Asociaţia „Dăruieşte Viaţă, pentru primul spital de Oncologie şi Radioterapie Pediatrică din România, exclusiv finanţat privat;

• Echipa proiectului de „Screening gratuit pentru prevenirea cancerului colorectal, Coaliţia Pacienţilor cu Afecţiuni Cronice din România (COPAC) şi Spitalul Universitar de Urgenţă Militar Central „Dr. Carol Davila" Bucureşti, pentru eforturile lor de a aduce servicii medicale esenţiale la nivel naţional;

• Alexandru Vladimir Ciurea, medic neurochirurg, pentru înfiinţarea Departamentului de Cercetare în Neuroştiinţe al Spitalului Clinic „Bagdasar-Arseni";

• Leon Dănăilă, medic neurochirurg, pentru cele 18 brevete de inventator şi 10 de inovator, precum şi pentru autoratul a 59 de cărţi şi atlase de specialitate;

• Constantin Dulcan, pentru contribuţia sa semnificativă la dezvoltarea gândirii filozofice în România.

11. SPORT

• Gheorghe Hagi, managerul tehnic al Academiei care produce cei mai mulţi jucători români profesionişti;

• Elisabeta Lipă, una dintre cele mai importante canotoare din istorie, managerul sportiv cu cele mai bune rezultate româneşti la Jocurile Olimpice;

• David Popovici, primul înotător român care a devenit campion mondial în proba-vedetă 100 de metri liber şi exponentul unei noi generaţii de performeri în înot;

• Cristina Neagu, handbalistă de excepţie, lider tehnic al echipei naţionale şi al generaţiei sale, recunoscută pe plan mondial pentru realizările sale;

• Ana Maria Popescu, cea mai longevivă reprezentantă a scrimei româneşti, implicată în mai multe proiecte sociale după retragerea din activitate.

12. TRADIŢII & FOLCLOR

• Olguţa Alexandrina Filip, pentru păstrărea tradiţiei coaserii iilor în Oltenia;

• Andreea Tănăsescu, fondatoarea „La Blouse Roumaine", pentru mişcarea culturală „La Blouse Roumaine", una dintre cele mai importante mişcări culturale din ultimii 25 de ani;

• Paula Stanciu Popoiu, director general al Muzeului Naţional al Satului, pentru povestea de succes a celui mai vizitat muzeu românesc aflat în aer liber;

• Ciprian Ştefan, preşedinte al Reţelei Naţionale a Muzeelor, pentru deosebita abilitate în diversificarea formelor de cultură şi creativitate;

• Florin Iordan, etnomuzicolog în cadrul Muzeului Naţional al Ţăranului Român, pentru cercetarea ştiinţifică, cu articole şi comunicări ştiinţifice publicate în România, Italia şi Bulgaria."

Lista laureaţilor ediţiei inaugurale:

• CATEGORIA „Educaţie" – Câştigător: Teach for Romania;

• CATEGORIA „Campanii sociale" – Câştigător: Fundaţia Dăruieşte Viaţă (Carmen Uscatu & Oana Gheorghiu);

• CATEGORIA „Inovare şi ştiinţă" – Câştigător: Sergiu Paşca, neurochirurg;

• CATEGORIA „Multiculturalitate" – Câştigător: Asociaţia Tăşuleasa Social;

• CATEGORIA „Sănătate" – Câştigător: Fundaţia Dăruieste Viaţă (Carmen Uscatu & Oana Gheorghiu);

• CATEGORIA „Cultură şi Arte" – Câştigător: Constantin Chiriac, directorul Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu;

• CATEGORIA „Iniţiative locale" – Câştigător: Fundaţia Ivan Patzaichin;

• CATEGORIA „Antreprenoriat" – Câştigători: Fraţii Dragoş şi Adrian Pavăl (fondatorii Dedeman);

• CATEGORIA „Ambasadorii României" – Câştigător: Dirijorul Cristian Măcelaru;

• CATEGORIA „Mediu" – Câştigător: Fundaţia Ivan Patzaichin;

• CATEGORIA „Tradiţii şi folclor" – Câştigător: Paula Popoiu (director Muzeul Satului);

• CATEGORIA „Sport" – Câştigător: David Popovici, campion mondial la înot."

CULTURO. ROMÂNIA-SPANIA (VIA MADRID) - UN HUB MULTICULTURAL NECESAR

Valeru CIUREA

La 1 decembrie al anului 2018, an aniversar al centenarului României moderne, Giani Mircea Florescu împreună cu Dorina Florescu puneau, la El Ejido, în Almeria, bazele unui concept care avea să devină o realitate căutată de românii disporei mondiale: „Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește!”.

După la acel prim pas, Asociacion Socio-Cultural Romanați și Centrul Cultural La Tierra Tracia, entități coordonate de Giani Mircea Florescu, au reunit la El Ejido și ulterior la Alcalá de Henares, la Madrid și alte câteva localități madrilene, sute de oameni făuritori și iubitori de cultură, fie ei români stabiliți pe toate meridianele globului pământesc, fie spanioli dintre cei cu care marea comunitate de români stabiliți pe meleaguri iberice au nu doar relații de muncă sau afaceri, ci și relații culturale extrem de bine conturate și care sunt deja parte din viața reprezentanților celor două mari culturi care conviețuiesc în spirit creator. Așa a apărut primul mare târg de carte românească și spaniolă, un proiect derulat la începutul lunii octombrie a anului 2022.

Festivalul de atunci a născut alte idei așa că între 5 și 8 octombrie 2023 a avut loc la Madrid, în organizarea Asociacion Socio-Cultural Romanați și a Centrului Cultural La Tierra Tracia, prima ediție a Festivalului CULTURO, festival de carte și arte al românilor de pretutindeni. Literatură (multă!), muzică, expoziții de pictură, de artă fotografică, de etnografie, obiecte de artă meșteșugărească tradițională, filme documentar-artistice, dans, folclor românesc și chiar teatru.

S-a citit și recitat multă poezie, în limba română și în limba spaniolă, poeții și scriitorii invitați făcând un front comun poetic și literar.

Cărţile cu poezie, cu nuvele şi romane prezente pe standurile puse la dispoziţie de către organizatori, revistele şi materialele de prezentare a unei captivante Românii culturale au făcut ca această primă ediţie a CULTURO să devină exact ceea ce şi-a dorit iniţiatorul său: un adevărat hub multicultural.

Grupul plecat din judeţul Olt a expus şi prezentat cărţi de cercetare etnografică, cărţi care prezintă tradiţii, obiceiuri şi meşteşuguri tradiţionale din judeţul Olt şi zona Romanaţi precum şi de poezie semnate de Valeru Ciurea, câteva volume de literatură (poezie, proză, teatru, traduceri) semnate de Nicolaie Tony Dincă, Corina Daşoveanu, Aurelia Dincă, Ionela Mateşică

cât şi revistele de cultură „SCORPION” (editată de Alutus Media şi Platforma media AMradiotv.ro) şi revista „COOLTARTIS” (editată de Asociaţia Culturală Olt Artis Slatina).

Scriitori veniţi de la Olt şi-au prezentat şi ei cărţile, atât la standuri cât şi la prezentările făcute pe scenă: Corina Daşoveanu, Nicolaie Tony Dincă, Aurelia Dincă şi Valeru Ciurea.

Pe unul dintre standuri au fost expuse şi cincisprezece titluri de carte donate de către Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj, prin doamna Amelia Etegan, directorul acestei instituţii de cultură, titluri care evocă şi prezintă o parte din zestrea istorică şi culturală a Doljului, fapt pentru care atât eu cât şi Giani Mircea Florescu rămânem recunoscători.

Filmele documentar-artistice „Drumul spre Europa” şi „Slatina alegătoare” realizate de Valeru Ciurea au introdus şi râsul în ecuaţia

festivalului. Pentru a rămâne în zona râsului și a bunei dispoziții, piesa de teatru „Vindecătorul de proști”, scrisă și regizată de Nicolaie Tony Dincă, în care au jucat Nicolaie Tony Dincă, Corina Dașoveanu, Paul Bălășcan, Aurelia Dincă, Ionela Mateșică, Cristi Călătoru, Remus Iordache și Valeru Ciurea a fost jucată în două spectacole, în cea de-a doua și în cea de-a treia zi de festival, în localitățile Alcalá de Henares, respectiv Mejorada del Campo.

Nicolaie Tony Dincă, unul dintre participanții la CULTURO a declarat: *„A fost un festival al românității complex, diversificat, la fel ca sufletul oricărui român, care a atins prin componentele lui aproape toate laturile și palierele artei și culturii. Noi, cei din Slatina, am participat cam la toate componentele artistice ale festivalului. Din punctul meu de vedere, festivalul a fost o reușită, motiv pentru care țin să-l felicit pe organizatorul acestuia și pe toți participanții care au creat amintiri și au plecat cu amintiri din Spania după acest eveniment.”*

Remus Iordache, profesor și regizor: *„Sunt încântat de a fi fost alături de oameni de prestigiu internațional într-o atmosferă de creativitate efervescentă, în care au avut loc dezbateri, lansări de carte, seminarii, teatru, expoziții de pictură și de fotografie, expoziții etnografice etc. Întreaga desfășurare a evenimentului a stat sub semnul prieteniei și al ideii de a citi, a gândi, a trăi și a simți românește.”*

Am rugat-o și pe poeta Corina Dașoveanu,

ajunsă pentru prima oară în Spania, să îmi spună care sunt impresiile sale despre această experienţă culturală: *„Organizare logistică: de top! Microbuze, hotel, masă (din belşug). Oameni: incredibili! Mircea Geani şi Dorina Florescu, organizatorii, sunt ca pâinea caldă. În primul rând, sunt simpli, normali, prieteni. În al doilea rând, sunt buni manageri de proiect, rezolvă rapid probleme apărute în mod inerent, sunt serioşi şi implicaţi total în desfăşurarea evenimentului. (...) Am întâlnit prieteni din România, invitaţi de asemenea la festival: Tic Petroşel, Adrian Suciu, Traian Chiricuţă, dar am şi cunoscut mulţi minunaţi oameni din Spania şi din toate colţurile lumii veniţi aici: Calderon de Jesus, Geanina Abul Haija, Mariana Feride. (...) Poezie: multă poezie şi bună. Pe rând, am ajuns fiecare la microfon şi am vorbit despre noi ca poeţi şi am citit din scrisele noastre. Muzică: fainâ muzică am ascultat - de-a lui Petroşel sau Chiricuţă, muzică populară, muzică clasică. Plimbări: prin Madrid, de ni s-au rupt pingelele şi sufletul de frumuseţea şi măreţia celor văzute, prin Alcala de Henares, acasă la Miguel de Cervantes, taman în timpul unei mari fieste medievale. Concluzii: nu ştiu nici acum ce a fost mai frumos - oamenii sau locurile, poezia sau cântecul, prietenia sau lumina caldă de octombrie, dar nimeni nu cred că s-ar mira dacă aş spune că toate la un loc au atins cerul...”*

Ca unul dintre cei implicaţi în „naşterea” evenimentelor premergătoare, începând cu cel din 1 decembrie 2018 dar şi a aceluia despre care vorbim aici, mă simt fericit şi în acelaşi timp onorat că Giani Mircea Florescu a crezut şi în mine, aşa cum a făcut-o cu alte câteva zeci de persoane din diferite domenii artistice, oameni pe care îi aduce în Spania, în fiecare an, pentru a prezenta publicului spaniol cultura românească iar invitaţilor români din diaspora să le înlesnească întâlnirea cu personalităţii ale culturii şi artei spaniole.

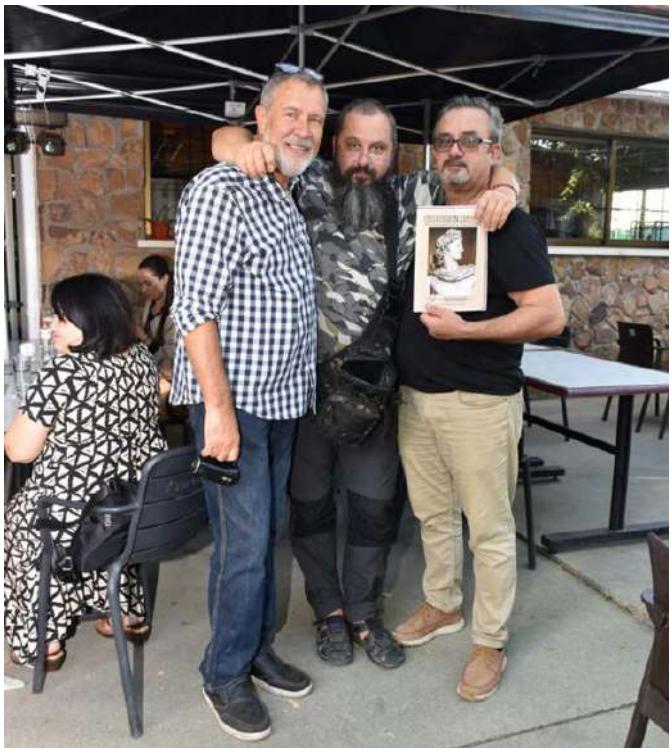

Festivalul de Carte si Arte ,,CultuRO” – Madrid, Spania, prin Mircea G. Florescu, preşedintele festivalului, a reuşit să adune laolaltă, în oraşul lui Miguel de Cervantes, români

din toate colţurile lumii şi spanioli iubitori de cultură, în special de cultură românească. De menţionat în acest sens chiar participarea autorităţilor spaniole din Comunidad de Madrid şi Alcalá de Henares.

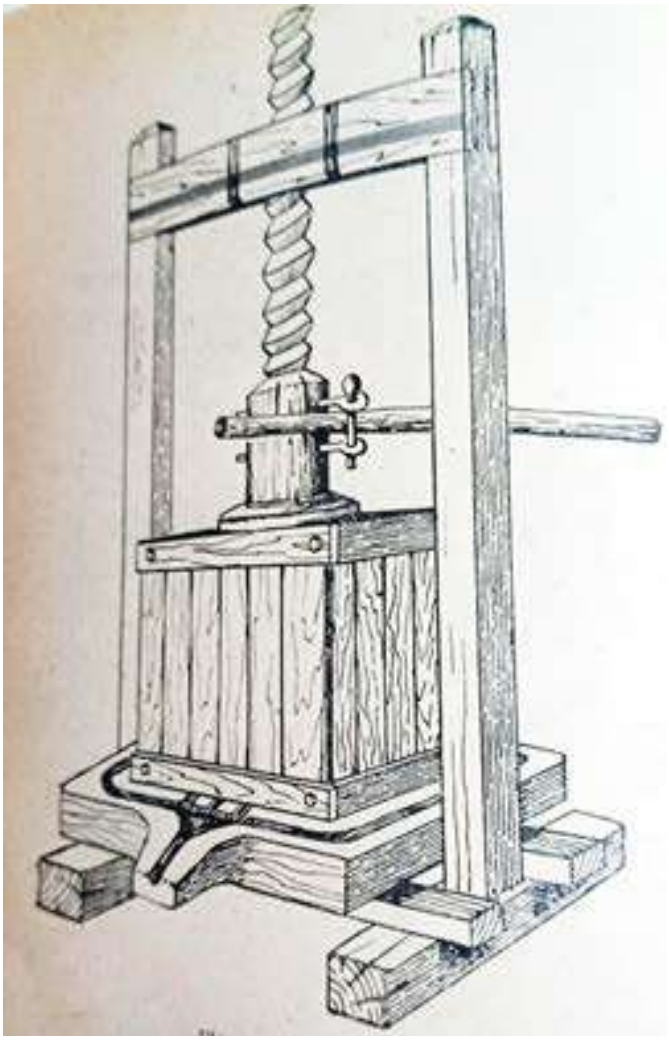

Mulţi sunt cei de vederea sau revederea cărora m-am bucurat acolo, la festival. Sorin Muşa (Complex Jarama), Mariana Feride, Doina Mustăţea, Sorin Bălăşcău, Corina Ozon, Valer Cuţitar, Marin Traşcă, Claudiu Dan (DV Logistica), Daniel Dejica, Ionuţ Tene, Daniel Puiu Besa, Aurelia Ruminu, Antonio Calderon de Jesus, Gabriela Stan, Felix Nicolau Artbenger, Tic Petroşel, Adrian Suciu, Geanina Abul, Traian Chiricuţă şi mulţi alţii. Mă înclin în faţa lor, a tuturor celor care sunt trup şi suflet alături de cei care duc greul acestui festival al românilor de pretutindeni, Giani Mircea şi Dorina Florescu.

ASOCIACIÓN SOCIO-CVLTVRAL ROMANATI

CENTRO CULTURAL LA TIERRA TRACIA

VITICULTURA ÎN JUDEȚUL OLT

Rada ILIE, expert etnograf

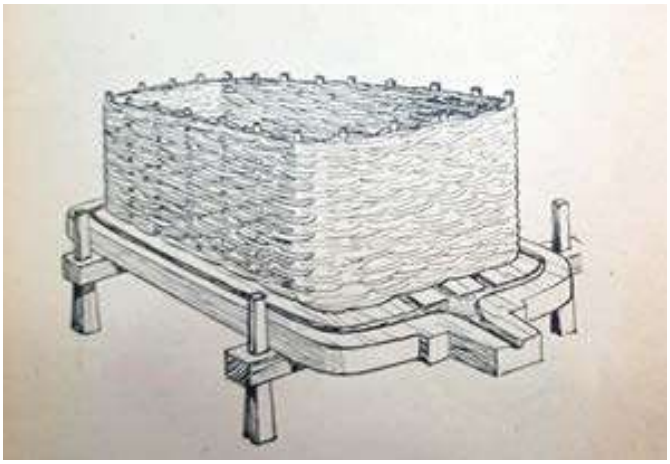
Viticultura are tradiţii îndelungate pe teritotiul judeţului Olt, deoarece condiţiile climatice au fost favorabile cultivării viţei de vie în toate zonele judeţului.

Despre vechimea cultivării viţei de vie avem numeroase dovezi, din toate epocile istorice. În perioada de formare şi dezvoltare social-economică a statului dac, vița de vie era atât de răspândită încât, în timpul lui Burebista (sec. I Î.Hr), marele preot Deceneu i-a convins pe daci să taie viile şi să trăiască fără vin, aşa cum relatează geograful antic Strabon. Istoricul Constantin C. Giurescu scria că o asemenea informaţie nu trebuia luată „ad literam", deoarece este mult mai probabil să nu fi fost distruse toate podgoriile, ci numai o parte a lor şi să se fi interzis orice nouă plantaţie.

Pentru judeţul Olt, săpăturile arheologice au scos la iveală unelte folosite în viticultură, cum ar fi cosoarele dacice curbate, confecţionate de făurari locali. Acestea şi-au păstrat forma şi s-au folosit până în contemporaneitate, constituind un element de continuitate. Săpăturile arheologice efectuate în aşezarea dacică de la Chilia (Făgeţelu) au dus la descoperirea a numeroase cosoare, de diferite forme şi mărimi, care erau folosite în viticultură. O altă dovadă a vechimii viticulturii apare pe Columna lui Traian, unde sunt prezentate butoaie prelungite, armate cu cercuri din lemn şi care mai erau întâlnite şi la începutul secolului al XX-lea în zonele viticole din zona Gorjului sau Drăgăşaniului.

În perioada evului mediu, cultura viţei de vie constituia o bogăţie a zonei şi ea este atestată prin menţionarea viilor de la Slatina, încă din 1421; în anul 1507 sunt menţionate viile de la Cungrea – Ibăneşti iar în 1540 cele de la Coteana. În cetatea de la Sucidava un necunoscut lăsa după moarte „un lot de vie pentru pomenirea lui". Urmărind documentele ne putem da seama că viticultura s-a practicat în toate zonele judeţului şi la deal şi la şes, încă de timpuriu.

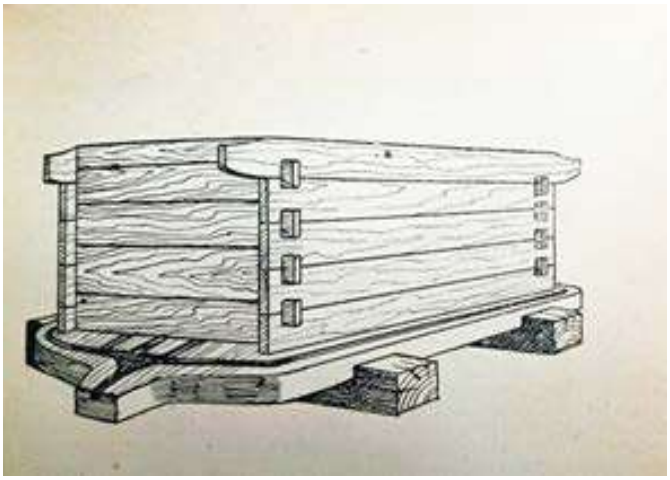
În secolele XVII-XVIII documentele care menţionează practicarea viticulturii sunt mult mai numeroase. Astfel, în 10 august 1698 sunt amintite într-un document, viile de la Slatina, din dealul de sus şi se vorbeşte şi despre un „lin" pentru storsul strugurilor.

Pe harta de la Padova, întocmită de stolnicul Constantin Cantacuzino la 1700, sunt menţionate numele localităţilor unde se produceau cele mai bune vinuri din Ţara Românească. La 9 iunie 1720, Nicolae Mavrocordat întăreşte mănăstirii Dintr-un lemn stăpânirea peste viile de la Slatina şi Urşi, judeţul Olt.[1] La 1775 domnitorul Alexandru

[1] Gheorghe Mihai, Badea Geaucă, Istoria oraşului Slatina în documente, vol I, 1368-1918, Editura Casa Ciurea,

Ipsilanti dăruieşte mănăstirii Maica Precista din oraşul Slatina „vinăriciul" din Dealul Slatinei şi Valea Strehareţiului, până la valea Clocociovului: „de vadră câte doi bani, la tot omul care plăteşte vinăriciul, ca să fie acestui sfânt locaş de ajutor".[2] La 1793 sunt menţionate viile de la Slatina dar şi producţia mare a acestora, atunci când i se spune „... să aibă a lua câte 200 de vedre de vin din vinăriciu domnesc din dealul Dăneştilor".[3]

Vița de vie s-a cultivat foarte mult și în nordul județului, în zona etnografică Olt, în comunele Sâmburești, Vitomirești, Otești, Cungrea, Vulturești, Dobroteasa. La 1899 viile de la Sâmburești sunt menționate în Marele Dicționar Geografic pentru cantitatea și calitatea producției: „Armaș Marcu avea plaiuri mari de vii și vinul îl aducea în beciurile palatului prin olane de ceramică. Între timp, viile s-au distrus și locul lor a fost luat de păduri".

Terminologia legată de viticultură este, fie de origine autohtonă, traco-dacică, strugure, butuc, sâmbure, gardin, carpen, fie de origine latină (viță de vie, poamă, călcător, butie, butoi) și indică vechimea și continuitatea ocupației în spațiul carpato-dunărean. Ea și-a păstrat importanța ca ocupație în mod permanent, astfel că, în secolul al XX -lea, în anul 1907, în județul Olt erau cultivate cu viță de vie 5.200 de hectare, iar în județul Romanați – 3.541[4] de hectare, suprafețe considerabile raportând la întinderea acestor județe. În Monografia județului Romanați, tipărită la 1929, se menționează: „viile creșteau odinioară peste tot locul, vinul se aduna în butii și rămânea la câmp la cramă, atât de multe crame erau în zonă că nu se încuiau. Trecătorul care dorea, intra, bea cu tâlvul cu care se găsea lângă butoi și pleca mai departe".[5]

Viticultura a satisfăcut cerințele manifestărilor sărbătorești din viața familiei, deoarece vinul era din vremuri străvechi latura obișnuită a petrecerilor, iar după răspândirea creștinismului a devenit și o băutură rituală.

Vinul l-a însoțit pe om de la naștere până la moarte, în toate momentele importante ale vieții. Strugurele și frunza de vie sunt motive ornamentale frecvente în arta populară din județul Olt. Pe scoarțele și zăvelcile din zona Romanați, aflate în colecțiile Muzeului Județean întâlnim frecvent motivul viței de vie cu struguri. Dar, nici ceramica de pe Valea Oltețului nu este lipsită de aceste frumoase motive ornamentale realizate în relief, pe urcioarele de nuntă.

În tradițiile populare legate de această ocupație oamenii au păstrat până în prezent o serie de obiceiuri pe care le respectau cu strictețe pentru a-și proteja recoltele de calamitățile naturale sau de dăunători ce ar fi putut să le distrugă viile. Amintesc „ocolitul" viilor, care se practica de la 1 februarie, de ziua Sfântului Trifon. În această zi, oamenii mergeu la vii și le stropeau cu aghiazmă, se cinsteau cu vin din producția anului trecut, tăiau câteva joarde de viță și le aduceau în gospodărie. Acolo unde erau plaiuri întinse de vii oamenii erau însoțiți de preotul satului care ținea o slujbă, stropea viile și se rugau pentru a fi ferite de dăunători și pentru a avea o recoltă bună.

Viticultura a fost pentru locuitorii județului Olt una dintre cele mai vechi îndeletniciri practicate neîntrerupt în toate satele, aproape în fiecare gospodărie.

1998, Slatina, p.50

[2] Ibidem, p. 59

[3] Ibidem, p. 64

[4] Ștefan Ricman, Monografia județului Romanați, Editura Ramuri, 1929, S.A. Arta Grafică, Craiova,p 299

[5] Georgeta Stoica, Rada Ilie, Zona etnografică Olt, Editura Sport Turism, București, 1986, p. 23

Delia Zorzoliu, între arta sa digitală și neoliticul lui Traian Zorzoliu, bunicul ei

Valeru CIUREA

Intitulată simplu „Artă digitală”, cea de-a patra expoziție a Deliei Zorzoliu în sala de expoziții a Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu” este un prilej de descoperire a unei noi fațete artistice a autoarei. Fiecare expoziție a însemnat o treaptă din ce în ce mai înaltă, mai studiată, mai elaborată.

Delia Zorzoliu explorează permanent, pornind dinlăuntrul său spre lumi și universuri nu doar imaginate de ea ci și atinse de mintea ei iscoditoare și creatoare de imagini ce vin fie din trecut, fie din viitor. Îmi place neliniștea sa creatoare ce se ascunde sub o atât de senină, pașnică și liniștită față! Și o admir. Așa cum odinioară îl admiram pe Traian Zorzoliu care nu se lăsa pradă nici nervilor, nici impedimentelor sau răutăților de tot felul peste care era nevoit să treacă. De cele mai multe ori, cu luptă. De fiecare dată, însă, cu o măcinare interioară imensă și intensă.

Delia Zorzoliu păstrează vie amintirea lui Traian Zorzoliu și ne aduce neoliticul pe care acesta l-a cercetat și explorat, transfigurat

artistic, într-un stil personal autentic.

Delia Zorzoliu călătorește în universul artei digitale lejer, după ce a învățat secretele softurilor specializate, care nu sunt la îndemâna oricui. A stăpâni programe de calculator avansate, așa cum o face Delia Zorzoliu, înseamnă efort, un efort care, coroborat cu talentul său nativ și cu puterea de creație inspirată de predecesorii în ale artei din propria familie duce la rezultate remarcabile în plan artistic.

„Este o expoziție cu tematică istorică și este împărțită în trei părți: o parte reprezintă obiecte neolitice, o alta simboluri dacice iar cea de-a treia parte este reprezentată de imaginea bunicului meu (Traian Zorzoliu, n.n.) înfățișat în două autoportrete prelucrate digital de mine, câteva fotografii combinate cu simboluri gumelnițene pe care bunicul le-a reprezentat pe casele din satul neolitic Gumelnița aflat în curtea Muzeului Câmpiei Boianului „Traian Zorzoliu" și obiecte descoperite de el în Drăgănești Olt, unele dintre acestea aflându-se astăzi în patrimoniul Muzeului Județean Olt. Această expoziție este o combinație inedită între arta digitală, arta plastică modernă și cea clasică, atât prin modalitatea de desenare cât și prin simbolurile și obiectele care se regăsesc în fiecare lucrare. Și din acest motiv am vrut să fie ceva special și inedit, de aceea am ales să printez pe bumbac organic."

Cristian Zorzoliu, tatăl artistei, artist plastic la rându-i dar și cu procupări istorice moștenite de la tatăl său, a spus, la fel de emoționat ca la prima expoziție a fiicei sale: *„Această sămânță a creației vine nu doar din familie ci este un har pe care poate toți îl avem, dar nu ni l-am descoperit. Deși a trăit într-o familie de artiști, Delia a manifestat la început doar preocupări literare. Abia în ultimii ani și-a îndreptat atenția către*

arta plastică. A scris mai multe cărţi pentru copii, poezii, romane, pe care le-a publicat în mai multe ţări. Ar fi mândru bunicul ei şi tatăl meu, Traian Zorzoliu, să vadă această a patra expoziţie, atât de inedită. Delia a reuşit să pună într-o lumină abstractă vasele create de oameni acestor locuri pe când nu se lucra cu roata." (Cristian Zorzoliu, tatăl artistei)

La rândul său, şi Gabriel Zorzoliu, fratele geamăn al lui Cristian, a ţinut să precizeze: *„Sunt onorat să fiu astăzi aici, alături de nepoata mea, Delia. Mă impresionează tematica aleasă şi cromatica. Dacă desenul îl mai poţi învăţa, cu simţul culorii te naşti, nu ai cum să îl înveţi. Fiecare dintre noi avem o sensibilitate, fie la culoare, fie la muzică sau poezie. Important este să ne descoperim această sensibilitate şi să ne-o cultivăm aşa cum a făcut-o şi o face în continuare Delia."*

Cu siguranţă, numele Deliei Zorzoliu va fi rostit de criticii de artă pentru că ea, chiar dacă este (încă)la început, şi-a găsit deja multiple căi de exprimare. Nu pot să nu remarc poveştile scrise de Delia sau poeziile sale. Cred în viitorul artistic al Deliei.

La pensiunea Cerna, din Vaideeni: sculptura în lemn cu drujba, între artă și meșteșug

Valeru CIUREA

Pe Adrian Mircea Bondoc l-am cunoscut la Polovragi, în cadrul unei tabere tematice de sculptură în lemn, intitulată „Simboluri dacice în arta lemnului din România” prin intermediul căreia, de-a lungul a mai multe ediții s-a născut acolo „Vatra dacilor”, un ansamblu sculptural situat chiar lângă intrarea în Mănăstirea Polovragi, la ieșirea din Cheile Olteţului, la poalele munților Căpățânii și ai Parângului, sub platoul Padeș, aflat la o altitudine de circa o mie de metri, pe malul stâng al râului Olteț, acolo unde se află fortificațiile dacice de la Polovragi. În tot acest areal, turiștii calcă nu numai prin locuri minunate dar și încărcate de istorie.

Am aflat de la Adrian Bondoc că la doar câțiva kilometri depărtare de acel loc, mai exact la Pensiunea Cerna pe care a construit-o alături de soția sa, Aura, a avut loc de fapt prima tabără de sculptură în lemn, cu drujba, tabără de la care s-au inspirat și organizatorii taberei de la Polovragi și care, în timp, s-a transformat într-un adevărat festival care atrage sute de oameni care vin aici nu doar din curiozitate ci și pentru că zona este extrem de ofertantă și generoasă - ca și oamenii locului de altfel -, și pentru că aici știu că se vor simți minunat, că vor cunoaște oameni speciali, artiști deosebiți și că vor pleca acasă mult mai bogați spiritual.

- Adrian Bondoc, ai tras linie peste a șaptea ediție a acestei tabere inedite, de sculptură cu drujba. Urmează un foc de tabără sau mai bine zis, un concert de muzică folk asezonat cu un foc de tabără. Așa se încheie fiecare ediție. Cum s-a născut ideea acestei tabere?

- La un pahar de vișinată, cu un prieten din Craiova. A venit pe la mine, a crezut de cuviință că trebuie să se relaxeze și a făcut o sculptură, o regină cu pletele din rădăcină, moment în care l-am întrebat: mai sunt mulți care sculptează așa cu drujba? Și el a zis că da. S-a făcut un grup pe facebook la care s-au adunat toți ceilalți și au urmat niște nopți nedormite. Era un vis pe vremea aceea care ar fi putut deveni realitate. Am avut și îndoieli, am avut și convingerea că va ieși. Nu se cunoșteau între ei. S-au ajutat, au schimbat tehnicile între ei.

- Cunosc, chiar din experiență proprie, ce înseamnă realizarea unui astfel de eveniment și ce cheltuieli presupune. Când ați tras linie sub cheltuielile primei ediții, nu v-ați speriat de costuri?

- Ba da, dar am zis că orice ar fi, s-ar putea acoperi din sponsorizări și oarecum am redus ideea că nu am putea face.

- În afară de sponsori, a mai venit cineva aproape, administrația locală?

- La a doua ediție am participat la Târgul de Turism din București. Ideea pe care am avut-o nu a știut-o nimeni. Am stabilit-o cu fetele de la turism, cu doamna Monica Gheorghiu, și am adus șase sculptori care au făcut un speedcarving la AFI. Au fost puse la tombolă lucrările realizate atunci iar la acel târg de turism a participat și domnul Daniel Rădulescu, președintele Consiliului Județean. A fost atât de impresionat încât a zis că acest eveniment, din punctul lui de vedere, va dăinui, iar el va ajuta, lucru pe care l-a și făcut.

- Cum a fost participarea la acel târg?

- Ei știau că venim noi cu speedcarvingul dar nu bănuiau ce reprezintă, ce se face, ce este de fapt. Gândiți-vă că la Consiliul Județean Vâlcea s-au strâns toți oamenii din târgul de turism și așteptau cu înfrigurare să câștige la tombolă. A fost ceva măreț.

- Lucrările realizate la prima și la a doua ediție a taberei au rămas aici, la Pensiunea Cerna

și pot fi admirate de cei care vă vizitează. dar am văzut lucrări și prin localitate.

- Da, am început să ducem și să amplasăm lucrările în locurile publice, unde să se bucure toată lumea de ele.

- De-a lungul timpului au venit mulți sponsori alături de dvs?

- Nu mulți, dar buni. Cei care au înțeles.

- Consiliul județean a venit ca sponsor?

- A inclus în activitate sume pentru festivalul nostru, prin Primăria Vaideeni.

- Ce înseamnă festivalul acesta pentru tine și pentru toți ceilalți? Au trecut pe aici mai mulți sculptori, sau de fiecare dată aceiași?

- Era imposibil să audă toți de festival. Țin minte că Edi Schneider a venit în ultima zi ca să facă o demonstrație. Nu aflase la timp ca să poată participa. Avem și mulți tineri care vor să învețe. Avem două locuri în fiecare an pentru începători. Pentru a intra în legătură cu sculptorii cu experiență, pentru a vedea și învăța tehnici de lucru. Ceea ce le dă și lor un imbold. Anul acesta îl avem pe Andrei Pop din Maramureș care i-a ajutat în tot ceea ce înseamnă sculptură. I-a învățat tehnici de manevrare a drujbei, el fiind un sculptor doar de daltă. Marele avantaj al drujbei este că realizează foarte repede formele inițiale ca apoi să înceapă cu detalii cu uneltele mai mici.

- Se leagă automat prietenii. Și între ei și între publicul sau personalul de aici.

- Da. Prietenia este primul motiv pentru care fac acest festival, pentru că îmi plac foarte mult oamenii, îmi place felul lor de a fi, s-a legat o prietenie sau o simbioză între acest loc și ei. Dacă ei spun că este locul lor reprezentativ și dacă întrebi pe cineva unde să meargă ca să îi vadă pe ei, ne aleg pe noi ca locație.

- Mai mult sau mai puțin voit ai devenit un fel de Mecena al sculptorilor cu drujba, pentru că tu, chiar dacă nu plătești în totalitate din buzunarul tău, aduci sponsori care să-i plătească pe oamenii aceștia. Poate că nu atât cât ar tebui, dar suficient cât să îi și motiveze întrucâtva.

- Da. Exact. Ei vin la Cerna pentru sume destul de mici față de cele pe care lucrează ei acum. O fac pur și simplu pentru plăcerea de a fi aici. Eu sunt puțin transpus între partea de sponsorizare și ei. Organizez, mă străduiesc să iasă cât mai bine, încerc să găsesc calea de a merge mai departe cu acest festival.

- Când tragi linie după fiecare ediție, cum îți imaginezi că va arăta pensiunea ta și Vaideeniul peste 20 de ediții de aici înainte.

- Va fi ceva incredibil. Avem în plan proiecte. Eu, cel puțin. Proiecte frumoase cu acest festival. Mă gândesc la un sat dacic pe care aș vrea să-l dezvoltăm pe Valea Cernei în sus, autentic. Am încercat să discut cu domnul Daniel Băluță, i-a plăcut ideea. Facem eforturi cu arhitecți în sensul acesta. Să realizăm un proiect cu activități dacice, bordeiele, grădinăritul, iar cine vrea să aibă acces la satele dacice, se va implica oarecum financiar. Cam aceasta ar fi modalitatea de a finanța așa ceva. A doua variantă poate fi reprezentată de un proiect public.

- Știi că la Muzeul Astra din Sibiu există așa ceva, se dă o gospodărie unei familii care pe perioada verii locuiește acolo, îngrijesc casa și grădina, cultivă legume, cred că au și păsări de curte.

- Noi am vrea să parcelăm, să facem proiectul pe de-a-ntregul, să ducem utilitățile, tot ceea ce înseamnă partea aceasta mai modernă.

- Dar să lăsați și un veceu în fundul curții.

- Da. Și cine dorește să ia o părticică din satul dacic să fie sponsorul acestui proiect.

- Știu că în paralel dezvoltați și afacerea care este reprezentată de agropensiunea pe care ați construit-o.

- Am multe viziuni. S-a înfăptuit la pensiune la noi ceea ce mi-am propus, am făcut chiar de toate, avem un SPA spre finalizare, cu de toate,

salină, saună, baie turcească.

- O salină aveţi deja.

- Da. Dar face parte dintr-un întreg şi le-am avut pe toate finanţate, jacuzzi, baie de picioare rece – cald, duşuri scoţiene, avem în derulare restaurantul, pentru a putea să avem pregătirea hranei mai bună pentru cei care vin în zona noastră turistică.

- Înţeleg că aveţi o relaţie foarte bună de parteneriat cu localnicii?

- Da. Aceasta este cea mai bună implementare a felului în care gătim pentru a avea produse bio locale de la oameni care se pot dezvolta odată cu noi. Iar proiectele noastre s-au oprit în zona aceasta, să continuăm tradiţia cu festivalul, urmând proiectele de care v-am povestit, cu satul dacic şi tot ceea ce înseamnă un parteneriat cu adevărat.

Timp de câteva ore am privit cu interes şi cu uimire cum lucrau sculptorii. Nu ştiu ce anume simţeau ei când se ştiau priviţi de sute de ochi. Ştiu doar cu câtă atenţie, minuţiozitate şi pasiune mânuiau drujbele.

Pentru a vorbi cu sculptorii am aşteptat un moment de respiro, moment care a apărut înainte de proba finală, reprezentată de realizarea pe loc a unei lucrări de sculptură fără temă impusă dar sculptată într-o bucată de lemn pe care nu o văzuseră până atunci.

- Cine sunteţi şi de unde veniţi?

- Sunt Ilie Costea, vin din comuna 23 August, judeţul Constanţa.

- La a câta ediţie sunteţi aici?

- Acum pot să spun că sunt la prima. Anul trecut am venit pe la sfârşit şi am adus o sculptură deja făcută. Nu am avut posibilitate să ajung la timp.

- Cum vi se pare ideea acestei tabere?

- Ideea e nemaipomenită, ar trebui dezvoltată, să fie mult mai amplă această mişcare, în mai multe zone dar, din păcate nu este aşa.

- Probabil pentru că este şi uşor costisitoare.

- Dacă ar pune mână de la mână primarii sau oamenii din localitate, toţi au câte un pom uscat... Ar putea spune: luaţi domnilor şi sculptaţi! Acum, după ce am văzut ce este aici, îmi dau seama că în Oltenia sunt foarte mulţi oameni de cultură şi că toată lumea apreciază astfel de lucrări. Eu unul m-aş duce oriunde să sculptez.

- Dar nu trăiţi din asta?

- Nu. Doar ce m-am apucat. Eu sunt cel mai novice dintre toţi. Acesta este al treilea an de când sculptez în lemn.

- Este atât de bine realizat portretul pe care l-aţi sculptat încât nimeni nu ar putea să spună că este realizat de un... novice, cum spuneţi că aţi fi.

- E bine dacă faci un lucru şi vrei să performezi. Eu mă uit într-una la ce fac şi vreau să mă depăşesc.

- Aţi făcut studii în domeniul artelor?

- Nu am făcut. Eu sunt mecanic agricol.

- Şi cum v-aţi apucat de sculptură, şi chiar cu drujba?

- Am lucrat la cineva cu buldoexcavatorul, îi scoteam nişte buşteni din pădure, făcea o parcare, şi era un plop imens, uscat, dar era mare rău. Voiau să-l dea jos ca să nu le pice pe clădire. Eu atunci le-am zis să nu se apropie de el că eu îl iau acasă. Alţii spuneau că arzi o iarnă întreagă din el. Avea un braţ, un lateral şi am zis că din ăsta fac un personaj, ceva, cu o mână ridicată. Şi am luat drujba şi toţi se uitau la mine. Am făcut un chip cu o mână ridicată, i-am pus o lopată în mână şi cu un steag la poartă. Şi toţi au zis: bă, ce frumos! A intrat microbul în mine. De atunci nu am mai dat drujba jos din mână şi ce lemn prindeam... poc, poc, pe el.

- Lucraţi şi cu dalta?

- Lucrez şi cu dalta. Am făcut o lucrare pentru un mare doctor în Turcia, Iaman Tokat, a operat-o pe Angelina Jolie, am făcut-o numai din daltă. Ceva stil Van Gogh, exact aşa, numai din daltă am făcut-o. Principalul e drujba, daltă mai puţin.

- Dar şi aici sunt elemente de lame, de...

- La drujbe, da. Sunt fel şi fel de lame. Îţi trebuie un pic de cap ca să le foloseşti.

- Vezi în lemn, vezi ce o să scoţi, te gândeşti mult la el?

- Da. Îl învârt dintr-o parte într-alta. Intru, ştiu ce încep, dar niciodată nu am ştiut cum voi termina. Şi eu, curios fiind, vreau să văd cum o să arate la sfârşit.

- La orice lucrare, de la început şi până la finalul care va fi, totul se rezumă la idee. Apar şi probleme cu lemnul?

- Da. Uneori este plin de cari, dar dacă Dumnezeu vrea, iese ce trebuie.

- Aici este un portret antropomorf. Aţi făcut şi vreo lucrare abstractă?

- Mi se pare mult prea uşor. Am ceva făcut pe acasă.

- Am fost odată în Gran Canaria, într-un oraş care se numeşte Ingenio. Acolo, fiecare intersecţie cu sens giratoriu avea câte un ansamblu sculptural, dar nicio lucrare nu era abstractă, toate operele erau închinate muncii: o femeie care storcea la trestie de zahăr, bărbaţi care lucrau ceva anume...

- Nu toată lumea înţelege abstractul, tu trebuie să îi explici privitorului sau să scrii sub ea. Ei sunt mai mult oratori decât sculptori.

- Vă plac mai mult personajele istorice sau partea de zoomortism, animale, păsări...

- Fac pentru prima oară pasăre acum. Am zis să mă perfecţionez cât de cât pe chipul uman. Vreau să fac o expoziţie pe strada mea. Au venit oameni de cultură de la Bucureşti şi au spus că n-au văzut în viaţa lor aşa ceva. Cum e posibil? După aceea vreau să intru pe animale, pe păsări. Ce-mi pun în cap încerc să-l realizez, să-l duc la capăt.

Doru Stan vine din Maramureş. A venit la Cerna încă de la prima ediţie. El spune că iubeşte lemnul, că îi place să îl sculpteze ca să îi dea o nouă viaţă. Crede cu convingere că arta în general şi sculptura în mod special pot senzibiliza oamenii, făcându-i mai permeabili la frumos.

- Cum ţi se pare ideea acestei tabere şi echipele cu care ai colaborat?

- Tabăra este foarte educativă. Pentru mine este un lucru foarte bun. Poţi învăţa anumite tehnici, tactici...

- Deci învăţaţi unii de la alţii.

- Sigur că da. Tot timpul există ceva de învăţat de la cei de lângă tine.

- În timp ce se lucrează sau după ce terminaţi lucrul şi vă aşezaţi la un pahar de vorbă?

- Şi, şi. Pentru a-ţi perfecţiona opera, sau stilul, poate sunt anumite tehnici care duc la o lucrare mult mai bună. Poate mie mi-a lipsit ceva şi nu am prins ideea cum trebuie.

- În această tabără, tematica se dă în ziua în care începe. Când îl vezi pe vecin că face ceva, se întâmplă să tragi cu coada ochiului? Ca să vezi ce tehnici foloseşte?

- Nu. Fiecare foloseşte tehnica lui. Nu putem să copiem. Nu există în artă copy paste. Nu există o tehnică identică cu cea a colegului chiar dacă ai vrea, nu văd un artist care ar vrea să facă aşa ceva.

- În faţa unei buturugi vedeţi ce vreţi să creaţi atunci când nu este o temă impusă sau intraţi în lemn şi vedeţi ce o să iasă?

- În momentul când văd lemnul, văd ce cere el, ce pot să-i ofer eu. La prima privire ştim ce poate să iasă. În creierul meu există acea lucrare. Lucrarea pe care o am în cap este ca şi realizată.

- Există aşadar o comunicare cu lemnul?

- Exact. Lucrările mele urmăresc în primul

rând fibra. Eu urăsc să bat un cui în lemn. Totdeauna, tot ce am făcut a fost dintr-o singură bucată. Acum am avut ca temă un copac: Copacul vieții. N-am avut o idee după care să mă iau. Trebuia să iasă o lucrare abstractă care să exprime ceva. Am adăugat și o inimă care să exprime sufletul omului.

- Moare vreodată lemnul?

- *Niciodată.*

- Nici măcar după ce arde?

- *Nici. Sunt atâtea exemple pe care trebuie să le luăm de la lemn.*

- Sculptați doar în lemn?

- *Da. Sunt născut în Maramureș, sunt nepotul lui Stan Pătraș. Șapte-opt ani am trăit pe la el prin curte. Eram cu dalta în mână, dar am fost un pic mai vizionar, în sensul că orice fac, văd lucrul terminat.*

- Se spune că Stan Pătraș că ar fi făcut armata în Oltenia și că cimitirul de la Săpânța este inspirat din cimitirul de la Pietriș, un sat al comunei Baldovinești din județul Olt.

- *Da? Asta nu știam. Eu, care sunt născut în Săpânța știu că el a făcut primele cruci din cele cu scrisul pe ele.*

- Cimitirul de la Pietriș, deși este rezervație arhitecturală înscrisă în lista monumentelor istorice din România s-a pierdut, pentru că nu a avut grijă nici comunitatea și nici biserica. Nu se mai fac troițele care se făceau, cu cupolă circulară. Acum se fac ca acelea de la Săpânța și erau numai pictate. Nu aveau textele pe ele. Erau diferențiate, cum probabil sunt și acolo, troițe de bărbat, troițe de femeie sau de copil.

- *La noi sunt pictați cei care au murit. Ce au făcut în viața lor, cam asta este tema. Textele se fac de către familie, de obicei lasă la latitudinea familiei, fiind o comunitate restrânsă, se cunosc. Pe jumătate dintre ei îi cheamă Stan, pe cealaltă jumătate Pop. Dacă trebuia scrisă o scrisoare, trebuia să scrie porecla.*

- Câte astfel de tabere sunt cele la care participi?

- *Eu nu am participat decât la asta. Nu particip. Viața mea a fost pădurea. Am făcut liceul silvic, am fost pădurar. Mai mult, lucrul cu lemnul este o destindere, o relaxare. Lucrez și cu dalta, și cu drujba. 99/% lucrez porți. Am făcut freze speciale pentru sculptura în lemn, pentru a-mi ușura munca. De vreo 3-4 ani caut să-mi ușurez uneltele. Poți să manevrezi foarte ușor drujba. Dacă ești un artist bun, drujba poate ușura munca până la ultimul detaliu. Sculptura cu drujba a apărut undeva prin 2016 la noi. Și alții drujbele sunt folosite la sculptat de zeci de ani. În primul rând trebuie să-ți placă arta, în al doilea rând să dispui de un capital pentru a organiza o tabără, ca în orice domeniu.*

- Sunt onorarii de plătit, masa pentru participanți, cazarea...

- *Fără să-ți placă arta, nu se poate.*

- Se nasc prietenii în astfel de tabere?

- *Ca în viață, există și aici o concurență dar, în general suntem ca o familie. Mai sunt și între noi discuții, sunt într-o familie, soț–soție, dar în general atmosfera e frumoasă.*

Andrei Pop a venit din satul Valea Stejarului, din Maramureș. Lucrează cu drujba dar și cu dalta, iar meșteșugul l-a moștenit de la părinții săi. Are 20 de ani, lucrează lemnul de 9 ani și mărturisește că a „prins" meșteșugul de la mai toți sculptorii pe care i-a cunoscut și cu care a lucrat pentru că acolo de unde vine el, sunt mulți meșteri care lucrează lemnul.

Alfred Schneider este pentru a șaptea oară la tabăra de sculptură cu drujba aici, la Pensiunea Cerna. Vine din Vulcan, județul Hunedoara.

- Lucrați numai cu drujba sau utilizați și dalta?

- *Eu sculptez în orice: în lemn, în piatră, în os... La fiecare cu uneltele care i se potrivesc.*

- Care vă atrage cel mai mult?

- *Piatra. Deși lemnul a salvat lumea de două ori, piatra dăinuie totuși mai mult.*

- Cum vi se pare ideea acestei tabere?

- *Este super ideea. Noi participăm din 2017. La prima ediție am ajuns un pic mai târziu, dar tot am făcut o lucrare. Am făcut o oglindă cu luna cu două brațe care reprezintă maternitatea. Chiar atunci era gravidă Aura* (soția lui Adrian Bondoc, n.n.).

- A întrebat cineva mai devreme cât timp ați lucrat la lucrarea pe care ați făcut-o aici care este

absolut excepțională.

- Trei zile.

- Ați avut ideea în cap în momentul în care v-ați așezat în fața lemnului?

- Ideea era, dar interpretarea a venit de moment, lucrând, ideea era cu partea de cum poți să economisești timpul de azi, folosindu-l mâine. Să oprești timpul cumva, dar asta nu înseamnă... și ideea s-a dezvoltat în timp ce lucram.

- Materialele cu care lucrați, fie că sunt lemn, piatră sau os, se întâmplă să vă deturneze de la ideea de la care ați plecat?

- Da. Eu colaborez foarte mult cu natura și cu pietrele. Eu cu pietrele am o legătură mai specială. Văd în ele ceea ce urmează să iasă. Și lemnul, orice, au ceva de spus. Oferindu-le dragoste, îți oferă dragoste înapoi, și ție și privitorului. Cu piatra e mai greu, pentru că dacă îi oferi duritate, îți oferă și ea duritate mult mai mare. Am capul de dac făcut de mine din granit, acolo, la poartă.

- Să înțeleg că arta dumneavoastră este și meseria din care trăiți?

- Nu trăiesc din asta. Am fost miner 23 de ani. Sunt pensionar.

- Cam tânăr pensionar. Câți ani aveți?

- 48.

- Deci minerii sunt pe picior de egalitate cu magistrații și cu polițiștii la pensionare...

- Doar la pensionare, nu și la venituri. Am lucrat la patru sute de metri în pământ. Am peste trei sute de sculpturi în piatră acasă, în pietre adunate din toată țara. Am și acum în mașină trei bolovani. Intenționez să fac un muzeu acolo, la mine acasă. Am aleea domnitorilor pe stradă. Lucrări făcute peste Jiu, în diferite locuri. Chiar sunt puse, vin oameni din toată lumea și se pot vizita. Îl am pe Vlad Țepeș de trei metri făcut din piatră. Am o salcie mare, mare de tot, era uscată și am tăiat-o și am sculptat-o și în anul următor a început să iasă crengile, e pletoasă, de fapt i-am dat din nou viață lemnului.

- În afara taberelor de creație, credeți că artiștii de talia dumneavoastră sunt apreciați la adevărata valoare?

- Nu.

- Când spun apreciere, nu mă gândesc neapărat la bani. Probabil că bani ați câștiga mai mult dacă în timpul în carfe lucrați aici, ați lucra acasă. Vorbesc despre bucuria oamenilor care vă văd lucrările.

- Se bucură, pentru că văd ceva frumos, plăcut. Nu poate să facă toată lumea cu drujba ce facem noi. Noi toți avem câte ceva care este mai special.

Ciprian Săvescu vine din Timișoara. În anul 2018 a participat pentru prima dată la această tabără, în calitate de învățăcel.

- Am venit aici din curiozitate. Eram interesat să văd sculptură cu drujba la noi, în România. Începusem și eu să învăț singur, acasă. Urmărisem niște emisiuni la televizor și m-a atras foarte tare. Din 2019 deja participam la tabăra de aici, de la Cerna.

- Cât de lung a fost drumul de la bucata de lemn la sculptura pe care ați realizat-o aici anul acesta?

- Am pregătit bușteanul, l-am curățat apoi

am început să lucrez pe el. Am avut o temă dată, temă pe care nu am ştiut-o dinainte. Am primit o fotografie cu ce se dorea de la mine. Sper că a ieşit ce trebuie.

Pe George Bostănică l-am mai întâlnit şi în tabăra de sculptură de la Polovragi, localitate în care îşi are şi domiciliul. S-a mutat aici din Vrancea. Spune că i-a plăcut atât de mult zona şi oportunităţile de aici încât şi-a luat o casă şi s-a

stabilit definitiv acolo.

George Bostănică este plin de viaţă, foarte comunicativ, îi place să glumească şi se simte bine în atmosfera creativă şi competitivă a taberei.

- Mă bucur că această artă a noastră, sculptura cu drujba, începe să fie promovată. Suntem chemaţi la diverse manifestări, facem demonstraţii, pentru că ceea ce facem noi este nu numai frumos ci şi spectaculos.

- Care lemn îţi este cel mai drag?

- Stejarul. În primul rând pentru că are cea mai mare rezistenţă în timp, şi asta contează foarte mult. Se şi lucrează şi finisează bine. Este ceva mai scump, dar merită.

- Care ar fi dimensiunea ideală a lemnului, grosimea lui?

- Minim 50 de centrimetri. Este grosimea minimă de la care poţi porni să realizezi ceva, în special formele umane.

- Lemnul de stejar prezintă şi el riscuri?

- Da, şi stejarul poate face cari, dar numai dacă este lemnul nedecojit. Este crâncen să te trezeşti cu o gaură de cari exact în locul unde faci faţa, ochiul sau gura personajului pe care vrei să-l înfăţişezi în lucrarea ta. De cele mai multe ori găseşti soluţii, mai adânceşti puţin şi scapi de problemă. Alteori lucrarea este compromisă.

- Un astfel de demers cultural-artistic cum este această tabără presupune nişte costuri, şi nu puţine.

- Ştiu că în anii precedenţi mai veneau nişte sponsori alături de Adrian (Bondoc, n.n.). care cu mâncare, care cu băuturi, cu sucuri naturale. Şi Consiliul Judeţean ştiu că a ajutat până când nişte consilieri s-au opus. Mai este şi firma Ruris care vine cu drujbe, cu accesorii şi cu premii dar greul care în sarcina Pensiunii, a lui Adrian.

- El se implică foarte mult în această tabără şi are viziuni care duc departe, în viitor.

- Da, lui Adrian îi place atât de mult şi ţine la noi, sculptorii cu drujba încât a dorit să întemeieze aici, la Cerna, familia carving. A văzut că noi eram foarte uniţi, că ne ajutam între noi şi i-a plăcut lucrul acesta care este rar în zilele noastre.

- S-a păstrat această familie?

- Oarecum. Trebuie să ţinem cont însă că venim din medii diferite, cu studii şi preocupări diferite. Ne uneşte doar pasiunea dar mentalităţile, cultura şi educaţia îşi spun cuvântul la un moment dat, când alte subiecte în afara sculpturii nu se pot dezvolta. Prietenia, din punctul meu de vedere, îmseamnă să ai aceleaşi preocupări, aceeaşi pregătire sau măcar asemănătoare, acelaşi limbaj... Pasiunea nu este suficientă şi, la un moment dat, intervine scindarea.

Alături de Adrian Bondoc, iniţiatorul şi susţinătorul acestei tabere, stă şi Achim Daniel Băluţă, primarul comunei Vaideeni care, graţie acestei tabere urmează să arate ca o veritabilă expoziţie de artă în aer liber. Tocmai se pregăteşte festivitatea de premiere şi încerc să aflu care este implicarea primăriei în acest adevărat eveniment cultural de la Agropensiunea Cerna

- Spuneţi-mi, vă rog, ce implicare are primăria în realizarea acestei tabere?

- Ideea a fost a domnului Adi Bondoc căruia vreau să îi şi mulţumesc pentru acest festival

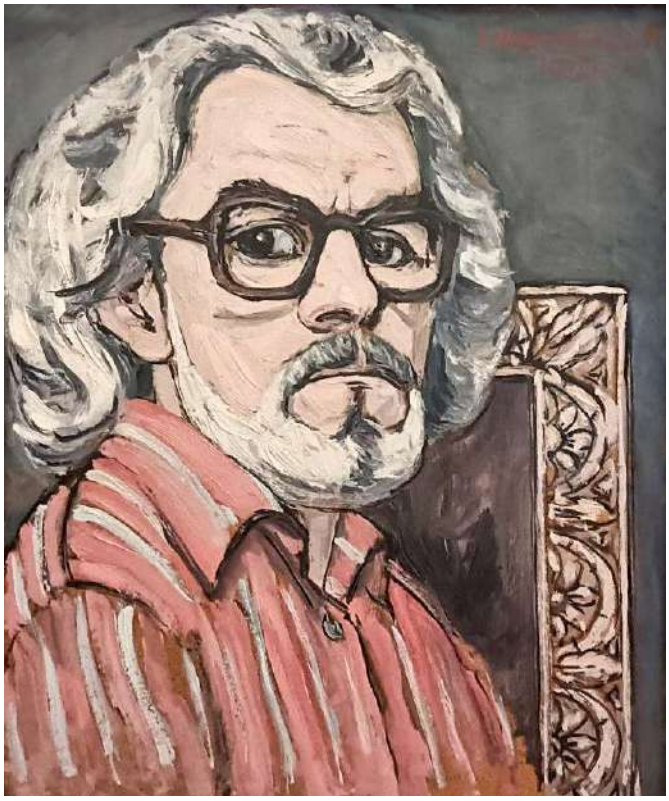
care s-a născut dintr-o idee de-ale lui. Este un parteneriat între Pensiunea Cerna, Primăria Vaideeani și Consiliul Județean Vâlcea. Suntem cei trei parteneri care realizăm acest eveniment și avem ca locație pusă la dispoziție de către domnul Bondoc, pensiunea Cerna. Este un eveniment care este deja la a șaptea ediție. De la an la an venim cu lucruri noi, cu lucrări deosebite, care vor rămâne în patrimoniul comunității noastre. O parte dintre ele pot să bucure turiștii din localitatea Cerna pentru că, după cum ați văzut avem lucrări și în centrul satului Vaideeani, vom avea și în parcul de agrement de lângă școala Vaideeni, unde copiii se vor bucura atât de simbolurile pe care le reprezintă aceste sculpturi, cât și de spiritul de conservare și de tot ceea ce înseamnă turismul local, pentru că Vaideeniul este declarat stațiune de interes local și, cu aceste evenimente încercăm să ne dezvoltăm, să atragem turiști pentru a ne dezvolta atât economic, cât și turistic, pentru că avem cu ce să ne lăudăm.

- În acest moment artiștii și-au terminat treaba. Ce urmează este strict responsabilitatea dumneavoastră, vă spun din experiență, că și noi am avut un meșter care făcea lucrări de mare anvergură, pe care le-a donat localității și localitatea nu a avut grijă de ele și acestea s-au distrus, s-au pierdut. Dumneavoastră vă revine responsabilitatea să le întrețineți.

- Da. Știm și suntem pregătiți pentru asta. Chiar am discutat, avem și experiența celor șapte ani, a sculpturilor peste care a trecut timpul. Două dintre aceste sculpturi, Brâncoveanu și Cuza, vor fi amplasate la școală. O perioadă vor sta în interior, până când o să realizăm o structură de acoperiș, să poată să îi protejeze de-a lungul timpului până când folosim soluțiile cu care vom trata lemnul. Alături avem panourile unde vom posta istoria acestor doi mari domnitori. Va fi o lecție de istorie în aer liber pentru elevii comunității noastre, pentru că dacă nu ne știm trecutul, nici viitorul nu putem să-l creăm.

După festivitatea de premiere în care RURIS a oferit premii în bani și obiecte, cea de-a șaptea ediție a taberei-festival s-a încheiat cu un foc de tabără și muzică folk cu formația Old School Band care a creat și a interpretat cântecul „Carver Song" în cinstea sculptorilor cu drujba din toată lumea, la prima ediție, cea din anul 2017.

La Agropensiunea Cerna, îngrijită cu atâta dragoste și pasiune de Adrian Mircea Bondoc și de soția sa, Aura, pentru cei care vor să vadă frumosul și arta la ele acasă, le găsesc acolo, alături de oportunitatea petrecerii unor zile de neuitat și unde, cu siguranță, vă veți dori să reveniți.

Valori slătinene: Maestrul SPIRU VERGULESCU

Valeru CIUREA

În 13 septembrie 1934, într-o casă de pe strada Malul Livezi, la numărul 13, *„... într-o zi de joi, la început de toamnă, într-un loc mirific de pe malul stâng al Oltului, pe povârnișul unui deal de la marginea Slatinei”* - după cum îi plăcea artistului să spună -, a fost născut Spiru Vergulescu, un artist plastic de mare valoare dar și un om deosebit, care și-a iubit cu patimă nu numai arta sa ci și locurile natale, părinții și pe cea care avea să-i fie soția și prietena sa cea mai bună, Gunka.

Împlinise doi ani când a fost dus în București, intrând astfel în familia unui frate al mamei sale, care era nevăzătoare. Aici a început formarea sa ca artist și ca om de cultură, mama sa adoptivă, mama Aglaia, pe care a iubit-o nespus, îndrumându-l în această direcție după ce a observat talentul lui la desen.

A urmat Liceul de arte plastice „Nicolae Tonitza”, din București, secția pictură, pe care l-a absolvit, după care face studii de pictură monumentală și urmează cursurile secției de pictură de șevalet la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu”.

Debutul său artistic a avut loc în 1961 la expoziția lucrărilor de diplomă a Institutelor de arte plastice de la București și Cluj, pentru ca în anul 1968 să deschidă prima expoziție personală la sala Dalles, București și să devină membru al Uniunii Artiștilor Plastici.

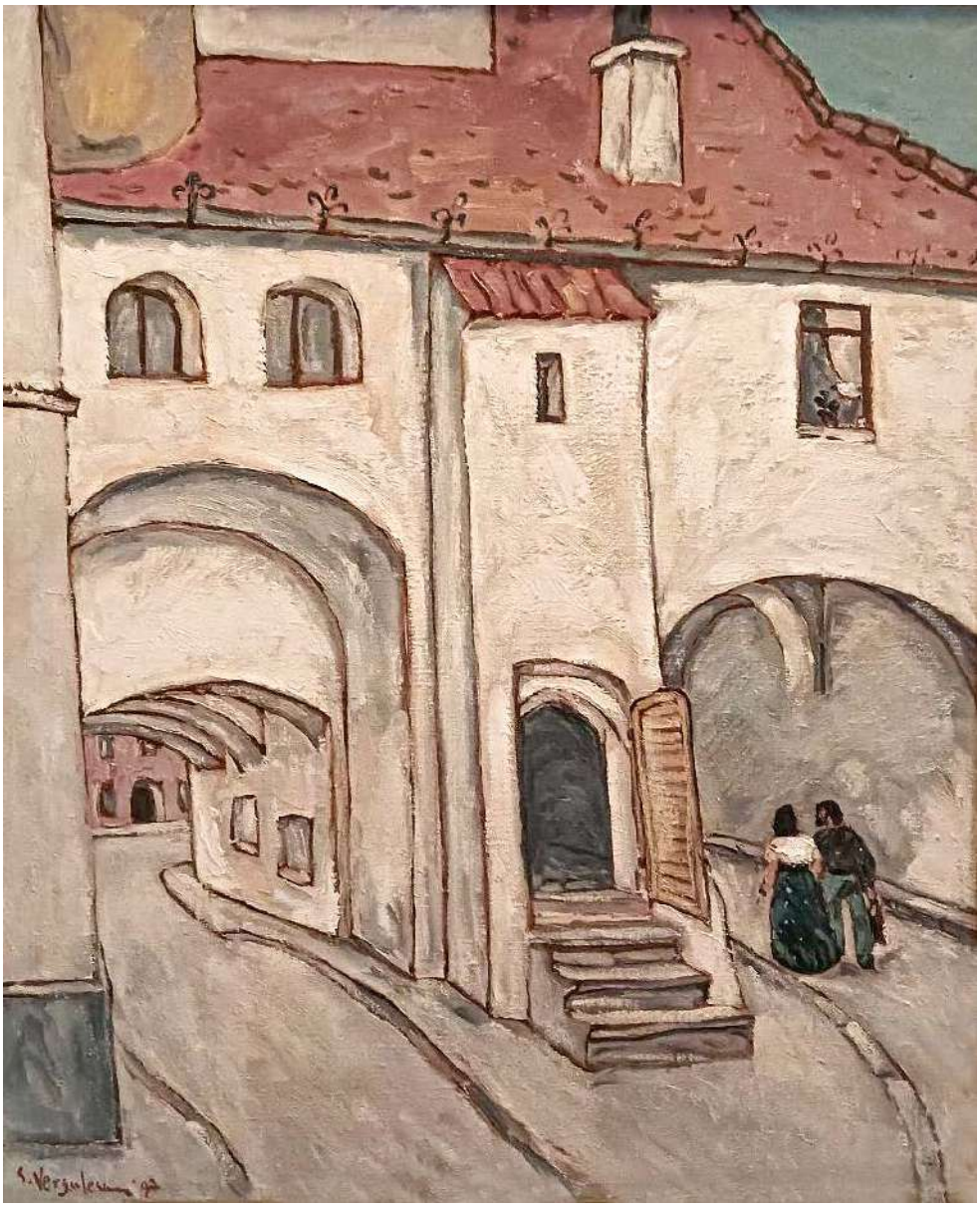
Aproape anual pictorul Spiru Vergulescu a fost prezent cu expoziții personale sau de grup în galerii de artă din București, Arad, Constanța, Iași, Craiova, Slatina, Drobeta Turnu Severin, Chișinău, Cernăuți, etc.

A reconstruit casa, din temelii, transformând-o, până prin anul 1996, așa cum și-a dorit, în Casa Muzeu „Gunka și Spiru Vergulescu”. Printre sutele de ore filmate și arhivate dețin, probabil, și imaginile cu casa de atunci, din 1993, tot așa cum am interviuri cu domnia-sa, imagini de la aniversările pe care îi plăcea să le organizeze cu prieteni la el acasă, pe Malul Livezi ori la București, imagini de la expoziții din Craiova, București și Slatina.

Am fost unul dintre privilegiații care au avut posibilitatea de a sta mult în preajma Maestrului. Poate nu atât cât ar fi trebuit, dar, cu siguranță suficient cât să stăm de vorbă spre a-mi destăinui multe din întâmplările și trăirile din viața sa. Interviul pe care îl redau aici a fost realizat în anul 1995, după o expoziție personală a maestrului, organizată la Muzeul de Artă din Craiova.

- Iată-ne cu maestrul Spiru Vergulescu, la cea de-a 27-a expoziție personală la Muzeul de Artă din Craiova. Încep cu o întrebare legată strict de acest eveniment. Știu că la un moment dat îmi mărturiseați că este prima expoziție pe care nu o panotați dumneavoastră. Cum vi s-a părut expoziția?

- Prin 1973 am făcut o listă cu organizarea expozițiilor mele până la 80 de ani și am ajuns la concluzia că până la această vârstă o să fac singur expoziția, iar după 80 de ani să-mi facă alții. Uite că nu a fost așa și acum, la vârsta de 61 de ani, am avut surpriza să fiu solicitat de Muzeul de Artă din Craiova și să-mi trimită lucrări Muzeul din Slatina acolo, la Craiova. Nu vă spun ce emoții am putut să am în această perioadă când nu credeam că poate să intre în pielea mea și să înțeleagă cum am gândit eu panotarea acestor tablouri, lucru care un artist îl face prin asociere, după o ordine a artistului. Când am intrat în sala de expoziție - lucru care a fost un privilegiu pentru mine, deoarece nimeni nu intrase până atunci -, expoziția parcă ar fi fost făcută de mine. Și am

zis: Uite, domnule, chiar există oameni care pot înțelege artistul, să organizeze expoziția așa cum trebuie. Am fost foarte fericit, pentru că expoziția îmi era prietenă, erau lucrările mele și nu îmi erau străine. În cele trei săli au fost frumos aranjate 51 de lucrări, 50 de la muzeu și de la mine și una care era din patrimoniul lor, căreia trebuia să-i găsească locul potrivit, era o lucrare extraordinar de interesantă, foarte strâns apropiată de genul de lucrări pe care le-am făcut într-o anume perioadă.

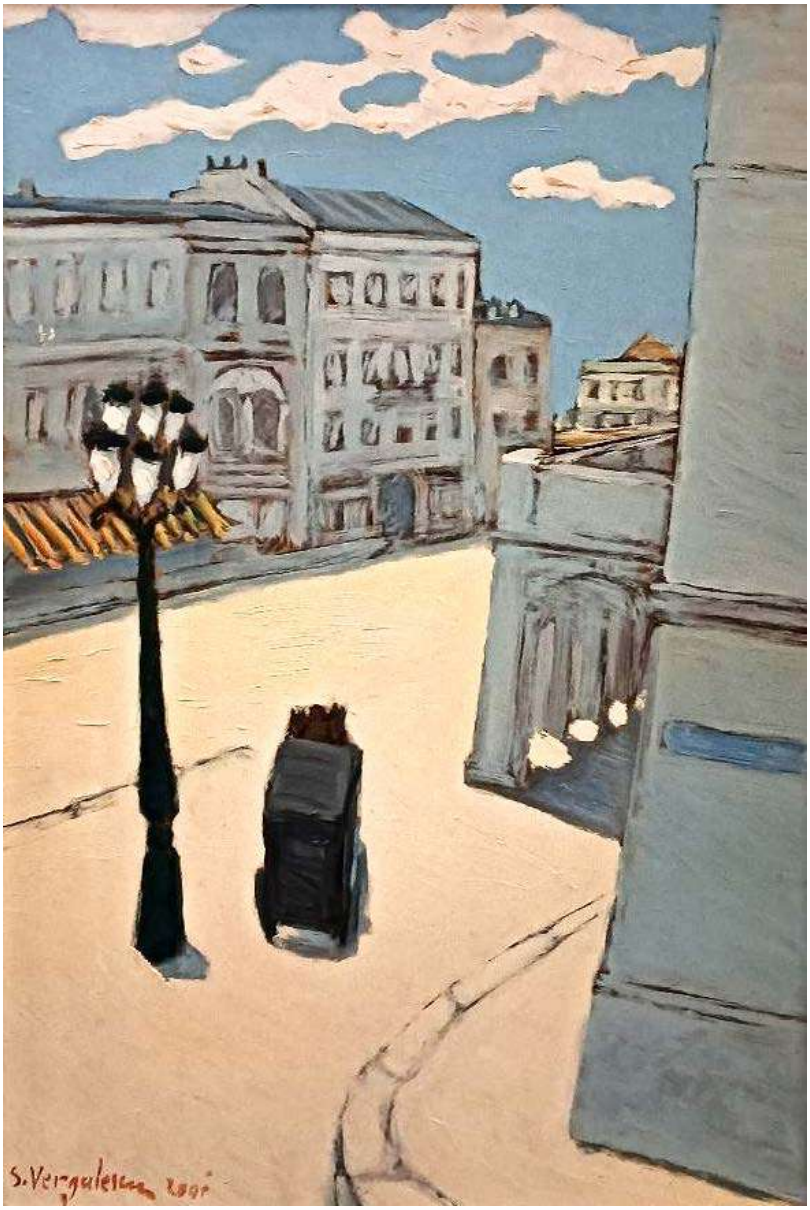
- Maestre, trebuie să vă spun că m-am simţit fericit acolo, în sălile Muzeului de Artă când am văzut că jumătate din cei prezenţi au fost slătineni. În acelaşi timp, am fost şi puţin trist pentru că aceşti slătineni au fost nevoiţi să vină la Craiova să vadă o expoziţie a lucrărilor donate Muzeului Judeţean Olt, când de fapt ar fi trebuit să le vadă la Slatina, la Secţia de Artă a Muzeului Judeţean. De ce nu s-a făcut până acum Secţia de Artă, ştim şi nu ştim. Ştim că s-a dat o clădire special pentru această secţie de artă, ştim că acolo încă mai funcţionează administraţia financiară, ştim că după ce se va muta va fi nevoie de foarte mulţi bani pentru a putea fi transformată într-un spaţiu adecvat. Dumneavoastră, ca artist care a donat - şi sunt mulţi alţii care şi-au arătat dorinţa de a dona lucrările Secţiei de Artă a Muzeului Judeţean Olt -, ce simţiţi când vedeţi că lucrările pe care le-aţi donat rămân într-un depozit, ca şi înainte, nevăzute de nimeni, când ar trebui puse undeva, să le vadă toată lumea?

- *Că rămân în depozit aceste lucrări, nu e chiar o nenorocire. Eu încă sper că lucrurile se vor rezolva, așa că acum a promis domnul prefect ultima dată când ne-am văzut la o sesiune de comunicări, legate de arheologie și istorie. A spus foarte clar, fără să fie determinat de cineva, că Palatul Comunal va fi transformat în muzeu de artă și etnografie. Lucrul acesta pe mine mă încântă și vreau să spun că indiferent dacă e vorba de mine sau de alți artiști, nu poate fi vorba decât de un câștig pentru municipalitate, iar că la expoziția mea de astăzi, de la Muzeul de Artă din Craiova, au fost foarte mulți slătineni, asta nu face decât să mă încânte. Faptul că au fost foarte puțini din Craiova, nu știu dacă pot să mă necăjesc, dar principalul este că cei care au venit, puțini, au fost curioși sau interesați să vadă cu ce ne prezentăm noi. Ceea ce m-a încântat pe mine foarte tare a fost faptul că lucrările pe care le-am donat muzeului din Slatina și care nu sunt deloc puține, 50 de lucrări și 30 de desene - aici au fost expuse numai picturile -, au stat foarte bine în muzeu. Chiar spuneam cuiva: dacă mâine aș muri, încă nu aș avea motiv să mă neliniștesc, pentru că lucrările acestea mă susțin foarte bine. A fost un moment foarte frumos la*

Craiova şi personal nu m-am făcut de râs şi muzeul din Slatina are cu ce să se laude, asta lăsând la o parte, aşa, o falsă modestie. La Slatina există talente care ar putea foarte bine să se manifeste, iar când muzeul va fi organizat în Palatul Comunal, am convingerea că, deşi nu este o casă atât de somptuoasă ca la Craiova, aici se va organiza un muzeu extraordinar de frumos. Personal, am promisiuni de la colegii mei din Bucureşti, de a obţine de la ei lucrări foarte valoroase, cel puţin două de la fiecare artist, lucrări cu care se poate face un muzeu de artă contemporană de cea mai mare frumuseţe.

- La Craiova eraţi emoţionat. Emoţionat eraţi şi la Bucureşti în urmă cu câteva luni şi voiam să vă întreb dacă la fiecare vernisaj sunteţi la fel de emoţionat.

- Sunt emoţionat, deoarece o ieşire în public este un eveniment foarte important pentru mine şi mă tem, deşi sunt foarte convins de ceea ce prezint, ca nu cumva să greşesc pe undeva şi să am reacţii nepotrivite. Eu zic că un artist autentic, dacă nu are emoţii, nu e artist. Gândiţi-vă la actori. Actorul când intră fără emoţii pe scenă, acesta nefiind artist, spune rolul rece, iese din scenă dar nu a emoţionat publicul. Un actor când are emoţii, emoţionează publicul. Aşa se întâmplă şi cu noi pictorii. Eu am emoţii pentru că pictura vreau să îl capteze pe privitor şi să îl pună să gândească. Nu pot spune: ei şi ce, erau nişte peisaje citadine, nişte portrete, nişte picturi statice, nişte flori. Nu e chiar aşa. În momentul când această expoziţie trece aşa, înseamnă că nu şi-a atins scopul. Scopul nu este numai educativ, cât şi de sensibilizare a privitorului şi de a-l prinde în aşa fel încât el să nu uite această expoziţie mult timp şi să se gândească la acele lucruri pe care nu le-a înţeles cum trebuie.

- Maestre, ca să încheiem optimist discuţia noastră, dacă se hotărăşte în sfârşit administraţia locală să dea acel spaţiu secţiei de artă a Muzeului Judeţean, putem spera ca în septembrie-octombrie să vedem expuse lucrările dumneavoastră şi ale altor artişti plastici pe simezele acestui muzeu?

- Aceasta nu depinde numai de mine sau de oficialităţile municipale, ci depinde şi de sectorul financiar care ocupă încă acest spaţiu în Palatul Comunal şi pe care ar trebui să-l elibereze cât se poate de repede întrucât acolo unde dumnealor şi-au construit secţie financiară, lucrurile sunt foarte clare, au reuşit să-şi facă o construcţie foarte frumoasă şi nu văd de ce ar mai întinde şederea aici, întrucât muzeul ar trebui să lupte în adaptarea acestui local pentru Muzeul de artă. Eu personal, sper ca într-adevăr după 1 ianuarie (1996, n.n.), cât se poate de curând, spaţiul să fie eliberat ca Muzeul judeţean să poate să intre şi să vadă despre ce este vorba şi să rearanjeze. Eu am fost cu doamna directoare pe acolo, am văzut spaţiile, sunt multe, dar întrucât au fost fărâmiţate ca să facă birouri mici, ele trebuiesc din nou readuse la forma iniţială şi să se poată face săli potrivite pentru o expoziţie. Expoziţiile vor fi în două-trei săli. Eu voi mai dona muzeului şi nişte desene, poate şi alte picturi, dar în acest timp va trebui să aibă măcar o sală cu lucrări, pentru că e păcat ca într-un oraş ca

Slatina, având un spațiu așa de frumos, de generos, cum este Palatul Comunal, să nu fie reprezentări artistice. Eu am vorbit cu artiștii care provin din Olt, printre care Bălașa, Ion Popescu Negreni care sunt dispuși să dea lucrări însă cu condiția ca acest muzeu să ia naștere. Eu am semnat în alb, cum s-ar zice, ei nu sunt dispuși să semneze în alb și au dreptate. Dar sperăm că lucrurile, rezolvându-se, vor dona și ei muzeului nostru o serie de lucrări și alături de ceilalți artiști, care nu sunt din zonă și vor să doneze, se va putea face Muzeul de Artă Contemporană foarte frumos. În plus de asta, aici, la noi, sunt mulți artiști plastici dar vreau să mă refer doar la unul, Nicolae Truță, care se cunoaște cât de mult efort depune pentru ridicarea unui muzeu al orașului, pentru depistarea talentelor, pentru îndrumarea acestora și determinarea lor să meargă la studii superioare ca să devină cu adevărat artiști bine pregătiți. El însuși ar trebui să aibă o sală foarte frumoasă, ba chiar două cu lucrările pe care le are, dintre care se pot alege foarte, foarte multe lucrări, să prezinte cel mai frumos mod posibil. Nu doresc ca acest muzeu să fie un muzeu cu lucrări doar ale altora, sau ale mele. Vreau să fie cu lucrări ale tuturor artiștilor care se manifestă în județ și care pot să reprezinte județul ca un focar de cultură autentic. Așa că este foarte interesant de mers pe linia aceasta, iar eu am convingerea, așa cum m-a încredințat și domnul prefect, că lucrul se va rezolva și sunt bucuros că vom avea în sfârșit un muzeu de artă în Slatina. Acest oraș merită, iar lumea chiar dacă nu este obișnuită cu așa ceva se va obișnui pe parcurs, în așa fel încât va simți nevoie să-l viziteze și să aibă tot timpul în vedere ca acest muzeu să fie cunoscut în cel mai mic amănunt al său.

- Iar atunci când vor merge în alte localități, să se mândrească cu faptul că la Slatina există un muzeu de artă.

- Expoziția de la Craiova dovedește încă o dată în plus că Slatina este capabilă să facă față oriunde din punct de vedere cultural și artistic. A fost un moment foarte frumos iar slătinenii nu se vor rușina deloc cu expoziția pe care a trimis-o Slatina, cu lucrările din patrimoniu care îmi aparțin. Eu însumi am fost extrem de încântat când am văzut că nu mă fac de râs într-un muzeu de prestigiu cum este cel din Craiova.

Spiru Vergulescu a lăsat orașului Slatina casa părintească, transformată în Casa Muzeu „Gunka și Spiru Vergulescu", precum și atelierul de lucru al artistului, în care vizitatorii pot admira lucrările de pictură lăsate în casă, albume de grafică desenate în tuș cu peniță, piese de mobilier de epocă, podoabe de argint moștenite de Gunka de la strămoșii săi din Bulgaria, o vitrină pictată, o măsuță cu două scaune sculptate, un fotoliu florentin, violoncelul și pianina la care a cântat Gunka Vergulescu, soția sa, o muziciană desăvârșită.

S-a dăruit exemplar comunității în care s-a născut, Slatina, luând inițiativa și înființând în cadrul Muzeului Județean Olt o secție de artă, donația „Gunka și Spiru Vergulescu" (reprezentată de cele 50 picturi în ulei și 30 desene) fiind, alături de lucrări ale pictorului Ion Popescu Negreni începuturile unei colecții impresionante de artă plastică (pictură, sculptură, desen și acuarelă). A fost meritul artistului acela de a fi reușit să convingă și pe alți colegi de breaslă să facă donații acestei secții.

Atunci când Slatina a sărbătorit 625 de ani de la atestarea documentară, în 20 ianuarie 1993, artistul plastic Spiru Vergulescu a primit titlul de Cetățean de onoare al municipiului Slatina. În primăvara aceluiași an, 1993, păşeam împreună cu maestrul Spiru Vergulescu pe poarta casei părinteşti de pe Malul Livezi numărul 13, pe care o răscumpărase. Mi-a prezentat casa, depănând amintiri. Voia să o refacă din temelii și să o transforme în muzeu iar alături de ea să își facă atelierul. Mi-a spus de hotărârea sa de a se muta în Slatina împreună cu Gunka, soția sa, povestea lor de dragoste fiind una extraordinară.

Spiru Vergulescu a trecut la cele veșnice la mijlocul lunii aprilie a anului 2007.

MOROIUL

Nae de la Morunglav

Luna îşi ascunsese obrazul luminos după un giulgiu de ceaţă pâcloasă şi de întuneric şi din bratele ei începuse să se scurgă peste valea Olteţului un fum ciudat, lăptos şi rece, amestecându-se cu întunericul adânc al luncii. Dinspre dealul Morunglavului se pusese pe treabă un vânt de sfârşit de noiembrie, ticălos şi aspru, care îţi pătrundea viclean până în fundul oaselor. Se mai auzeau dinspre Călui glasurile stinse ale cocoşilor dar cei doi oameni care se îndepărtat de sat nu mai aveau nici timp şi nici chef să-i asculte pentru că îndemnau spre liziera luncii, ca două mogâldeţe pierdute în oceanul de ceaţă şi de întuneric.

—Nea Vasile, e întuneric al dracului, şi ceaţă de nu-mi văd mâinile, cum o luăm noi prin luncă acuma, că nu se vede nicio fărâmă de drum? Dacă ne rătăcim? întrebă cel mai tânăr, care căra în spate un bas borţos şi negru ca un greiere.

—Taci, bă Nelule, că brodim noi cărarea! Dacă ai şti tu de câte ori am bătut eu drumul ăsta cu tac-to, cu Mişu –Dumnezeu să-l ierte pe unde o fi! – când veneam de la nunţi de la Călui sau de la Oboga, nu te-ai mai văita atâta, îi răspunse ăl mai bătrân. Era un bărbat între două vârste, destul de înalt, slab şi adus de şale ca o doagă de butoi şi avea agăţată de spate o vioară, legată pe după piept cu sfoară.

—Oi fi fost tălică, nu zic nu, dar acum nu se vede nimic şi orbecăim prin laptele ăsta negru. Mai suflă şi caţaonul ăsta de vânt taman din faţă noastră, ca să ne oblige să mergem aplecaţi în direcţia lui de zici că ne e ruşine de el. Mai am şi dihania ăsta de bas în cârcă şi se agaţă de crengile copacilor. Parcă mă trage cineva de el cu mâini nevăzute, mai zise înciudat cumva Nelu.

—Lasă, că ajungem noi! încercă să-l liniştească Vasile. Mi-e necaz că îmi sparse nebunul ăla de deputat Obogeanu cutia de la vioară. Beţivanul de el! Tu crezi că-mi mai cumpără alta în loc, cum se lăudă el?

—Mai ştii?! Poate că îţi ia alta, că are d-ăia ca banii, dă-l dracului.

Vasile al lui Biţă şi Nelu lui Langă erau lăutari din Morunglav şi îi chemase la Călui, la vila lui din Cerătu, deputatul Obogeanu, unde făcuse mare chef cu prieteni, invitaţi îmbrăcaţi la patru ace, însoţiţi de cucoane împodobite cu taftale, cu mătăsuri şi voaluri, cu fundiţe, cu bijuterii şi cu farduri ca nişte sorcove. Tăiase şi perpelise pe jăratec un viţel, câţiva purcei de lapte şi nişte curcani, ca să acopere toate gusturile invitaţilor lui. Destupase butoaiele cu vin negru-tăciune de tiraz, de razachie frez şi de otonelă gălbuie şi aspră. Chemase la el lăutarii lui Drăgulin din Cepturoaia dar şi pe Vasile al lui Biţă din Morunglav, cu vioara lui fermecată de care se dusese vestea în toată Oltenia. Chefuiseră, deputatul şi cu invitaţii lui, până după miezul nopţii când gazda, beată, începuse să tragă cu revolverul aiurea printre invitaţi, ochind otova spre păsări şi spre animalele din curte, ucigând sau rănind cu toptanul bietele necuvântătoare. L-au oprit cumva ceilalţi şi l-au băgat la somn iar chermeza s-a spart şi invitaţii au plecat care încotro. Nevasta deputatului le-a dat câţiva poli de bani lăutarilor şi o ploscă plină cu vin sângeriu, promiţând că a doua zi, cât de târziu, o să treacă deputatul pe la ei să se descurce cu banii. Şi cam asta a fost cântarea.

Acuma lăutarii noştri se întorceau către casă şi orbecăiau prin oceanul de ceaţă şi de întuneric din inima luncii Olteţului, căutându-şi înfriguraţi şi nevolnici cărarea.

— Bă nea Vasile, eu cred că ne învârtim în cerc, că uite pe aici parcă mă trecurăm o dată, zise Nelu, oprindu-se din mers.

— Taci bă, că n-are cum, ţine-te după mine, că suntem la Recea acum. E mult până ieşim la Gârlici la vad şi pe urmă trecem Olteţul pe la Crivina moruneştilor şi după aia ieşim la stradă. Sau dacă vrei mergem pe malul Olteţului până la puntea din centru de la ai lui Mican şi gata! îl îndemna violonistul.

Celălalt nu a mai zis nimic. Se ţinea după însoţitorul său, afundat în gândurile sale şi asculta şuieratul ciudat pe care îl făcea vântul trecând printre corzile basului său.

— Ai, bă nea Vasile, dar de ce vă zice ai lui Biţă, dacă numele din acte vă e Motoangă? întrebă dintr-odată Nelu, vrând probabil să mai schimbe atmosfera apăsătoare şi sumbră.

— Ei, păi naşul lu' ăl bătrân al meu trebuia să fie Biţă Duduveică, haiduc din ceata lui Iancu Jianu. Muica era doftoroaie, ştia să oblojească răni, să tragă pe gâlci, să pună oasele sărite la

loc, să descânte şi toată lumea venea să ceară ajutor de la ea. Ei, şi într-o noapte, la vreo câteva zile după ce se născuse tata, muica si cu tataie s-au pomenit peste ei în casa cu trei haiduci. Cică Biţă Duduveică era un om înalt şi zdravăn, dar urât ca dracul şi înfricoşător, şi când se uita la tine împietreai de frica lui. Ei, când a venit peste muica în casă avea o împuşcătură în braţul stâng şi umărul ieşit din încheietură. Venise să-l oblojească muica şi să-i pună umărul la loc. Erau înarmaţi toţi cu pistoale, cu săbii şi cu pumnale, da' lu muica nu i-a fost frică. I-a scos plumbul din braţ lui Biţă, i-a pus umărul la loc şi i-a lăsat pe haiduci să şadă la noi până spre dimineaţă. Ba i-a mai şi omenit cu mâncare şi cu beutură. Până să plece, Biţă Duduveică i-a dat lu' muica un galben şi s-a interesat de copil dacă e botezat. I-a spus lu' muica să-l pună pe el naş şi să-i pună numele lui copilului, adică lu' tata. I-a promis lu' muica să vină într-o săptămână şi pe urmă a plecat cu haiducii lui, că se ţineau poterele pe urma lor. Şi de aia i-a zis lu' tata Biţă?

— Păi a mai venit haiducul înapoi?

— Ei, a mai venit? A mai venit pe dracu'... Dar lu' muica i-a plăcut numele. În acte i-a scris lu' tata numele ăl bun, Florea, dar muica îi zicea tot Biţă. Şi uite aşa.

Cărarea pe care mergeau a ocolit brusc spre dreapta şi li s-a topit într-o poieniţă împrejurată de pădure, care, în noapte, părea un zid negru de cetate. Vântul rece care sufla fără oprire răscolea frunzele de curând căzute. Lăutarii s-au aşezat jos să se odihnească chiar la marginea poieniţei. Au pus de o parte vioara şi basul şi au luat plosca cu vin la întrebări, ca să se mai încălzească. Vântul se umfla mugind ca un buhai undeva sub bolta întunecată. Rece mai suflă! s-a gândit Nelu şi a luat câteva înghiţituri din ploscă.

— Hai să mergem, nea Vasile! Într-un ceas cred că ajungem acasă.

Au mai luat câteva înghiţituri din ploscă şi au pornit amândoi clătinându-se, unul de oboseală şi de povara anilor, celălalt de basul pe care îl căra în cârcă şi care nu era uşor.

Când să ajungă la partea cealaltă a poieniţei, deodată, au stat locului. În partea dreaptă a drumului lor, prin pâcla cenuşie li s-a părut că văd un ditamai voinicul.

— Care eşti, băăă ? a întrebat Vasile cu vocea răguşită.

— Nea Vasile, o fi Gogu pădurarul. Nu te preface, nea Gogule! a strigat Nelu.

— Faci pe prostu', Gogule, ca să ne sperii?, a zis bătrânul prefăcându-se că râde.

Niciun răspuns. Au mai făcut un pas înainte şi parcă li s-a părut că nepoftitul era îmbrăcat în haine albe cu găitane ca haiducii. Nu putea fi Gogu aşadar.

— Mă, care eşti, vrei să ne jefuieşti?... Vrei degeaba că nu avem decât trenţele de pe noi. Am fost la dipotatul de la Căluiu, dar nu ne-a dat nimic şi era şi să ne împuşte. O să ne plătească mâine, zicea cucoana lui. N-avem niciun ban. Ia nişte vin din ploscă, dacă vrei, şi lasă-ne în pace! a vorbit Nelu plângăreţ.

— Şi dacă am avea, să nu crezi tu, că plecăm fără armă, acum în inima nopţii, prin zăvoaie, işteaguri şi mărăcini! Ştii tu cine a fost naşu' lu' tata, bă? A fost haiduc, băăă, de tremura o lume înaintea lui! A fost Biţă Duduveică din ceata Jianului. Ai auzit de el? Luau de la străinii venetici şi dădeau săracilor, şi-a făcut curaj Vasile. Ia stai, că îţi arăt eu acum!

A luat vioara cu mâna stângă de gât, şi-a rezemat-o de umărul drept şi, în poziţie de tragere, a răcnit cât a putut de tare:

— Dă-te din calea noastră, că trag! Ţi s-a urât cu viaţa? Şi a început să plesnească din coardele vioarei de credeai că era puşcă adevărată.

— Râzi, banditule?!... Dă-te la o parte, că te ucid! Am şi mitralieră, dacă vrei. Şi a început să plesnească din coarde ca la o mitralieră.

Văzând că străinul nu avea niciun gând să se dea la o parte din drum, cu toate ameninţările lor, au început să fie cuprinşi de teamă.

Vasile s-a gândit să schimbe tactica şi să-l ia cu binişorul pe tâlhar:

— Am glumit, domnule, nu te supăra! Suntem nişte lăutari amărâţi, proşti şi săraci lipiţi pământului. N-avem armă, am făcut aşa din vioară! a zis mierlăit Vasile.

— N-am făcut nici un rău! Suntem supuşi... adăugă şi Nelu.

Iar niciun răspuns. După câteva clipe de aşteptare, lăutarii parcă au văzut arătarea făcând semn cu capul. Li s-a părut că aud printre şoaptele vântului cuvântul: „Ziiii!"

— Ăsta o vrea să-i cântăm. Îi zicem, conaşule! De ce nu spuseşi de la început ? Ia basul, Nelule! Îi zicem o cântare lui domnul ăsta, că asta ne e meseria.

Şi notele au început să se ridice către cer

şi să se desprindă fără viaţă din instrumente, false şi chinuite. Lăutarii s-au uitat speriaţi unul către altul. Câteva coarde se slăbiseră. Au încetat cântecul şi cu mâinile tremurânde au început să-şi acordeze instrumentele.

— „Zii, zii!", a zis din nou arătarea.

— Zicem, nene! a şoptit fricos Vasile.

Din nou arcuşurile au alunecat pe strune cu mişcări repezi şi nesigure. În întunericul rece al nopţii, a urcat peste luncă o sârbă îndrăcită. Lui Vasile i s-a părut că tâlharul mişca din umeri, da din cap, îşi aranja mâna în şold şi juca pe loc, apăsat, cu paşi mărunţi.

Lăutarii păreau şi ei furaţi de vraja puternică şi cadenţată a cântării. Cu ochii aproape ieşiţi din orbite, jucau şi ei, jucau şi instrumentele, jucau toate mădularele lor. Parcă şi crengile zdrenţuite ale copacilor din jurul poieniţei se prinseseră în dans. Deodată, hora s-a întrerupt brusc. Două coarde de la vioara lui Vasile au pleznit şi s-au înfăşurat ca nişte şerpi nervoşi de mâna stângă a lui. Nelu a vrut să continue cântecul la basul său, dar coarda cea groasă făcută dintr-un maţ de lup, pe care o avea de peste cinci ani, s-a tăiat în două. Vasile a vrut să cânte pe o singură coardă o sârbă bătută „ca la Cepturoaia", dar nu trase de câteva ori cu arcuşul şi alte coarde au pleznit şi s-au înconvoiat şi ele peste mână.

— Dracu' le roade! a zis cu voce tare Vasile, simţindu-şi părul măciucă sub bască.

— „Ziiii!", a şoptit arătarea cu glas lugubru, venit parcă din altă lume.

Bătrânul a făcut câţiva paşi sfioşi către arătare, după care a dat înapoi speriat şi a aruncat vioara şi arcuşul pe jos.

— Să mergem, Nelule, până nu se ia după noi! a zis Vasile şoptit. Lasă basul jos şi fugi spre dreapta spre Olteţ cât te ţin picioarele. Fugi!

Şi au zbughit-o amândoi ca mânaţi de toţi dracii din lume şi nu s-au oprit până la malul Olteţului. Au sărit în râu şi au trecut prin apa până la piept pe malul dinspre Morunglav. Aici se tot uitau în urmă aşteptând ca arătarea să vină după ei

— Nea Vasile, tâlharul o fi rămas acolo în poieniţă, sau?...

— Ce tâlhar, bă băiatule?! Dacă ar fi fost tâlhar tot era bine! Mi-e groază de ce văzui!

— Păi nu era tâlhar, nu-l văzuşi de aproape?

— Era moroi, băiatule! Curgeau trenţele după el! Capul, parcă era de mort, orbite întunecate, dinţii rânjiţi... Prin hainele rupte i se vedeau toate coastele şi măruntaiele! Când m-a văzut, a rânjit, a întins mâna cu deştele descărnate spre mine şi parcă a dat să mă prindă. Am auzit cum îi scârţâiau încheieturile mâinii. Pe urmă a rostit ca din fundul iadului: „Aşaaa!". Era cât p-aci să mă prindă. Atunci îţi spusei să fugim.

Pe măsură ce bătrânul povestise, groaza se cuibărise ca otrava şi se întinsese ca iedera peste sufletul lui Nelu care tremura din toate încheieturile şi de frig – că era ud până la piele -, şi de o frică soră cu nebunia.

— Bine că scăparăm, nea Vasile. Dar ne lăsarăm instrumentele acoloşa.

— Dă-le dracului, băi Nelule, că venim mâine pe lumină după ele.

Pe urmă au plecat acasă unde au ajuns amărâţi ca vai de lume.

A doua zi, până în prânz, când lumina şi căldura zilei deja se instauraseră biruitoare peste lunca plină de brumă, Vasile şi Nelu s-au întors cu inimile strânse prin işteagul luncii, înapoi pe urme, către locul unde întâlniseră arătarea din altă lume. Au găsit repede poieniţa şi au tresărit. Şi-au găsit pe jos vioara şi basul pe care le abandonaseră când fugiseră de acolo. La câţiva paşi spre marginea poieniţei au văzut un stejar putregăios, cu trunchiul frânt cam la înălţimea unei staturi de om. Ciotul ăsta nu avea decât o creangă, ruptă şi aceea de pe la jumate, cu restul atârnând în jos ca un braţ frânt, care abia se mai ţinea în nişte vine teioase şi care se balansa în bătaia vântului şi scârţâia uşor. La câţiva paşi, pe pământ, era plosca primită de la nevasta deputatului. Vinul, roşu sângeriu, se prelinsese pe iarba veştedă şi brumată. Lăutarii au făcut ochii mari şi parcă nu le venea să creadă că toate cele întâmplate au fost o simplă spaimă. Au început să râdă ca proştii, iar Vasile, care prinsese curaj, a zis cu voce tare, de parcă spera să-l audă şi copacul putregăios ce curajos e :

— Băi Nelule, tată, naşul nostru, Biţă Duduveică, bunicu-meu şi tata, bunicu-tău şi taică-tău Mişu, Dumnezeu să-i ierte, au fost oameni nu jucăreie. Noi însă suntem amândoi nişte proşti. Tu ca tu, că eşti mai tinăr, dar eu?!... Auzi şi tu znamenie – să ne speriem noi de buturuga asta?!... Să nu mai spunem la nimeni că ne facem dracului de râs!

Se pare că până la urmă unul dintre ei a povestit cuiva ce li s-a întâmplat.

Comunicat de presă

În perioada ianuarie-decembrie 2023, Asociación Socio-Cultural Romanati din El Ejido, Almeria, Spania desfăşoară proiectul - *„Susţinerea şi dezvoltarea publicaţiei Români în Andalucia”*. Proiectul este finanţat de către Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Asociación Socio-Cultural Romanati, organizaţie cu personalitate juridică spaniolă, având sediul social in El Ejido, Almería, venind în întâmpinarea doleanţelor şi necesităţilor rezidenţilor de origine română care trăiesc, muncesc în Spania sau sunt stabiliţi aici definitiv, români care trăiesc imperios nevoia de a simţi, de a vorbi şi de a li se vorbi româneşte, pentru a nu îşi pierde identitatea culturală şi spirituală cu care au venit, a iniţiat încă din anul 2018 proiectele socio-culturale ***„Citeşte româneşte, gândeşte româneşte, trăieşte şi simte româneşte“*** şi ***„Cultura populară şi meşteşugurile tradiţionale – punţi de legătură pentru românii din Andalucia“***.

În cadrul acestor proiecte a fost dezvoltată din luna mai 2020 şi publicaţia online ***Români in Andalucia - Fraţi de grai, fraţi de trai.***

Ziarul apare în format online şi tipărit în 24 pagini, se distribuie gratuit in Andalucia şi Spania, este editat de către Asociación Socio-Cultural Romanati şi realizat cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni.

Continuăm să credem în efortul colectiv şi în gestul onest şi responsabil de a pune umărul la creşterea consumului de artă şi cultură şi la crearea unui context favorabil repunerii permanente în discuţie a problemelor, provocărilor şi conflictelor existente în cultură, educaţie şi societate.

Parteneri proiect şi media: Parteneri proiect şi media: DV Logistica, Centro Cívico „María Zambrano”, Alcalá de Henares, Editura Rhea, RO Ibérica 2020, Info Art, FRP TV, Direcţia 9, Artpres.ro, tradiţiioltene.ro, Direcţia Judeţeană pentru Cultură Olt, Miembros de la Unión Nacional de Escritores de España, Primăria Municipiului Caracal, Lectoratul ILR – Universitatea Complutense Madrid, NapocaNews, TV Suflet Românesc, Centrul Cultural Român din Maroc / Association Maroco-Roumaine De Partenariat din Maroc, Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România – UZPR, Revista UZP şi revista Cronica Timpului, UZP TV, Publicaţia Certitudinea, Asociaţia „Imaginea României”, Air TV Europe, S.C. Alutus Media & Film SRL, AMradiotv.ro, Revista „Scorpion”, Federaţia pentru Accesibilizarea României FAR, Observatorul.ro, Observatorul Tv, Revista MUZEUL PRESEI ROMÂNEŞTI, Federaţia Asociaţiilor Româneşti din Andalucia - FARA, Spania; Asociaţia Culturală Center Inter Art. Centrul Internaţional de Artă România, Muzeul Virtual Eminescu, Bucureşti, România; Asociaţia pentru cultura românilor/vlahilor din Serbia „Ariadnae Filum”, Asociaţia Iordaniano-Română pentru Cultură – AIRC, Radio 10.es, Ziarul Emigrantul, Cenaclul de la Roma, Orizont TV, Gate2fly, Asociaţia Culturală Olt Artis Slatina, Itaca Publishing House – Irlanda, Romanian United Fund – RUF, Asociaţia pentru Promovarea Culturii şi Responsabilizare Civică (APCRC), Asociaţia Culturală Românească INTERCULTURA – Italia, Romania Levant Asociattion – Liban, Asociatia culturală hispano-română „Gente”, Asociación hispano rumana de Córdoba TRAIAN; Sindicatul Naţional „Forţa Legii”- România; Comisiones Obreras CCOO - Almeria, Spania.

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni sprijină activitatea românilor de pretutindeni şi acordă finanţări nerambursabile proiectelor dezvoltate de mediul asociativ, care urmăresc păstrarea, dezvoltarea şi afirmarea identităţii etnice, culturale, religioase şi lingvistice a românilor din vecinătate şi din diaspora, precum şi întărirea legăturilor dintre România şi comunităţile româneşti din afara graniţelor ţării.

Asociación Socio-Cultural Romanati
Preşedinte,
Giani-Mircea Florescu

EDITURA HOFFMAN
·Editură
·Tipografie
Telefon/Fax: 0249.460 218
Mobil: 0740. 984 910
http://www.EdituraHoffman.com

MAC AUTO

Expertul tău Dacia și Renault!

Cu o experiență de 47 de ani ca reparator și distribuitor autorizat Dacia, ne bucurăm să le fim alături șoferilor slătineni de generații.
MAC Auto este singurul service autorizat Renault din județul Olt, dar și dealer auto de mașini noi Dacia cu o vastă experiență pe piață.
Acoperim o gamă largă de servicii post vânzare și de service, atât pentru autoturisme Dacia, cât și pentru cele marca Renault.
- servicii incluse în garanție;
- service pentru clienții Dacia și Renault;
- acțiuni de rechemare sau operațiuni tehnice speciale;
- distribuția pieselor de schimb de origine.

strada Tunari nr. 22, Slatina, Olt, România
Telefon: 0723.243342
E-mail: teodor.serban@mac-auto.ro

S.C. AURELIO 2005 SRL
Vișina - Olt
Import
second hand
Germania
mobilier, cauciucuri, biciclete și altele
Telefon: 0765 814 968
Mobila Second Hand Vișina

Publicație editată de
S.C. Alutus Media & Film S.R.L.
Curtișoara, Olt,

ISSN: 2668-795X
ISSN-L: 2668-795X

Director Fondator:
Valeru CIUREA

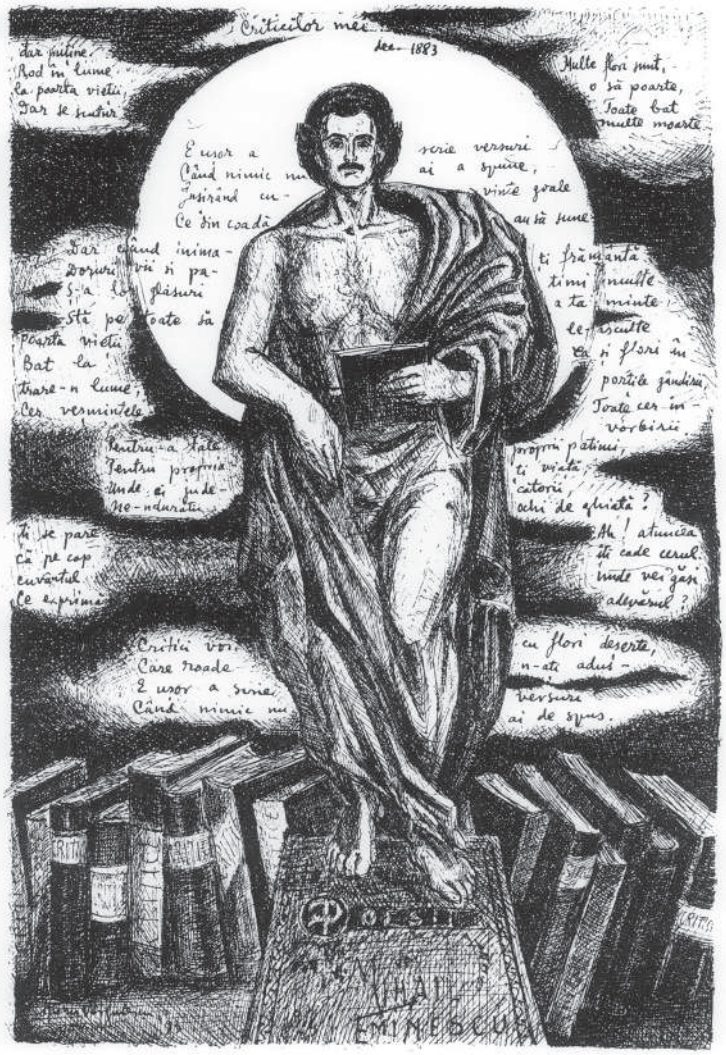
Redacția:
alutusmedia@yahoo.com
www.amradiotv.ro
Redactor șef:
Valeru CIUREA
casaciurea@yahoo.com
0742.065379

Redactori:
Dan ȘALAPA
dan_salapa@yahoo.com
0726.675151
Nicolaie Tony DINCĂ
0747.128838
nicolaied2@gmail.com
Dan ALEXOAE
dan_alexoae2005@yahoo.com
0752.067511

Colaboratori:
Pavel PANDURU
Rada ILIE
Giani Mircea Florescu

Fotoreporteri:
Cornelia CIUREA
Maria RACOVIȚAN

Tiparul executat la Editura Hoffman

CENTRO CULTURAL LA TIERRA TRACIA

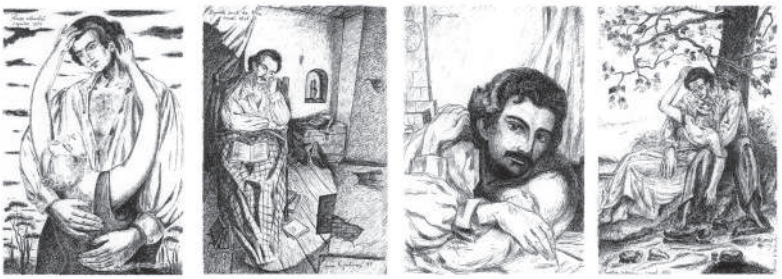
BIBLIOTECA El Libro Rumano

DEPARTAMENTUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Acest proiect este realizat cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni

Ziua Culturii Naționale

SUB SEMNUL LUI EMINESCU

Expoziție de grafică. Ilustrație la opera eminesciană.

Autor: Spiru Vergulescu

(lucrări donate de artist lui Valeru Ciurea)

Centro Cultural La Tierra Tracia
El Ejido, Andaluzia, Spania
din 15 ianuarie 2024

Români în Andalucía · RO Stream Online · NOCHE TEMÁTICA INTERCULTURAL · FRR TV · DV

CLUBUL FOTOGRAFIC ALUTUS

CENTRO CULTURAL LA TIERRA TRACIA

BIBLIOTECA El Libro Rumano

DEPARTAMENTUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Acest proiect este realizat cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni

Portrete în IE

Expun:

Valeru CIUREA, Pompiliu ALEXANDRU
Răzvan DUMITRESCU, Cornelia CIUREA
Ion MĂRCULESCU, Diana MÎNDRILĂ
Ionela FUGĂREȚU, Maria RACOVIȚAN

Centro Cultural La Tierra Tracia
El Ejido, Andaluzia, Spania
din 20 ianuarie 2024

amradiotv.ro

Revista Scorpion

Români în Andalucía · RO Stream Online · NOCHE TEMÁTICA INTERCULTURAL · FRR TV · DV